מושגים באגרות הראי"ה

דגל ירושלים

מושגים באגרות הראי"ה

נזכר ב-53 אגרות

דברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

הרב שלמה אבינר על דגל ירושלים

דגל ירושלים. לכן מרן הרב קוק הגה רעיון להקים תנועה חדשה שתאגד בתוכה חרדים הקשורים לעניין תחיית האומה. הרי יהיו חרדים, לכן הציבור של יראי שמים ייתן בהם אמון, וכיוון שיהיו מסורים לתחיית האומה, גם הציונים והלאומיים והבונים יקבלו מהם נשמה רוחנית עליונה. כמובן, לא ביום אחד אלא בתהליך ארוך. אך גם תכנית זו לא צלחה. ושוב לא נדון כאן למה, אם כי זה חשוב מאד, אלא שאנו רוצים להתקדם בניתוח. (מקור: רועה אחד או כמה רועים - הציונות הדתית (אבינרפדיה))

ובכלל, זה היה חזונו הגדול של מרן הרב קוק: "דגל ירושלים", כלומר חיבור היהדות הנאמנה לאידיאל הגדול של שיבת ציון ובניין הארץ וכל חידוש ימינו כקדם. אלא שבזמנו החזון לא יצא לפועל, כי עוד לא אכשר דרא, אלא הוא הולך ומתגלה לאטו בצעדים מדודים וזהירים. (מקור: מוסיף והולך ביהדות החרדית (אבינרפדיה))

מרן הרב קוק שלח את רבנו הרב צבי יהודה לשליחות בחו"ל על מנת להסביר את שיטת תנועת "דגל ירושלים", שמטרתה הייתה להפיח נשמה בתנועה הציונית. במהלך שליחותו, בירר רבנו את דעתם של גדולי התורה בנוגע לציונות, הן בפגישות ישירות והן בשיחות עם נאמניהם. מסקנתו הייתה, שזה אינו נכון שרוב הרבנים הגדולים מתנגדים לציונים. (מקור: דעת גדולי ישראל ביחס לציונות (אבינרפדיה))

נוסח האגרות

53 האגרות שבהן המושג נזכר, לפי סדר הכרכים

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתסז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (טבת תרע"ח) - לונדון **נמען:** 'דגל ירושלים' - מכתב גלוי ביידיש ובעברית

קריאה לכל העולם היהודי הדתי להתארגן תחת 'דגל ירושלים' לבניין הארץ. 'דגל ציון' (הציונות) מאגד חלק מהעם על בסיס האינטרסים החילוניים, ורבים אינם יכולים להצטרף אליו. ציון מבטאת את המלוכה והכוח העולמי, וירושלים את המטרה הקדושה - המקדש והסנהדרין, ומשם תצא תורה. יש להירשם כחברים ולייסד סניפים.

עיקרי הדברים

- 'דגל ירושלים'.
- ציון וירושלים.
- ארגון הדתיים לבניין הארץ.

נוסח האגרת

זכרו מרחוק את-ד' וירושלים תעלוה על-לבבכם

(ירמיה נ"א נ')

דגל

ירושלים

אן אפענער בריעף

פון

הרב קוק

רבנים, קהילות, סאסייטיס און יחידים, ענטפערט אויף אונזער רוף וואס פריהער, גיט אונז קראפט צו גרינדען אונזער הייליגען בנין פון די ארגאניזאציאן, פון אונזער גאנצע אידישע פרומע וועלט, צום בנין הארץ ותחית האומה, אונטער אונזער הייליגען דגל ירושלים.

צו אונזער. געהרטע אידישע פרומע וועלט פרומע אידען!

מיר רופען אייך קומט צו די הייליגע ארבייט פון בויען אונזער אידישען פאלק אין אונזער הייליגע לאנד אין ארץ ישראל, קומט צו אונז, פעראייניגט זיך אלע אונטער דעם דגל ירושלים, וואס מיר הויבען איהם אויף, פאר די גאנצע אידישע פרומע וועלט.

אלע ווייסען אז עם איז דא א דגל ציון, ער פעראייניגט א געוויסען טהייל פון אונזערע ברידער, אויף דעם יסוד פון אונזערע אידישע וועלטליכע אינטע-רעסען אין ארץ ישראל.

עס זיינען אבער דא פיעל, זעהר פיעל, וואס זיי זיינען ניט אריין אין די פערבינדונגס-ארגאניזאציע פון די וואס טראגען דעם דגל ציון, און פיעלע פיהלען ביי זיך פאר אן אונמעגליכקייט פאר זיי,

אריינצוגעהן אין די ארגא-ניזאציע. מיר ריידען ניט ווי ווייט די זאך איז געראטן אדער אונגעראטן, אבער פאקטיש איז דאך אזוי.

עס איז דאך אבער אונמעגליך אז דער גרעסטער נאטירליכער און ערענסטער טהייל פון אידען, דאס איז די מעהרסטע פון די אידישע פרומע וועלט, זאל פון ווייטען שטעהן בלייבען, ביי די יעצטיגע וואונדערליכע געשעהענישען פון די איצטיגע צייט, און ניט צולייגען זיין האנד צו דעם הייליגען בנין פון אונזער אומה אויף איהר הייליגען באדען, צוליעב די אזוי גערופענע שטערונגען. אלזא הויבען מיר אויף, פאר די גאנצע פרומע אידישע וועלט, דעם דגל ירושלים, עס זאלען זיך אונטער איהם ארגאניזירען אלע פרומע אידען, צו שאפען די ארבייט פון אונזער בויאונג אין ארץ ישראל, נאך אונזער ריכטיגען אידישען פרומען גייסט, מיט שטאלץ און מיט מוטה, זאלען מיר אופהויבען אונזער פרומע אידישע פאהן, דעם דגל ירושלים.

ציון און ירושלים, געהען איינע ביי די אנדערע. פון אנפאנג אן פון אונזער געשיכטע, איז אויסגעדריקט געווארען דער נאמען ציון ביי די אויסשפרעכונג פון אונזער מלוכה, פון אונזער וועלטליכען כח, וועלכער איז אויך געוויס הייליג פאר זיך, און בעדיענט אלע הייליגע ציעלען פון דעם הייליגטהום פון אונזער פאלק, וועלכע זי איז, און וועט אויף אייביג זיין, די' ממלכת כהנים וגוי קדוש פון דער גאנצער וועלט.

ירושלים אבער שפרעכט אוים מיט איהר אויסדרוק דעם ציעל פון אונזער הייליגטימליכקייט פאר זיך, אלס דער העכסטער אידיאלסטישער פרינציפ פון אונזער אידישען עקזיסטענץ, פאר אונז אליין און פאר דער גאנצער מענשהייט, דער מקום פון דעם "בית המקדש", דער צוקונפטיגער בית תפילה לכל העמים, דער פלאץ וואו עס זיינען געזעסען די "סנהדרי גדולה", וואס פון איהר איז, און עס וועט ארויסגעהן תורה פאר כל ישראל. דאס בעצייכענט ירושלים. די גאנצע אידישע פרומע וועלט איז פון אייביג אן זייער טיעף מיט די הייליגע ציעלען געבונדען, זי איז געטליך אין איהרע געדאנקען, הייליג אין איהר גלויבען. די נשמה פון אונזער אומה האט אויסגעשפראכען אין איהרע טיעפע ווינשונגען, אין איהרע הייליגע תפילות, צו דעם אומקעהרען די שכינה אין ציון, דוקא דורך די בויאונג פון ירושלים, דורך די הייליגקייט פון בית המקדש, דורך די דערהויבונג פון די געטליכע קדושה אויף אונז, און דורך אונז אויף דער גאנצער וועלט.

דעם פרומען ציעל, ווילען מיר אויסשפרעכען דורך דעם דגל ירושלים, וועלכען מיר האפען דאס ער וועט געהן מיט א פריעדליכען צושטאנד צוזאמען מיט דעם דגל ציון, ביז וואנען מיר און די גאנצע וועלט וועלען דערקענען, אז די אידישע וועלטליכע אינטערעסען צו דעם אומקעהרען זיך אין ארץ ישראל אלס פאלשטענדיגע פאלק, און די הייליגע אינטערעסען, די עכטע פרומע פרינ-ציפען פעראייניגען זיך מיט די בעסטע ברידערשאפט איינער מיט דעם אנדערען. אבער כדי בעקאנט צו מאכען די אינערליכע און די אויסערליכע וועלט, מיט אונזערע פרומע אידישע נאציאנאלע פרינציפען, און צו שאפען, אן ארגאניזירטען קראפט, ווי אזוי דאס צו ריכטען אין א היסטארישען זינן, הויבען מיר אויף פאר די גאנצע אידישע פרומע וועלט דעם דגל ירושלים, און מיר רופען אלע פרומע אידען קומט צו

אונז, פעראייניגט זיך מיט אונז, שטארקט אונזער קראפט, צוליעב די הייליגע אידישע פרומע אינטערעסען, וואס זיי זיינען באמת די ריכטיגע נאטירליכע אינטערעסען פון דעם גאנצען כלל ישראל, אין אלע דורות אין די בעסטע צייטען פון אונזער עבר, און אין די זיכערסטע געהויבענסטע צייטען פון אונזער עתיד.

קומט צו אונזער דגל ירושלים, וועלכע די גרעסטע קרעפטען פון אונזער פרומע אידישע וועלט וועלען איהם טראגען, פאראויס, פאר אונזער הייליגע געטליכע מחנה ישראל.

פרומע וועלט, אלע שלומי אמוני ישראל, עם איז ניטא וואס צו צווייפלען אז די הייליגע געטליכע קראפט בעווייזט זיך יעצט אויף אונז אין די וועלט-פאסירונגען. מיר זיינען געווויס געראפען צו קומען צוריק צו אונזער אלטע היים, אין ארץ ישראל, מחדש צו זיין דארטען, אונזער אלטען הייליגען לעבען, מיר מוזען די הייליגע בעוועגונג יעצט קומען אנטקעגען מיט אלע אונזערע קרעפטען, דער ריכטיגער אידישער וואלט, דער פרומער אידישער וואלט, וואס אין איהם ליעגט דער קראפט פון אונזער פאלקם לעבען, און וואס איז ביז איצט געלעגען זעהר טיעף אין גלות, וועלכער זיין שפראך איז ניט בעפרייט געווען, מוז איצט פריי געזאגט ווערען...

טיעף זעהר טיעף איז ער, דער אידישער פרומער וואלט, שווער זעהר שווער קומט אן די וועלט, איידער דער פרומער העכסט אידעאלער, גליקליכער אידישער וואלט, ווערט ריכטיג אויסגעשפראכען, איידער ער גאהט ארוים פון זיין ערנסטע בעהעלטניס, וואם ער איז בעהאלטען טיעף גאנץ טיעף אין די אידישע הייליגע נשמה, און איידער ער ווערט א קראפט אין דער ווירקליכקייט פון דעם פראק-טישען נאציאנאלען אידישען לעבען, ד. ה. איידער עס בעווייזט זיך דער ריכטיגער אמת ארויס, אז ער און איבערהויפט ער, איז דער פראקטישער כח פון דעם אלגעמיינעם אידישען פאלקס לעבען.

דער אמת איז דאך אז דער גאנצער אידישער עקזיסטענץ, און די גאנצע אידישע בינדליכקייט, וואס מאכט אונזער אומה פאר אן אייביגען אונבעזיגטען פאלק אויף דער וועלט, ליעגט דאך נור אין איהם, אין דעם אידישען פרומען וואלט, וואס ער דארף אויסגעשפראכען ווערען לויטער און דייטליך, דורך דעם כח פון די אידישע ארגאניזירטע פרומע וועלט, וועלכע ער מוז מיט ערהא-בענמוטהיגקייט איהר הייליגען פאהן טראגען.

דער פרומער אידישער כח, ער און ניט קיין אנדערער איז דער טרעגער און דער היטער פון די הייליגע שבועה, וואס מיר האבען געשווארען על נהרות בבל "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני". און דער כח איז דאך אפילו וועלכער ער צינדט אן דעם בעהאלטענעם פייערל, וואס ער לעשט זיך ניט אויס ביי קיין אידען, וואס ער האלט זיך נאך, טראץ אלע טונקעלע וועלטליכע חשבונות, צוגעבונדען פעסט צו זיין פאלק, מיט זיינע גרויסע האפנונגען. דער כח איז באמת אויך דער הויפט מקור פון וואנען עס ווערען געשעפט אלע צווייגען פון אידישע ספעציעלע טעטיגקייטען, וועלכע זיי נוצען אזוי פיעל צו דעם אויפבויאונג פון אונזער פאלק אויף אונזער לאנד, און וואס ער שאפט מוטה און ענערגיע צו אלע אידישע שאפונגס קרעפטען אין אלע זייערע איינטיילונגען.

דער ייליגער כח, מוז ארויסגעהן, יעצט פאר די גרויסע עפענטליכע וועלט דורך די ארגאניזירטע אידישע פרומע וועלט, וועלכע זי וועט זיך פעראייניגען דורך דעם דגל ירושלים.

די גאנצע וועלט וועט ערשט דערהערען ווי אזוי מיר געהען מיט די ייליגע געטליכע פאהן, וואס איז אונזער ריכטיגער, אמת'ער לעבענס אינהאלט, מען וועט ערשט דערהערען ווי אזוי די פאלק פון דער געטליכער תורה הויבט זיך אויף מיט זיין גרויסען הימעלשען כח, צוריק צו בויען זיך אויף זיין געטליכע לאנד.

מיר אלע פרומע אידען, ברויכען טיעף וויסען און גלויבען אז די ייליגע געטליכע האנד פיהרט אונז יעצט עפענטליך צו אונזערע הויכע אידעאלע ציעלען, מיר דארפען בעקאנט מאכען די גאנצע וועלט די ריכטיגע בעדייטונג פון די יעצטיגע וואונדערליכע וועלט-פאסירונגען, וועלכע זיי ציעלען זיך אזוי אפענבאר מקרב צו זיין אונזער גאולה, אונזער ישועה, וואס פון איהר און נור פון איהר מוז ארויסקומען די גאולה און די ישועה פאר די גאנצע מענשען-וועלט.

מיט די פלאמענדיגע ליכטיגע געטליכע אמונה, מיט די שיינונג פון דעם אור פון אונזער ייליגער תורה, מיט די לעבהאפטיגקייט פון אלע איידעלסטע און פרומסטע אידען, וועלען מיר טראגען אונזער דגל, דעם דגל ירושלים, וואס נור דורך איהם און צוליעב איהם וועט ערשט ריכטיג זיך דערהויבען דער דגל ציון. עם וועט די ווערטה פון דעם אידישען וועלטליכען קראפט ערשט ריין ערקלערט ווערען אין דער וועלט, דורך די ערלייכטונג פון דעם ייליגען אידישען פרומען קראפט, וואס ער וועט ריכטיג בעטאנט ווערען דורך די אויפהויבענדע שטימען פון די גאנצע אידישע פרומע וועלט, וואס זי וועט זיך נעהמען מיט איהר ייליגע התלהבות, צו די ערנסטע ארבייט פון אונזער ייליגען בנין האומה, צו אראנזשירען אונזער צוריקקעהרען זיך אין ארץ ישראל, מיט דעם גליק פון אונזער ייליגע געטליכע ליכטיגקייט, "בית יעקב לכו ונלכה באור ד'".

מיט די טיעפסטע ייליגע בעגייסטערונג רופען מיר אייך, אלע פרומע אידען, לייגט ניט אב די צייט, וועלכע מארשירט מיט אזוינע ריעזען שריט, און קומט וואס פריהער צו אונזער ייליגען דגל, פון די גאנצע אידישע פרומע וועלט וואס וועט זיך פעראייניגען צו די עבודת הקודש, פון שיבת ציון, פון תחית האומה, פון גאולת ארץ ישראל, און פון איהר בנין, און פון אלע פיעלע און ערהאבענע פראקטישע און גייסטליכע ארבייט, וואס געהערען צו די גרויסע אונטערנעהמונגען, וועלכע וועלען יעצט אין אונזער נייען לעבען פארקומען טאג טעגליך, אונטער דעם דגל ירושלים, וואס מיר הויבען יעצט אויף. מיר שליסען מיט די ייליגע ווערטער פון דעם נביא, וואס יעדער פרומער איד ברויכט זיי קיין סעקונדע אין זיין לעבען, פון זיין הארצען ניט אוועקלאזען, ביי די איצטיגע וואונדערליכע צייט, כדי ער זאל פערשטעהן וואס עס ווערט פון אונז געפאדערט.

"ועתה לא כימים הראשנים אני לשארית העם הזה, נאם ד' צבאות, כי זרע השלום, הגפן תתן פריה, והארץ תתן את יבולה, והשמים יתנו טלם. והנחלתי את שארית העם הזה את כל אלה, והיה כאשר

הייתם קללה בגוים בית יהודה ובית ישראל, כן אושיע אתכם והייתם ברכה, אל תיראו, תחזקנה ידיכם (זכריה ח', י"א - י"ג).

צוזאמען מיט אונזער אלטען שר הצבא יואב לאמיר זאגען איינער צום אנדערען.

"חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלהינו" (שמואל ב' י, י"ב). שטארקט זיך אונזערע אלע פרומע ברידער, און קומט אין די מאסען צו אונזער הייליגען געטליכען אידישען נאציאנאלען דגל, צום דגל ירושלים. צו אלע אידען אין אלע לענדער, אין אלע גלות'ין, לאמיר אלע זאגען אהן אן אויפהער דעם גאנצען פסוק פון אונזער מאטא:

"פלטים מחרב הלכו אל תעמדו זכרו מרחוק את ד' וירושלם תעלה על לבבכם". אנטרונענע פון שווערד, (וואס ער יאגט אייך און אייערע דורות אין אלע אייערע גלות-לענדער), געהט שטעלט זיך ניט אב, געדענקט פון ווייטען אן גאט און ירושלים זאל ארויפגעהן אין אייער הארצען.

קומט, קומט, ברידער אלע, אין די מאסען צו אונזער הייליגען דגל, דעם דגל ירושלים.

"ראשון לציון הנה הנם, ולירושלים מבשר אתן" (ישעיה מ"א כ"ז[1]). אמן סלה.

תרגום

מכתב גלוי

מהרב קוק

רבנים, קהלות חבורות, ויחידים ענו על קריאתנו, ביותר מוקדם, תנו לנו אומץ ליסד את בניננו הקדוש של כל ההסתדרות של כל עולמנו הישראלי הכשר לבנין הארץ ותחית האומה תחת דגלנו הקדוש דגל ירושלים.

לעולמנו המכובד הכשר, של שלמי אמוני ישראל יהודים כשרים!

אנחנו קוראים לכם, באו להעבודה הקדושה לבנות את עמנו הישראלי, על אדמת קדשנו א"י[2] באו אלינו, התאחדו כולכם תחת דגל "ירושלים" אשר אנחנו מרימים אותו לפני כל העולם הכשר הישראלי הכל יודעים שיש במציאות "דגל-ציון", הוא מאחד חלק ידוע של אחינו, על היסוד של ענינינו הישראליים-העולמיים בארץ ישראל. נמצאים אמנם רבים, רבים מאד אשר לא נכנסו בהתאגדות ההסתדרות של אותם שנושאים את "דגל ציון" ורבים מרגישים בעצמם לאי אפשרות לפניהם להכנס בתוך ההסתדרות. אין אנו מדברים עד כמה הדבר הוא צודק, או בלתי-צודק, אבל בפועל הלא המצב הוא ככה.

אבל הלא דבר שאי אפשר הוא שהחלק היותר גדול, היותר לבבי ויותר תמים מישראל, שהם הרוב של העולם הכשר הישראלי יהיה נשאר עומד ממרחק אצל המאורעות הנפלאות של הזמן הנוכחי, ולא

יריים את ידו לטובת הבנין הקדוש של אומתנו על אדמת קדשה, בשביל אותם העכובים הנקראים בשם הפרעות.

לזאת מרימים אנחנו, לפני כל העולם הכשר הישראלי, את דגל "ירושלים" שיסתדרו תחתיו כל כשרי ישראל לכונן את העבודה של בניננו בארץ ישראל, ע"פ[3] אמתתו של הרוח הישראלי הכשר, בגאון ובאומץ נשא את דגלנו הכשר הישראלי את דגל ירושלים.

"ציון" ו"ירושלים", הן זו אצל זו, מאז מראשית תולדותנו התבלט שם ציון אצל ההבטאה של מלכותנו כחנו העולמי שהוא הנהו גם כן ודאי קדוש מצד עצמו והוא משמש את כל המטרות הקדושות של עמנו שהוא הוה ויהיה לעד ממלכת הכהנים וגוי הקדוש של העולם כולו.

אמנם "ירושלים" מבטאת בהבלטתה את המטרה של קדושתנו מצד עצמה בתור המגמה היותר גבוהה באידיאליותה של הויתנו הישראלית, בעד עצמנו ובעד האנושיות כולה, המקום של בית המקדש, בית תפלה העתיד של כל העמים, המקום שבו ישבו הסנהדריה הגדולה אשר ממנה יצאה ותצא תורה לכל ישראל, זה מציין השם "ירושלים" העולם הכשר הישראלי כולו, הוא מעולם עמוק מאד מקושר עם המטרות הקדושות, הוא אלהי ברעיוניו קדוש בעוצם אמונתו, אומתנו בטאה באחוליה העמוקים, בתפילותיה הקדושות לשיבת השכינה "לציון", דוקא על ידי בנין "ירושלים", על ידי קדושת בית המקדש, על ידי ההתרוממות של הקדושה האלהית עלינו ועל ידנו על העולם כולו.

את המטרה הכשרה הזאת חפצים אנחנו לבטא על ידי דגלנו דגל "ירושלים", שאנחנו מקוים שילך במצב של שלום עם דגל "ציון", עד אשר אנחנו וכל העולם כולו נכיר שהענינים העולמיים של ישראל לשוב אל ארץ ישראל, בתור עם שלם, והענינים המקודשים, עצם המגמות הכשרות, מתאחדים הם במיטב האחוה זה עם זה.

אבל כדי לתן הכרה להעולם הפנימי ולהעולם החצוני, עם המגמות הלאומיות הכשרות שלנו, וכדי ליצור כח מסודר איך לכונן את זה באופי תולדתי, הננו נושאים לפני כל העולם הישראלי הכשר את דגל "ירושלים" והננו קוראים את כל אחינו הכשרים, באו אלינו, התאחדו עמנו, אמצו את כחנו, בעבור הענינים הקדושים של העולם הכשר הישראלי, שהם הנם באמת הענינים העצמיים הטבעיים של כל כלל ישראל בכל הדורות, בזמנים היותר טובים של עברנו ובהתור הבטוח והנשא של עתידנו.

באו אל דגלנו "ירושלים", אשר הכחות היותר גדולים של העולם הכשר היהודי ישא אותו קדימה, לפני המחנה הקדושה האלהית "מחנה ישראל".

עולמנו הכשר, כל שלומי אמוני ישראל, אין לנו מה להסתפק, ברור הוא שהכח האלהי הקדוש מתגלה עלינו כעת בתוך המאורעות של העולם, אנחנו בודאי קרואים הננו לשוב בחזרה אל נונו העתיק, לארץ ישראל לחדש שמה את החיים העתיקים הקדושים שלנו, אנחנו חייבים לקדם את פני התנועה הקדושה הזאת בכל מאמצי כחותנו, אמנם המלה הישראלית האמיתית, המלה הישראלית הכשרה, שבה מונח הכח של החיים הלאומיים שלנו, שהוטל עד כה במעמקי הגלות, עמוק מאד במורד, שלשונו לא נחפש, מוכרחת עתה להאמר בחופש מוחלט.

עמוק עמוק מאד הוא האומר הישראלי הכשר, כבד כבד מאד הוא המעמס של העולם, עד אשר האומר הנשא האומר המרומם באידיאליותו, האומר הכשר המוצלח הישראלי, יתבטא באמתת צביונו, עד אשר יצא ממחבואו הרציני שהוא גנוז בו עמוק, מאד עמוק, בתוך הנשמה הקדושה הישראלית, ועד שיעשה לכח פועל בהממשיות של החיים הישראליים הלאומיים, כלומר עד שיתגלה אותו האופי של האמת האמיתית שהוא וביחוד הוא, הנהו הכח הממשי של החיים הכלליים של הלאום הישראלי.

האמת הלא היא שהקיום הישראלי וכל הקשור היהדותי שהוא עושה את אומתנו לעם עולם בלתי מנוצח בתבל, מונח הוא רק בו בהאומר היהודי הכשר, שהוא צריך להתבטא בבהירות ובהבלטה ע"י[4] הכח של ההסתדרות של העולם הכשר הישראלי, שהוא מוכרח בגאון רוח לשאת את דגלו הקדוש.

הכח הכשר הישראלי, הוא ולא אחר הוא הנו הנושא והשומר של השבועה הקדושה אשר נשבענו על נהרות בבל "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני" והכח הזה הלא הוא הנהו המבעיר אפילו את הזיק של האש הגנוז אשר לא יכבה כליל אצל כל בר ישראל, שהוא כל עוד מחזיק את עצמו עדנה למרות כל החשבונות הכהים של העולם קשור באומץ בעמו עם תקותיו הגדולות. זה הכח הוא באמת גם המקור היותר עליון מהיכן שנשאבים החיים לכל הענפים של הכשרונות הישראליים המיוחדים, שהם מועילים כל כך אל הבנין של עמנו על ארצנו, ושהוא יוצר רוח ומרץ לכל כחות היצירה שלנו בכל מחלקותיהם. הכח הקדוש הזה מוכרח הוא לצאת כעת לפני העולם הגדול הרשמי, ע"י העולם היהודי הכשר המסודר אשר יתאחד ע"י הדגל "ירושלים". כל העולם אך כעת יקשיב איך שאנו הולכים עם הדגל האלהי, שהוא התוכן האמיתי של מהות חיינו האמיתיים.

כעת בהפתעה ישמע איך שהעם של התורה האלהית הוא מתנשא בכחו הגדול השמימי לשוב ולכונן את עצמו על ארצו האלהית. אנו היהודים הכשרים צריכים אנו לדעת עמוק ולהאמין, שהיד האלהית הקדושה היא מנהלת אותנו כעת בחושף אל מגמותנו האידיאליות הנשאות, אנו צריכים לתן להכרה לכל העולם כולו את הפתרון הגדול של מאורעות העולם הנפלאות, שהן קולעות כל כך בגלוי אל המטרה לקרב את גאולתנו, את ישועתנו שממנה ואך ממנה מוכרחת היא לצאת הגאולה והישועה של כל העולם האנושי. בשלהבתיה, של הארת האמונה האלהית, בהופעת האורה של תורתנו הקדושה, בהתחיה של כל הרעיונות הכשרים היותר אידיאלים, נשא את דגלנו את דגל "ירושלים" אשר אך על ידו ובגינו ינשא דגל "ציון". הערך של העולם הישראלי העולמי יתברר לטהרתו בעולם, על ידי ההופעה של הכח הקדוש היהדותי, שיבוטא בדיוק על ידי ההתרוממות הקולית, של כל העולם הישראלי הכשר, שיקח את כל עצמיותו בהתלהבות קדושה אל העבודה הרצינית, של הבנין הלאומי הקדוש, לכונן את שיבתנו לא"י[5] בהאושר של האורה האלהית שלנו "בית יעקב לכו ונלכה באור ד'" בהתעוררות רוח קדושה היותר עמוקה, הננו קוראים אנו אתכם כל אחינו הכשרים, אל תדחו את הזמן ושהוא צועד בצעדי ענק כאלה, ובאו ביותר מוקדם אל דגלנו הקדוש, של כל העולם הכשר הישראלי, אשר יתאחד אל עבודת הקודש של שיבת ציון, של תחית האומה של גאולת אר"י[6], ושל בנינה, ושל כל העבודות הרבות והנשאות, המעשיות והרוחניות, שהן שייכות להעבודות האחראיות הגדולות הללו, שהן

יאתיו יום יום בחיינו החדשים, שיעשו כולם תחת השפעת דגלנו הקדוש דגל "ירושלים" שאנו מרימים אותו כעת.

הננו חותמים בהדברים הקדושים של הנביא, שכל יהודי כשר צריך שלא יזיזו גם רגע מלבבו בעת הנפלאה הזאת, כדי שיבין מה שנדרש מאתנו: "ועתה לא כימים הראשונים אני לשארית העם הזה נאום ד' צבאות: כי-זרע השלום הגפן תתן פריה הארץ תתן את-יבולה והשמים יתנו טלם. והנחלתי את שארית העם הזה את כל-אלה: והיה כאשר הייתם קללה בגוים בית יהודה ובית ישראל כן אושיע אתכם והייתם ברכה אל-תיראו תחזקנה ידיכם". (זכריה ח', י"א - י"ג).

יחד עם שר צבאנו העתיק יואב, נאמר איש לאחיו:

"חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלהינו". (שמואל ב', י"א י"ב). לכל היהודים בכל הארצות, בכל הגלויות, נאמר כולנו בלא הרף, את הפסוק כולו של המוטה שלנו:

"פלטים מחרב הלכו אל תעמדו זכרו מרחוק את ד' וירושלים תעלה על לבבכם". (ירמיה נ"א נ').

באו באו, אחים כולכם בהמון אל דגלנו הקדוש אל דגל "ירושלים" "ראשון לציון הנה הנם, ולירושלים מבשר אתן" (ישעיה מ"א כ"ז).

אמן סלה.

קול הקורא מאת הרב קוק שליט"א[7] להעולם הכשר של שלמי אמוני ישראל אחים חביבים, בשמחה ותקוה הנני מצהיר לכם שההסתדרות של ההתאחדות של עולמנו הישראלי הכשר לשם בנין אומתנו בארץ ישראל, במצב עצמי בלתי תלוי, ע"פ האופי של הכשרות הישראלית, ע"י ההסתדרותנו "ירושלים", יצאה כבר אל הפועל במהלך החיים. מחלקי תבל שונים וגם מארץ ישראל באות אלינו הסכמות מלאות רגש, מרבנים גדולים, ומעסקני-הכלל מפורסמים, שהם מוצאים בההתיסדות של ההסתדרות "ירושלים" את ההכרח היותר גבוה, להחיות על ידה את תנועתנו של תחית האומה ובנינה באי"י[8], בהתוכן של רוח הקודש הישראלי, בהתום היותר טהור של הכשרות היהדותית.

לזאת מבקשים אנו את כל אחד מישראל ואת כל אגודה ישראלית, שהם מאחלים שהצעדים של בנין האומה שלנו בארצנו הקדושה יהיו מכוונים עם ההתרצות וההצלחה הישראלית, שלא ידחו את הזמן, ויהיו מקדימים להכתיב את עצמם בתור חברים להההסתדרות "ירושלים", אשר נתפרסמה על ידי המכתבים בשם "דגל ירושלים", ומכל העסקנים הכלליים במקומותיהם מבקשים אנחנו שייסדו ענפים להההסתדרות ירושלים, בהתקשרות עם ועדנו המרכזי, שנתיסד בתור ועד זמני להסתדרות ירושלים.

באו אחים מכובדים, התאגדו נא בתוך התאחדותנו הקדושה, עם המטרה לרומם את האורה האלהית הקדושה, המוכרחת להופיע בשביל הבנין של עמנו בארצנו הקדושה, חזקו כל מה שהוא קדוש, כל מה שהוא כשר, כל מה שהוא מרומם בישראל, ובארץ ישראל.

באו אל הבנין של אומתנו הקדושה בארצנו הקדושה, על ידי ההתעוררות הקדושה, ועל ידי ההשפעה האלהית, של ירושלים.

בברכת ציון וירושלים, ידידכם המסור לכם,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. כ"ז - כל זה
2. א"י - ארץ ישראל
3. ע"פ - על פי
4. ע"י - על ידי
5. לא"י - לארץ ישראל
6. אר"י - ארץ ישראל; "האר"י": רבי יצחק לוריא
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. בא"י - בארץ ישראל

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתסח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' שבט תרע"ח - לונדון **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

מדוע הרצי"ה ממעט לכתוב? צריך שקול 'רוח ישראל האמיתי' יישמע, וזה אפשרי רק בהתארגנות של יראי ה' - לכן הכין את 'דגל ירושלים'. השאלה: 'למה ילכו בראש הרחוקים מיהדות'? הצד החומרי בהכרח בידי השקועים בחומר, אבל בתוכו צריכה להיזרק נשמה אצילית. קמחי התלונן שהרצי"ה ממעט לאכול - 'האנושות... אינה מוכשרת עדיין לנזירות מבשר'.

עיקרי הדברים

- 'דגל ירושלים'.
- חומר ונשמה.
- נגד צמחונות.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ז' שבט תרע"ח[2].

בני מחמדי שליט"א[3], כבר צמאים אנו למכתבך. ולמה באמת אתה מאחר כ"כ[4] ונותן הפסקה גדולה בין מכתב למכתב. ואם מפני יוקר הזמן אין אתה נפנה לכתוב מכתבים ארוכים בתכיפות, לפחות מכתב גלוי קצר הלא אפשר לכתוב בכל שבוע, להודיעני משלומך באה"ט[5].

מתמן נתעכבו מכתבים ואנחנו זרזנו אותם שיכתבו בפרטיות מכל דבר וענין ממצבם החדש, והבעתי את חפצי להחל בדברים מעשיים, בין הנוגע לפרטים בין הנוגע לכלל, ומאד אשתוקק שישיבוני איזה דברים ברורים, מה אפשר ואיך לעשות איזה דבר בעדם. ודי יעזרנו.

ע"ד[6] עניני הכלל הכוללים, העת גדולה היא והתעוררות רבה דרושה, ביחוד שיהיה הד הקול של רוח ישראל האמיתי נשמע בעולם, וזה אי אפשר כי אם ע"י[7] איזה התארגנות כללית של יראי ד' החודרים לעומק הרוח הנושב כעת בקרב המעשים הגדולים הנעשים בעולם, שיד ד' מתגלה בהם כ"כ בהתגלות כמוסה. והנה הכינותי מכתב גלוי בשם "דגל ירושלים" שאשלחנו לך אי"ה[8], אולי גם בשווייץ יתכוננו על זה, ולא נבוז ליום קטנות. השאלה הגדולה העומדת נגד עיניהם של שלמי אמונים בישראל היא למה ילכו-בראש הרחוקים מיהדות בפנימיותה. אף כי לפי משאת נפש של חשבון עמוק הדברים מוכרחים להיות כ"כ מעולפים, הצד המעשי החיצוני של החברה האנושית וכן הישראלית הוא מכון חמרי שמיסדיו שקועים כ"כ בחומריותו, וערכם מוכרח להיות ככה, אבל בתוך החומר העב הזה מוכרחת נשמה להיות נזרקת, והנשמה מוכרחת להיות אצילית, אלהית, כטבעה. ובערך ציבורי מוכרח הדבר שיבוטא רצון כללי מהמחזיקים בכל עוז קודש בדגל ד', בחיים במעשה ברוח ובפנימיות עומק כל רגש, והוא הקיבוץ הגדול של כלל ההמון הישר והתמים שלא סרו עכ"פ[9] בהסרה מוחלטה מדרך אבות, וקדושת התורה ואמונת אבות היא פנימיות חייהם, ומתוך עוצם האמיתיות הזאת הוד הקודש יגלה,

ויד ד' תראה בהופעה, שתזרח בנשמתם של יחידי היחידים מיחדי שם ד', ומקדשי שמו הגדול ברבים באמת ובצדקה.

וכל הגודל הזה חופף יהיה על כל התעצומות המעשיות, שהן צריכות להעשות דוקא ע"י כוחות שקועים בעבי המשאלים החומריים, שאור דקיק של יושר אנושי מאיר את מאפליהם. אולי יחנן ד' והדברים ישמעו, והוד הכרת השלום הישראלי המיוחד, והצביון הטמיר של הגות הקודש, ואומץ גבורת התפארת של המגמה הנצחית של כוננויות עם קדוש על ארץ ירושתו, יהיו לאחדים לציין את הדיוקן העליון של זרע יעקב, החי חיי איש תם יושב אהלים ומכיר בהכרת אמת את ערך העולם והחיים, ובוטח בשם ד' בכל חיי רוחו, באצילות יפעת טהרה וקדושה פנימית, שסופה לטהר את כל העולם כולו מכל זוהמותיו ולעשות מהפכה בעולם הדעות והאמונות של כל העמים כולם לטובה ולאורה, שתהיה למפרע מאשרת את כל המהפכות הנעשות בעולם החומר והחברה, להכיר את רז הבנין הנערץ אשר יד ד' כוננת במדה אחת למעלה מכל ערכי הזמנים ובתוך תוכם.

מר קמחי מתאונן במכתבו על אשר הנך ממעט באכילה. ולמה זה? בטח תשתדל להרבות בפקוח הבריאות כראוי, ובפרט בעניני אכילת בשר, ולפחות מרק בכל יום. כי לפי דעתי איננו, ולא האנושיות בכללה מוכשרה עדיין לנזירות מבשר. ודי אומר דברנו והערנו בזה בשיחותינו יחד.

חזק בני מחמדי ודי ירוממך בכל טוב ואושר, כתוב בפרטיות מכל וכל, ודי יחננו לראות ממך ומכל יקירינו רב אושר ונחת כנפש אביך,

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. כ"כ - כל כך
5. באה"ט - באר היטב
6. ע"ד - על דבר
7. ע"י - על ידי
8. אי"ה - אם ירצה השם
9. עכ"פ - על כל פנים

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתע

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד שבט תרע"ח - לונדון **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

האח דב בער ביקש להתכתב עם הרצי"ה. הרצי"ה יקבל את מכתב 'דגל ירושלים', ואולי יעשה תעמולה בשווייץ. תפילין לוויסבורד הצעיר יגיעו מאלכסנדריה, מעשי סופרי ירושלים הגולים.

עיקרי הדברים

- 'דגל ירושלים' בשווייץ.
- תפילין מאלכסנדריה.

נוסח האגרת

ב"ה[1], י"ד שבט תרע"ח[2], לונדון.

בני מחמדי ויקירי שליט"א[3], תל"י[4] על החוה"ש[5] אשר עמנו פה. יחנינו השי"ת[6] ויגונן עלינו ועל כל שאר עמו ועולמו בכנפי חסדיו העצומים. הננו מחכים כעת לקבל מכתבים מבשרי שלו'[7] וישע מיקירינו תמן. מאחי דודך הרד"ב[8] שליט"א הגיעני מכתב מבשר שלומו ב"ה, ומבקש לבא עמך בכתובים, וכדאי לשמחו במכתב.

בקרוב בע"ה[9] תקבל את המכתב הזרגוני שהדפסתי בע"ה ע"ד[10] דגל ירושלים. אם יש דרך לעשות תעמולה בעד ענין קדוש ונעלה זה במדינתך, מה טוב. ולד' הישועה, כי עליו נשענו ובשמו נדגול כל היום עדי עד, והוא יישר דרכו לפנינו ויחון אותנו ברוח עצה וגבורה ברוח דעת ויראת ד' אמת. תפילין בעד הצעיר לעאן ווייסבורד נ"י[11], נקוה לשלח בקרוב, כי מחכים פה לקבל תפילין יפים מאלכסנדריא מעשי ידי סופרי ירושת"ו[12] שהגלו למצרים. דר"ש[13] ידידינו כולם וביחוד הרא"ק[14] וכא"ל[15] והרמ"ו[16] וכא"ל.

חזק בני והתאמץ בכל עז וחדות קודש ותשועת ד' תשגבנו ובאור תורתו נראה אור קודש ופאר חיים ברב עז וישועה.

כנה"י[17] ונפש אביך דוש"ת[18] מצפה אשרך כה"י[19],

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. תל"י - תודה לא-ל יתברך
5. החוה"ש - החיים והשלום
6. השי"ת - השם יתברך
7. שלו' - שלום
8. הרד"ב - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ד, ב (למשל: דוד + בנימין) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
9. בע"ה - בעזרת השם

10. ע"ד - על דבר
11. נ"י - נרו יאיר
12. ירושת"ו - ירושלים תבנה ותכונן
13. דר"ש - דורש שלום
14. הרא"ק - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות א, ק (למשל: אברהם + קלונימוס) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
15. וכא"ל - וכל אשר לו
16. והרמ"ו - והרב רבי שמות שמתחילים באותיות מ, ו (למשל: משה + וולף) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
17. כנה"י - כנפשו היקרה
18. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
19. כה"י - כנפשו היפה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתעב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: מוצאי שבת כ"ח שבט תרע"ח - לונדון **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

הגיע מכתב מאביו בכתב ידו, 'משיב נפש' אחרי כמעט שלוש שנים. ההורים דחוקים, והם שולחים כסף. מחר יתקיים בביתו כינוס היסוד הראשון של 'דגל ירושלים'. התקבל מכתב מהרב חרל"פ.

עיקרי הדברים

- מכתב האב.
- יסוד 'דגל ירושלים'.

נוסח האגרת

ב"ה[1] מוש"ק[2] כ"ח שבט, תרע"ח[3].

בני מחמדי ויקירי שליט"א[4], זה כמה אשר אנחנו מקוים לקבל ממך מכתב כתוב בפרטיות באר היטב מכל ענייניך, ואיך אתה מרגיש עצמך במקומך החדש, אם הנך מוצא קורת רוח מהתמורה. ועד כה לא קבלנו כ"א[5] דברים קצרים וכלליים, שאמנם אנחנו מלאים לך רגשי תודה גם עליהם, אבל את צמאוננו הגדול לדעת מכל אשר עמך בפרטיות לא הרוו עדיין, ב"ה שקבלנו מכתבים מאה"ק[6], ביחוד מירושלים ת"ו[7], מאאמו"ר[8] שליט"א בכתב יד קדשו, שהיה לי למשיב נפש, כמעט זה כשלש שנים שלא זכיתי לראות תמונת כתבו. ת"ל[9] שהם כותבים באופן מרוצה, ומניח את הדעת. רק מה שכפי המובן הם דחוקים במצבם, ואנו הננו שולחים להם כפי היכולת בע"ה[10] לתמיכתם.

בטח כבר קבלת את המכתב הזרגוני, דגל ירושלים. אולי תוכל לעשות איזה תעמולה ע"ז[11] במקומך, ולהועץ עם אנשי לב איך לבא בקשר ענין עם המדינה בכלל, לחזק את מוסד ישוב ארצנו הקדושה, בשעת הכושר הזאת, ברוח ד' אשר על עמו.

ממר כהן נ"י[12] קבלתי מכתב מענין בדבר דרשתו, ועוד לא יכולתי לפנות לתשובתו, כי מוטרד אנכי מאד בכמה עבודות חיוביות ההולכות ושוטפות כעת.

למחר נקוה בע"ה לכונן את היסוד המעשי הראשון לאגודת "דגל ירושלים" ע"פ[13] תכונת המכתב, ע"י[14] אסיפה שתהיה בביתי בע"ה, בויעוד של כחות חשובים, מרבנים ובע"ב[15] הגונים. יופיע נא אור חסדו ואמתו של צור ישראל על עצותינו, ויאזרנו חיל וגבורה ויאר פניו עלינו בחן ושכל טוב למען עמו ונחלתו, לרומם ולשגב את קרן ישעו, בעז לאלקים, כמו כן קבלתי מכתב עברי מהרי"מ[16] חרל"פ[17] שי'[18], מענין בתוכנו הטהור והמקודש הראוי לטהור לב ובעל שפעת קודש שכמותו שי' ירבו בישראל.

אכפיל את בקשתי, שתשמחנו נא בפירוט כל ענייניך בקודש ובחול הפתוח לקודש, כרוחך הטהור בע"ה.

חזק בני ואמץ, ודי' ישגבך בישועתו, ויזכנו לראותך בתור האדם המעלה ברב טוב ואושר כנפשך היקרה ונפש אביך מצפה אשרך צביונך ותפארתך,

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. מוש"ק - מוצאי שבת קודש
3. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. כ"א - כי אם
6. מאה"ק - מארץ הקודש
7. ת"ו - תבנה ותכונן
8. מאאמו"ר - מאדוני אבי מורי ורבי
9. ת"ל - תודה לא-ל
10. בע"ה - בעזרת השם
11. ע"ז - על זה
12. נ"י - נרו יאיר
13. ע"פ - על פי
14. ע"י - על ידי
15. ובע"ב - ובעלי בתים
16. מהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
17. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
18. שי' - שיחיה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתעג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט' אדר תרע"ח - לונדון **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

מכתב שני מאביו. אין חשש שהממשלות יחשדו ב'דגל ירושלים', כי ידוע ש'פנינו... לאהבת הבריות'. המטרה: 'להפיח רוח חיים של אש הקודש' בתנועת התחייה. התרבות המודרנית היא 'אור של עץ ריקבון', אבל אפשר ללכת לאורה כמה צעדים במעשה. צריך להקים ישיבות שכוללות 'את כל מקצועות התורה', עם 'עוז גופני ונפשי'. הראשית: התאגדות ודיבור ספרותי.

עיקרי הדברים

- מכתב שני מהאב.
- מטרת 'דגל ירושלים'.
- ישיבות רחבות.
- התאגדות קודמת.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ט' אדר תרע"ח[2],

בני מחמדי ויקירי שליט"א[3], תל"י[4] על החוה"ש[5] אשר עמנו, כה ינצרנו השי"ת[6] ברב חסדיו לימים הבעל"ט[7] ויאיר לנו באור ישעו ויחננו לעלות לציון ברינה בשמחת עולם.

ב"ה שקבלנו עוד מכתבים מתמן, ומכתב שני בעצם כתי"ק[8] של אאמו"ר[9] שליט"א, ת"ל[10] שהם מרוצים מהחליפה שהולכת ונעשית ורואים בזה יד ד' לטובה על עמו ונחלתו. אמנם דחוקים הם שמה מאד, ועזרה רבה נחוצה היא להיות נשלחת בתדירות. כדאי היה לעשות גם בשווייץ אגיטציה ע"ז[11]. אולי ראוי לי לקחת בזה דברים עם אהובינו ד"ר[12] אשר נ"י[13].

ע"ד[14] תעמולה לשם "דגל ירושלים", איני רואה כל חשש חשדנות של אי אימון מצד הממשלות. הלא הפעולות הלאומיות מוכרחות הן בכל אופן להיות זורמות והולכות, והכל יודעים שפנינו, ביחוד פני אנשי הרוח מרגישי הקודש, עם יודעי אלהיו, הם תמיד לאהבת הבריות ואחות האדם, ושארית ישראל לא יעשו עולה, והזמן נכבד מאד, אם יש איזו אפשרות לפרופגנדה מצד שלמי אמונים, אשר עמדו עד כה מרחוק, אין לנו שעה יותר מוכשרת מהשעה הנוכחית, שאין כדאי לעזבה בלא מפעלים חשובים, לפחות ביסוד הכללי שהוא ההתארגנות בעצמה, הקודמת לכל פעולה פרטית חמרית ורוחנית.

הננו מאד מחכים כבר על דבריך בארוכה, וראוי שתכתב ג"כ[15] לתמן לשמח לבבם במכתב ידך. גם מהר"י[16] רבי שי'[17] הגיעני מכתב, ב"ה על שלו'[18] כולם. לא עת עדיין לדבר בפרטיות, ע"ד התעודות הפרטיות של התאחדות האמוניים לבנין הארץ ותחית האומה. המטרה הראשית והיסודית היא הכללית, כאשר מאז ידעת ממגמת פני, להפיח רוח חיים של אש הקודש בעצמת התנועה של תחיית האומה, המעשית והתיאורית, שרק בעבורה ולמענה הולכות הנה כל טבעותיה של שלשלת המאורעות באדם ובישראל ביחוד, ומתוך מחשכיה צריכה היא יד ד' הנעלמה להתגלות, ע"י[19] הכרת האומה

המתגשמת במעשי התחיה והבנין הארצישראלי. בתוך האריגה האורגנית צריך להיות חוט השני של שאיפת שלום האומה ואחדותה הולך וסובב תמיד, בטהרת המידות והדעות לשם בנין הכלל ברוח ד' אשר עליו מעולם.

אמנם בהכרח יהיו סעיפי העבודה נחלקים, ותחת אשר "העולמיים" שבנו הנם משיגים ביותר את העוז החיצוני ואת הברק היפיפה שבתרבות המודרנית, שהיא באמת רק אור של עץ ריקבון, שאמנם נוכל ללכת מעט איזה צעדים לאור כהה זה במהלכים המעשיים, אבל הנטיה החזקה מוכרחת להיות התעודדות הרוח הישראלי בפנימיותו, עם יסוד ישיבות והרחבת תורה במובן רחב ומרומם, הכולל את כל מקצועות התורה כולם, מדבר קטן עד דבר גדול, משובצים בשיבוץ עוז גופני ונפשי, כראוי לגוי קדוש ההולך באור החיים ומתעורר לחיים איתנים גם במובן המדיני והמלכותי. וראשית המעשה צריך להיות ההתאגדות של כל נאמני הרוח הדוגלים בשם ד' ותורתו, הנושאים את נפשם למטרות העליונות של הגאולה, המתחלת לישראל ומקפת והולכת את כל שדרות האדם, אשר כל תוי החיים, המוסריים והחברותיים, הספרותיים והאמוניים, הנה הנם סעיפיו.

כעת קשה לי לדבר בפירוט של פרטים, אבל ההתאגדות והתחלת הדיבור הספרותי, עד כמה שאפשר לסגננו יפה ולהעלותו במעלות החיים והקודש, זאת היא ראשית החובה. ועל כן חברים ואמצעיים כספיים הם העומדים על הפרק בראש, והם כמובן תלויים זה בזה. לא נבוז לכל התחלה קטנה ולא נסוג אחור משאיפה היותר גדולה ורחוקה, ודי עמנו.

שמורה יש אפשרות להשיג פה איזה משקל קטן, אבל ספק גדול הוא, אם נוכל להשיג גם להמשלח, לעת שאוכל נפש יקר הוא בכל מקום, הנני מצפה למכתבך המפורט, ונקוה לבשורות טובות משמחות לב חדשים לבקרים בעז"ה[20]. לע"ע[21] אקצר ואומר שלו' כנה"י[22] ונפש אביך מצפה לתשועת ד' ואומץ ישעו מיחל הצלחתך ותפארתך בכט"ס[23],

אברהם יצחק ה"ק

שלו רב לאהובינו היקר הר"א[24] קמחי נ"י וכא"ל[25] באה"ר[26], וכן לידידנו הנעלה מוהר"מ[27] ויסבורד וכא"ל שי'. למורת רוחי לא באו עדיין התפילין מעשי ידי בני א"י[28] מאלכסנדריא, מפני מניעות הזמן, ונקוה שיבאו בקרוב אי"ה[29].

הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. תל"י - תודה לא-ל יתברך
5. החוה"ש - החיים והשלום
6. השי"ת - השם יתברך
7. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
8. כתי"ק - כתב ידו הקדושה

9. אאמו"ר - אדוני אבי מורי ורבי
10. ת"ל - תודה לא-ל
11. ע"ז - על זה
12. ד"ר - דוקטור
13. נ"י - נרו יאיר
14. ע"ד - על דבר
15. ג"כ - גם כן
16. מהר"י - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
17. שי' - שיחיה
18. שלו' - שלום
19. ע"י - על ידי
20. בעז"ה - בעזרת השם
21. לע"ע - לעת עתה
22. כנה"י - כנפשו היקרה
23. בכט"ס - בכל טוב סלה
24. הר"א - הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
25. וכא"ל - וכל אשר לו
26. באה"ר - באהבה רבה
27. מוהר"מ - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
28. א"י - ארץ ישראל
29. אי"ה - אם ירצה השם

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתעה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: פורים תרע"ח - לונדון **נמען:** ד"ר זאב יעבץ

מנהיגי 'אגודת ישראל' יצאו נגד הצהרת בלפור, 'להחשיך מילין נגד חזון הפלאות'. זו 'טינה ישנה' של כת 'המתחסדת בחסידות ארסית' שאינה סובלת חיים לאומיים בארץ, והעדיפה 'ללקט פירורים תחת שולחן אשכנז'. הרב קוק יכתוב להם בשלום, אף שאולי לא יועיל. אגודות 'מזרחי' לבדן לא ימשכו את רוב שומרי המצוות, שנבהלו מהצד החילוני של הציונות, ולכן יש לייסד אגודות 'דגל ירושלים' בקשר אחווה עם הציונות. יש לאחד את כולן, לייסד בתי מדרש גדולים ו'בית דין גדול כללי'.

עיקרי הדברים

- נגד עמדת 'אגודת ישראל'.
- מזרחי לבד אינו מספיק.
- 'דגל ירושלים'.
- בית דין גדול.

נוסח האגרת

ב"ה[1], יום קהילה לכל, תרע"ח[2].

אורה ושמחה ששון ויקר לכבוד ידידי רב רחימאי הרב המאוה"ג[3] לממשלת התורה והחכמה, מאיר נתיבות תולדותנו מו"ה[4] זאב יעבץ שליט"א[5], וכא"ל[6] שו"ר[7]. אחדשה"ט[8] באה"ר[9].

יקרת מכתבו קבלתי כעת, והנני עדיין מלא דכאות לב מפגיעתם של בני בית מאהבינו, המתימרים להיות מנהיגי "אגדת ישראל", אשר לא ישימו אל לב למעשה ד' הנורא אשר הוא עושה בכל מערכות המאורעות על גוי ועל אדם יחד, להוציא על ידו לאור עולם את הצביון השלם של חיי האדם הכללי, האגוד וקשור בנצח ישראל, אשר לא ישקר ולא ינחם. ובלא חרדת לב, ובאפס התעמקות חודרת ישיתו פיהם לדבר גבוהות במרום ונשגב, להחשיך מילין נגד חזון הפלאות אשר עינינו רואות על דבר צמיחת קרן הישועה, ההולכת וצומחת מני אז ע"י[10] קיבוץ נדחים אל הררי קודש, וכעת כבר הזרוע נטויה היא על כל העמים, ודבר אלהינו יקום לעולם.

ולענין מעשה, לכתוב להם מכתב בדברי שלו'[11] ע"ז[12] כמובן הנני מוכן בע"ה[13], אף כי מסופקני אם יועיל, כי יש כאן יציאה מן הכח אל הפועל טינה ישנה שבלב, של כתה ידועה המתחסדת בחסידות ארסית שאינה יכולה לסבול כל תנועה של חיים לאומיים ביחוד ביחש לישראל בא"י[14], וכל מה שעשו עד כה בזה היה כאלו כפאם... וכאן מצא בע"ה מקום לגבות את חובו, להשליך נעל על תקות החיים על אדמת הקודש. והתוצאות מזה, החביבות עליהם היא השתקעות של גלות, ללקט במנוחה פרורים תחת שלחן אשכנז, ועל יסודות של יראת שמים מזויפת כזאת, בונה היא המינות וההמרה המגועלה את קינה, וביצי צפעוני כאלה מתבקעות הן במשך זמן קטן, של דור דורים בערך.

והנה אע"פ[15] שלגבי אלה בעלי הקרנים, המכתב לא יועיל, בכ"ז[16] אנחנו צריכים לעשות את שלנו ולפתח בשלו[17]. ואולי יודע מר אדרעסתם המדוייקה?

ועתה ע"ד[18] אגודות מזרחיות, זהו דבר נכבד מאד, אבל הגיתי הרבה בתעמולה זו, ובאתי לידי בירור כי ע"י אגודות של מזרחי לבדן לא נמשיך אלינו את הרוב הגדול של שלמי אמונים בישראל. הצד החילוני שבציונות, הטיל כ"כ[19] זועה, ואולי גם לא שלא בצדק לגמרי, על המון רב תמימי לבב, עד שבשום אופן לא ישמע אצלם קולנו להיות נטפלים לאורגניזציה הציונית, כדרך שהמזרחי מתנהג. ע"כ[20] זאת היא הצעתי כי לבד יסוד אגודות מזרחיות, נקרא בקול ליסד אגודות רבות, וגם כללית לדוגמה בשם "דגל ירושלים", או "ירושלים" שתהיינה מתיחסות ביחס של אחוה להציונות הכללית, אבל לא תהיה לענף של האורגניזציה שלה. ע"פ[21] תכונה זו יש תקוה להמשיך גם אותו החלק אשר לא ירצו בשום אופן להכנס להחוג הציוני, אפילו ע"י דגל המזרחי. וכשיוסדו אגודות כאלו, וגם כמה דאפשר אגודות מזרחיות חדשות, ראוי לרכז את כל הכוחות יחד, ולרומם בכל עוז את דגל הקודש, להופיע מאור ד' שביסוד אור התורה על חיי התנועה הלאומית כולה, באופן של רחבת דעה וגודל נפש, אשר לאור הטוהר שלה ישובו גם הנדחים והרחוקים להכיר את יסוד החיים של האומה הנפלאה, ההולך ומפעם בכל עוז מאור חי העולמים, מגן עזרנו וחרב גאותנו מעולם ועד עולם.

וכל האגודות המזרחיות, וכל האגודות השונות, אשר יתכנסו יחד לשם תחיית האומה והארץ, על יסוד הקודש האלהי, ראוי שיתאגדו יחד באיגוד כללי, לכונן את החיים החדשים הבאים לעמנו על ארץ חמדתנו, על יסוד הארת נשמת האומה, במקורה וטבעיותה הטהורה, ליסד בתי מדרש גדולים לחקרה של תורה בכל תעצומות עזה, לכל ענפיה וסעיפיה, לחלק את העבודה לעובדים מוכשרים לכל מקצע ומקצע, לדאג בעד הטפול של כל הידיעות העוזרות לברר את הידיעות התורניות בכל מקצועותיהן המעשיות והרוחניות, ליסד בית דין גדול כללי, ובתי דינים סעיפיים, לכלכלת כל עניני הדת והחיים המעשיים בהתחברותם, לבצר את העבודה הספרותית על מוסד העז והאומץ של הרום העליון אשר להדרת הקודש, לשא עין ולב, על ההשפעה המחודשה של הזיקוק של הדעה האמונית הכללית בעולם, שתולד לידה חדשה ע"י הופעת אורן של ישראל, ותחת אשר אחרי השתברותה של האליליות הקדמוניה, יצאו הליכות אמוניות ודתות, מעורבות עם הסיגים האליליים והכפרניים, מפני חולשת החיים אשר לאומתנו הקדושה בימים ההם, כעת יבאו ימים, וע"י[22] תחייתם של ישראל בארץ ד', יחודש הרוח, ורעיון אלהי עליון איתן ומזוקק יופיע מנאות יעקב, לטהר את הרוח הדתי, שבכל מלא עולם, ועמו יחד יטוהר הרוח הפרטי האישי והרוח החברתי של האדם, והדר הקודש של אור התורה האלהית, ופאר נשמת אלהים חיים המפעם בעם פלאות זה, יגלה ויראה בעוצם עזוז נוראותיו, ועל דור בנינו, בני החופש הקדוש והנשגב, ישוב ויופיע אור הזוהר של רוח הקודש בעזוז חילו, וסגולת הנבואה הנאמנה, בכל מפלאותיה ונצח הודה, ברעם גבורתה, ונועם חמדתה, תחל לסול מסילות בלב דור נאור וכביר לדבר שלום אמת, אל כל העמים תחת כל השמים.

וכל הגדולות הללו, הנם כנטף מן הים לעומת החבוי לגוי קדוש בחיק העתיד. וכל אלה הלא מתרקמים הם ברקמי המסכת ההולכת ונארגת כזאת לעינינו, בכל חשכת חמריותה. ואיך נעמוד מרחוק, ואיך לא

נשא דע לסוד קדושים רב ונורא. ולשם כך באתי בבקשתי לכל העולם האמוני במכתב הכתוב ז'רגון ע"ד "דגל ירושלים".

וע"ד[23] ההצעה לפני הממשלות, הנני רואה בעניי, שבהוסד יסוד דגל כללי, על יסוד הקדש, ראוי שהמטרה הראשית תהיה דוקא מה שהיא התכונה האמיתית של האומה, מילוי מחסור הקודש, שכל הדאגות הפרטיות הנן רק טפלות אליה, והקודש הלאומי, אור חיי האמת של ישראל בצביונו, לא יקום ולא יהיה כי"א[24] בהבנותו בארצו, וזהו כל תשוקתו ומאוייו באמת. ומתוך אספקלריה זו הוא רואה, כי כל מערכי חייו לא יאבו להצליח בכל פזורי גלויותיו, ואם יברק איזה אור כהה, יקום עד ארגיעה, ואחריו תבא עוד חשכת עלטה יותר איומה, וגם אם יעמוד איזה משך זמן בתומו, יביא מהומה ומבוסה לרוח ישראל, וכל התכונה הרוחנית העצמית תתמוטט ותהפך למשחית, וההשחתה הזאת תחולל אח"כ[25] תחלואים רוחניים גדולים ונוראים, ששנאת ישראל תתבסס על ידם, והיתה לצרה כללית לכל האנושיות, ולדאבון לב, לכל יקירי רוח שבה בכלל, שמכל אלה אין תוצאה אחרת להנצל, כי"א הרפואה הרדיקלית של שיבת בנים לגבולם, ברוח עוז של רוממות קודש.

והנה את פרטי טענותיהם איני יודע עדיין, ואין אני מכיר שום מוצא איך להשיג את המכתבים בצורתם, אולי יש להדרת כבודו ידיעה בזה בטח יודיעני. לכתב ספר מסודר פולמי קשה לי מאד, והמעצורים ג"כ[26] רבים. בכ"ז אקוה לעשות בזה איזה צעד בל"נ[27]. אבל תחילת כל צריכים לדעת פרטי דבריהם, והסיבות היסודיות שגרמו להם את הצעד הבלתי הגון הזה. והננו נתמכים בימין צדק צור ישראל וגואלו, ימין ד' רוממה ועושה חיל. ישמח ויעלז בימי הפורים הבעל"ט[28] על כל טוב, ועוד ינוב בשיבה דשן ורענן לראות בשמחת גויינו להתהלל עם נחלתנו לאוי"ט[29], כנפשו האהובה והרוממה, ונפש עורגת תמיד לידידותו הנאמנה. המצפה לתשועת ד' הקרובה על עמו ונחלתו,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ. ב. שילוח מכתבי זה נתעכב עד אחר הפורים שעבר עלינו ב"ה בכ"ט[30], ואפריון אמטי למר על האי חורפא וחוליא דשדר לי בלישנא דחוכמתא אמרא וגדיא יאי ויאי, ישר חיליה, ויפיש חיי סגי במלא חדותא, בירושלם קרתא דשופריא, כרעותא דליביה, דמליא דכותא, וכברכתא וצלותא דרחימיה, דמוקיר יתיה לחדא, כסגיאות פורסניה.

הק' איה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. המאוה"ג - המאור הגדול
4. מו"ה - מורנו הרב
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. וכא"ל - וכל אשר לו
7. שוי"ר - שלום וישע רב
8. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9. באה"ר - באהבה רבה

10. ע"י - על ידי
11. שלו' - שלום
12. ע"ז - על זה
13. בע"ה - בעזרת השם
14. בא"י - בארץ ישראל
15. אע"פ - אף על פי
16. בכ"ז - בכל זאת
17. בשלו' - בשלום
18. ע"ד - על דבר
19. כ"כ - כל כך
20. ע"כ - על כן
21. ע"פ - על פי
22. וע"י - ועל ידי
23. וע"ד - ועל דבר
24. כ"א - כי אם
25. אח"כ - אחר כך
26. ג"כ - גם כן
27. בל"נ - בלי נדר
28. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
29. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
30. בכ"ט - בכל טוב

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתעו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז אדר תרע"ח - לונדון **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

'עוד לא פותח הסמדר, אבל עומד הוא להיפתח'. מתוך 'דכאות ארץ העמים' הרב קוק מתעודד מאור ארץ החיים. חפצו לרומם את 'דגל ירושלים' ולאגד את כל יראי ה' וחושבי שמו. הרב קוק מבקש לדעת על בריאותו של הרב חרל"פ.

עיקרי הדברים

- הסמדר עומד להיפתח.
- 'דגל ירושלים'.
- שאלה לבריאות.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ט"ז אדר תרע"ח[2].

עזר מקודש, וסעד מציון יבא ויערב לכבוד אהובי מחמד נועמי הרב הגאון, אוצר סגולת קודש, כליל פאר טהרת אמת מוהרי"מ[3] חרל"פ[4] שליט"א[5], וכא"ל[6] בכלל ובפרט, חיים שלו'[7] וברכה עדי עד.

אחדשה"ט[8] באה"ר[9] ונאמנה.

עוד לא פותח הסמדר, אבל עומד הוא להפתח. ואם הרמונים לא הנצו עדנה, אבל שטפי זרמי חיים הנה באים ונוהרים להניץ נץ קודש קדשים, וזוהר מכתבי קדשיו, הופיעו לעיני והקשבתי בהם רב קשב, ודיוקן חביבות קדשו נגד עיני מאיר הוא בהוד תפארתו, וממעמקי הגלות, ומדכאות ארץ העמים, מערפלי טומאת גושה ואוירה, הנני מתעודד לנוגה ברק אור החיים המופיע מארצות החיים לעורר רחמים רבים, בצפיית ישועה, לשיבת שבותינו למרום הר קדשו, לצאת ברכוש גדול מתוך המאפליה לאור אורים, ומעלת חביב לבי כתר"ה[10] ירומם אף ינשא, בעז שמחת גילת אל, אלהי אמת, ושיחת קודש של תפילת ישרים במקום קדוש משכני עליון תוסיף עלינו נהרה, לשמע קול מבשר ואומר חוסן ישועות חכמת ודעת קדושים, ופלגים ישטפו, ונהרים רחבי ידים ישאו קול דכים, לשגב ישע כל נדכאי רוח, הנה זה עומד אחר כתלנו.

והנה אמיץ ואדיר הוא חפץ לבבי ומגמת פני לרומם את דגל ירושלים, לאגד את כל יראי ד' וחושבי שמו, לאהבת חמדת קודש, ועל משכילי עם הצמאים לאור דעת ד', הנגשים אל הקודש ברוח חכמה וטהרת לבב, בעז גבורה ורוויית שעשועי קודש קדשים, יאיר אור חיי עולמים, להוציא ממסגר אסירי עולם, וכל נקודות החיים בכל מקומות פזוריהם, יעלו ויראו יזהירו ויאירו כעצם השמים לטהר, וממרומים יופיעו חיי נשמות, המתמלאות נהרה, שעתידות הן להבראות ולבא בעם נברא, אשר יהלל י-ה בכל מעבדיו, ופרץ מים כבירים ישטופו באהבת נעימת חמדת ידידות ארץ חמדת עולמים, ומעגליה

ירעפון דשן, להשביע נפשות שוקקות, וחסד ד' מעולם עד עולם יאיר, לברוא ניב שפתים, המבשר צבא רב שלום שלום לרחוק ולקרוב ברפואת אמת ומרפא לנפש.

והנה כעת לפי הזמן והמקום אי אפשר להאריך בדברים מפורשים ומבוארים באר היטב, ואני תפילה, יחנני ד' בחן חסדו, ובטהרת מי פלגיו, בתשובה עליונה יטהרני, להשיבני אל הקודש, ולחדות בחדות אור תורה ומתק יראת ד' טהורה, לרומם נס קודש קדשים על מכון הר ציון וכל מקראיה, כנפשו היקרה ונפש אוהב דבק בכל מעמקי לבב בעז חבת ידידות שפעת נועם קדשו,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נא להודיעני ממצב בריאות גופו הטהור, אשר אקוה שיתחזק בכל עז, איתן וערנן יהיה בעז ד', מחיה חיים, נותן עז ותעצומות לעם, לעולמי עולמים.

הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
4. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. וכא"ל - וכל אשר לו
7. שלו' - שלום
8. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9. באה"ר - באהבה רבה
10. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתעט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ט אדר תרע"ח - לונדון **נמען:** הרב שלום יצחק לויטן, רב כריסטיאניה

הרב קוק מצטער שההשתדלות למצות לא הועילה. 'דגל ירושלים': עיקר העבודה עכשיו היא ההתארגנות. בתחילה - עיתון. המגמות: תמיכה בת"ח, ישיבות, מושבות על פי תקנות היהדות, וספרים לחיים החדשים. סניפים: 'בנות ירושלים' לנשים, 'צעירי ירושלים' ו'פועלי ירושלים'.

עיקרי הדברים

- מצות.
- מגמות 'דגל ירושלים'.
- סניפים.

נוסח האגרת

ב"ה[1] כ"ט אדר תרע"ח[2].

שלו'[3] וברכה באה"ר[4] לכ'[5] ידי"נ[6] הרב הגאון המפורסם אוצר תו"י[7] מו"ה[8] שלו' יצחק לעוויטאן שליט"א[9], האבד"ק[10] כריסטיניא, יצ"ו[11], וכא"ל[12] שוי"ר[13]. אחדשה"ט[14] באה"ר.

יקרת מכתביו עם הטשיקים לצדקה הגיעו לידי. וע"ד[15] המצות צר לי מאד שהשתדלותנו לא פעלו, ומי יוכל לדון וגו'[16]. ודי ישלח להם מקודש עזרם, ובודאי לא יעזבם ד' אשר לא יעזוב את חסידיו, ואחד המרבה וכו'[17], ואחר כונת הלב הם הדברים. ובודאי נתן כת"ר[18] איזה עצה טובה לעדת קדשו איך להתנהג בשעה"ד[19] כזאת. ודי ירחיב צעדינו ללכת בהרחבה בדרישת פקודיו לשמור ולקיים כל מצותיו באהבה, ובהידור ולישרי לב שמחה.

וע"ד "דגל ירושלים" עיקר העבודה כעת היא ההתארגנות, של כל יראי ד', לעבודת הקודש, של גאולת הארץ ובנינה. וע"י[20] קיבוץ הכוחות כלם נגלה את דעתנו הכללית של כל ישראל, שיסוד האומה בארצה הוא בנוי על רוח ד' וקדושת תורתו שהיא חיינו לעולמים. והפרטים רבים הם שיבאו בע"ה[21] בקרוב. וראשית המעשה יהיה קביעות עתון בשם דגל ירושלים, לברר את צדקת המחשבה של כל שלומי אמונים, ותביעתם הקדושה לדרוש את אור ד' על אדמת קדשו. וכל אשר יתרבו האגודות, וכל אשר יתגדל כח התומך, ע"י[22] נתינת שקלים של החברים, כדי שלא יהי'[23] מעצור בהפרופגנדה, כן יתקדש שם שמים, והאתחלתא דגאולה אשר התחילה להתנוצץ תהיה לאור נוגה הולך ואור עד נכון היום בע"ה. המגמות הראשיות הן: א) תמיכת ת"ח[24] וגדולי תורה ביחוד, ב) התיסדות ישיבות גדולות וקטנות ושכלולן ברוח קדושה וטהרה, ג) יסוד מושבות באישור תקנות ע"פ[25] קדושת היהדות, ד) עריכת ספרים מועילים לצרכי החיים החדשים הבאים עלינו לטובה בבנין האומה בארצה. סניפי ההתאגדות הכללית הזאת יהיו, א) בנות ירושלים בעד נשים צדקניות, שחלקן גדול מאד בזכות הגאולה, ב) צעירי ירושלים, מהדור הצעיר שלבו מסור לקדושת ישראל לדגול בשם ד', ולהחיות

בקדושה את היסוד הלאומי, ג) פועלי ירושלים, להכניס את כל הכח העובד והפועל של ההמון הישר, הנוהה אחר ד' וחפץ להחזיק במעוז היהדות האמיתית.

ועוד רבים רבים מאד הם הרעיונות העתידים להתגשם בעז"ה[26] ע"י קיבוץ הכחות, ומאד ישכילו לעשות אחינו הרחוקים במדינותיהם כשייסדו אגודות ויתקשרו בשלום שקליהם למרכזנו, ועצת ד' תופיע עלינו ברב חסדו, ובישע ימינו נושע לעולמים.

והנני בזה ידי"ע[27] דוש"ת[28] חותם בברכת חיים ושלו'[29] וזרע חייא וקיימא עם האשה אשר הוכיח ד' לו נ"ב[30] הרבנית תחי'[31] לאוי"ט[32] ברב נחת וכט"ס[33], ויחוג בדיצות את חג המצות ברב עז וחדוה, כנה"י[34] ונפש ידי"ע דוש"ת באה"ר,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ"ב. יכתב נא כת"ר בטובו לגיסי הגנ"י[35], וד"ש[36] בעדנו ויטיב נא להודיענו כשיקבל מהם תשובה בע"ה, ידי"ע הנ"ל[37]. ד"ש[38] מבית לבית ברב טוב סלה,

הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. שלו' - שלום
4. באה"ר - באהבה רבה
5. לכ' - לכבוד
6. ידי"נ - ידיד נפשי
7. תו"י - תורה ויראה
8. מו"ה - מורנו הרב
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. האבד"ק - האב בית דין קהילת
11. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
12. וכא"ל - וכל אשר לו
13. שוי"ר - שלום וישע רב
14. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
15. וע"ד - ועל דבר
16. וגו' - וגומר (וכן הלאה בפסוק)
17. וכו' - וכולי (וכן הלאה)
18. כת"ר - כבוד תורתו
19. בשעה"ד - בשעת הדחק
20. וע"י - ועל ידי
21. בע"ה - בעזרת השם
22. ע"י - על ידי
23. יהי' - יהיה
24. ת"ח - תלמידי חכמים
25. ע"פ - על פי
26. בעז"ה - בעזרת השם
27. ידי"ע - ידידו עוז

28. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
29. ושלו' - ושלום
30. נ"ב - נכתב בצד (תוספת למכתב)
31. תחי' - תחיה
32. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
33. וכט"ס - וכל טוב סלה
34. כנה"י - כנפשו היקרה
35. הגנ"י - הגאון נרו יאיר
36. ודי"ש - ודרישת שלום
37. הנ"ל - הנזכר לעיל
38. ד"ש - דרישת שלום

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתפ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ר"ח ניסן תרע"ח - לונדון **נמען:** ד"ר זאב יעבץ

יש להרחיב את דרישת זכויות האומה, אבל צריך דגל שגם הרחוקים מהתנועה הלאומית ישתתפו בו - אלה שלא ייכנסו אפילו לימזרחי'. לכך הדפיס את 'דגל ירושלים' לרחוקים. האיגוד יביא לימוסר ציבורי' שיזהיר את העסקנים הרשמיים מחילול קודש. הברכה למשלחת פורסמה ביאקספרס'.

עיקרי הדברים

- רוחב הדרישה.
- 'דגל ירושלים' לרחוקים.
- מוסר ציבורי.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ר"ח ניסן תרע"ח[2].

לכבוד רב חביבי המאיר הגדול לממשלת התורה והחכמה, טהור דעה ובר לבב. מוהר"ר[3] זאב יעבץ שליט"א[4].

שלו'[5] רב עד העולם.

יקרתו השני' קבלתי, והנני תמים דעים עם הדרת כת"ר[6] שעלינו החובה להתאמץ בגילוי דעת להרחיב עד כמה דאפשר את גבול הדרישה של זכיות אומתנו על ארצה, ובצורה חיובית עלינו להודיע ברבים להוציא מלבם של אלה המשתדלים להמעיט את הדמות הלאומי, ואת זרם החיים הבא ושוטף להופיע ראשית גאולה, לעכב את מרוצתו. אבל כדי להכין יסוד שגילוי דעתנו יהיה דבר המתקבל על דעת אלפים ורבבות אחינו הקשורים בקשר הקודש של מורשת אבות באמונת אומן, ראוי לנו לשא נס כזה שישתתפו בו גם אלה אשר היו רחוקים מהתנועה הלאומית, מפני שאינם יכולים לסבול צורה חולונית בחיי הכלל של גוי קדוש, והם הם אלה אשר לא יכנסו בשום אופן אפילו להאורגן המזרחי מפני הזיקוק שיש לו עם הציונות הרשמית, שצדה החולי מבולט הוא כבר יותר מדאי. ולשם כך הדפסתי את המכתב דגל ירושלים, והנני מקוה ממנו בע"ה[7] תוצאות טובות.

והנני קורא את כל בעל וגדול בעמנו לתמוך בידי הכהה בהשתדלות זאת. ומה מאד אשמח אם הדרת כבודו ימנה בין סומכי ומחזקי מפעל זה. וע"י[8] האיגוד הזה אקוה שמוסר ציבורי יהיה יוצא לאור, עד שיוסרו העסקנים הרשמיים, ויזהרו לפחות מחלול קודש בגילוי פנים, כי ידעו שיש כח צבורי ההולך ומתרכז בשם אור ד' וקדושת תורתו, על הככר הלאומי. אולי ראה כת"ר את ברכתי להמלאכות שנדפסה בהעקספרעס, ומכתב כזה ממש שלחתי להם כתוב עברית. יתן ד' ויפעלו הדברים, לאושר עם ד' העומד על משבר לידת גאולתו.

והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות באה"ר[9] כנה"ר[10] ונפש ידי"ע[11] קשור באהבתו ודוש"ת[12] כה"י[13],

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. שלו' - שלום
6. כת"ר - כבוד תורתו
7. בע"ה - בעזרת השם
8. וע"י - ועל ידי
9. באה"ר - באהבה רבה
10. כנה"ר - כנפשו הרמה
11. ידי"ע - ידידו עוז
12. ודוש"ת - ודורש שלומו ותורתו
13. כה"י - כנפשו היפה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתפא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ו' ניסן תרע"ח - לונדון **נמען:** ד"ר זאב יעבץ

הרב קוק מבקש מיעבץ להרגיע את אנשי 'המזרחי', ש'דגל ירושלים' אינו דוחק את רגליהם, אלא מבצר אותם. מכתבו פורסם בעיתון ברוטרדם. כנראה גם גדולי רבני רוסיה הגיעו להכרה שנחוצה הופעה חדשה. הרב קוק כתב לרב הראשי על תמיכה ביהודי פולין.

עיקרי הדברים

- הרגעת 'המזרחי'.
- פרסום בהולנד.
- יהודי פולין.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ו' ניסן תרע"ח[2].

שלו'[3] רב לכבוד רב חביבי המאור הגדול לתורה ולתעודה, ולתולדות ישראל ויהודה, מו"ה[4] זאב יעבץ שליט"א[5].

אחדשה"ט[6] באה"ר[7].

לשמחה תחשב לי חליפת מכתבנו, ושעשועי נפשי הם דבריו הנחמדים האמורים בדעת וטהרת לבב, ואלפי תודות אגיש לכבוד ידידי כת"ר[8] על כל הערותיו הנכבדות. והנה ע"ד[9] הסיוע אשר העירותי את לבב הדרתו שאקוה מאתו לחיזוק "דגל ירושלים", כמובן שחס לי להטריח את כבודו הנעלה בדברים פעולתיים, לריוח גדול אני חושב את הבעת הרצון שלו להתאגדות הזאת, אשר אולי יקרה הדבר שאיזה נכבדים מהמזרחיים יזדמנו עמו, ויוכל להרגיע את לבבם ולהסיר מהם את פחדם, בחשבם שדגל ירושלים, שהוא קורא להתאגדות שלמי אמונים בישראל, הוא כדוחק את רגלי המזרחי, מה שבאמת הוא רק מבצר את מעמדו עוד יותר, וסולל בעדו מסילה למשאות נפש יותר רחבות. ואם באיזה רגעי הפנאי יאבה כת"ר לכתוב את השקפתו על הצורך של ההתאגדות הזאת, והבנתו הברורה, ביחושה הטוב אפילו אל התנועה הלאומית בכלליותה, וק"ו[10] להמזרחי שתוכן הקודש סוף כל סוף הוא מובע בה, באיזה שפה שיבחר, עברית, או אנגלית, או יהודית המדוברת, אם מר רגיל לכתוב בה, חושב אני שיהיו הדברים לתועלת. בעתון אחד בהולנד, בראטערדאם, נעתק מכתבי כמעט כולו, בהערה לשימת לב לענין זה, אולי תתעורר סוף כל סוף התחיה בנקודתה היותר יסודית, שהיא בלבם של שומרי מורשה בישראל, שרק אז נוכל בבטחה לחכות על תוצאות משמחות לב מכל גלגלי התנועה מרחוק ומקרוב.

את דעתם של גדולי הרבנים מפורסמי הדור ברוסיא לא אוכל לדעת כעת כמובן, אבל חושב אני, שסוף כל סוף באו לידי הכרה שאיזה הופעה חדשה מצד ראשי הנושאים של אור הקודש, מוכרחת להופיע,

ואולי תהיה התאגדות זו מכוונת לדעתם. ורגלים לדבר יש לתקוותי זו, מאיזה נסיונות שברחו מהם בתחילה, ואחרי עבור זמנים במרירות לב באה עליהם הסכמתם.

אקוה שכשתוסד הועידה המנהגת, שאקוה שתצא בע"ה[11] אל הפועל במשך חודש זה המוכן לגאולה נוכל לגשת לאיזה פעולה מכתבית בענין שהציע כבוד אדוני. ע"ד האפשרות להגיע את התמיכה לאחינו בני פולין, כתבתי מזה, להטשיף רבי דפה, שיש לו הכרות בחוגים המעשיים בישראל ובגוים, וארא אי"ה[12] דבר מה ישיב, אולי יהיה אפשר לעשות בזה איזה צעדים לרוחתם של אחינו האומללים, שפצעי לבינו דם יזובו בזכרנו את גורלם, והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות, ינוב בשיבה טובה דשן ורענן, ויחוג בדיצות את חג המצות הבעל"ט[13], ויה"ר[14] שההשתא הכא לשנה הבאה באדי"ש[15], השתא עבדי לשנה הבאה ב"ח[16], יתקיים בנו בכל מלואו וטובו באמת ובתמים, כיד ד' הטובה, כנה"ר[17] ונפש אחוז באהבתו הנאמנה ודוש"ת[18] בכל לונ"ח[19],

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ. ב. לא להמלכות כתבתי ברכה, כי"א[20] להמלאכות שנסעה לא"י[21], והיא נדפסה בהעתון "עקספרעס". אם לכת"ר[22] נמצא בה חפץ אשתדל בל"נ[23] להשיג את העלה ההוא ולשלחה אליו, בכבוד. אנכי הזכרתי את הדבר לכת"ר רק מצד פגישת מחשבותינו באיזה נקודה שם.

הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. שלו' - שלום
4. מו"ה - מורנו הרב
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
7. באה"ר - באהבה רבה
8. כת"ר - כבוד תורתו
9. ע"ד - על דבר
10. וק"ו - וקל וחומר
11. בע"ה - בעזרת השם
12. אי"ה - אם ירצה השם
13. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
14. ויה"ר - ויהי רצון
15. באדי"ש - באחרי דרישת שלום
16. ב"ח - בן חורין / בני חורין; "בב"ח": בשר בחלב
17. כנה"ר - כנפשו הרמה
18. ודוש"ת - ודורש שלומו ותורתו
19. לונ"ח - לנחמת ציון
20. כי"א - כי אם
21. לא"י - לארץ ישראל
22. לכת"ר - לכבוד תורתו
23. בל"נ - בלי נדר

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתפב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' ניסן תרע"ח - לונדון **נמען:** הרב יעקב הכהן יפה, מנצ'סטר

הסבר מפורט ל'דגל ירושלים': (א) כמותי - לאפשר לכל ירא ה', גם לאלה שאוסרים להצטרף לציונות ולמזרחי, להשתתף בבניין; (ב) עיקרי - 'אש הקודש חסר מן הציונות', וקביעתה ש'הציונות דבר אין לה עם הדת' היא 'התבוללות מסוכנת', ו'המזרחי' המתון לא יוכל לשנות זאת; (ג) מטרה אחרונה - אם העמים יראו שהתנועה חילונית, הפוליטיקה עלולה לסגת. 'אם כל העמים ילכו איש בשם אלוהיו... אנחנו נלך בשם ה'. בכל זאת יש ל'מזרחי' תפקיד, והרב קוק מוכן לחזקו.

עיקרי הדברים

- ריבוי משתתפים.
- אש הקודש חסרה בציונות.
- חשש לנסיגה פוליטית.
- תפקיד המזרחי.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ז' ניסן תרע"ח[2].

כבוד ידי"נ[3] מתו' הרב הגאון המפורסם סוע"ה[4] רב פעלים מוהר"י[5] יעקב הכהן יפה שליט"א[6], רב בק' מאנשעסטער יצ"ו[7].

שלו'[8] וברכה באה"ר[9].

ממכתב כת"ר[10] ידידי הנני רואה, שלא חנן את מכתבי הגלוי באותה ההתעמקות שקיויתי מכשרונו הנעלה, ע"כ[11] אני מוכרח לפרש קצת הדברים הכלולים שם כבר, המטרה הראשונה הכמותית של ד"י[12], היא לא מטרה מקומית, כ"א[13] כללית, בצפיה שתתפשט במלוא רוחב ארצות, ובשביל כך הננו מוכרחים להרחיב את פתחיה, עד שכל איש ישראל, המוקיר את חיי הנשמה הישראלית והמכיר שנושא הקודש דוקא הוא הנו היסוד המגמתי של כל מערכת החיים הלאומיים שלנו, יוכל להתאגד עמנו ולעבוד אתנו יחד על הככר של התחיה הלאומית בארצה, מה שאי אפשר לנו לקוות אם נעסוק רק באגודות "מזרחיות". ואפילו אם נאמר שבעיר אחת או ערים אחרות, שההתנגדות להציוניות מצד הבלטת החול שלה לבדו לא העמיקה כ"כ[14] את שרשיה, יהיה אפשר לאגד את כל החרדים אל המזרחי, אבל בשום אופן לא יצא הדבר אל הפועל במחנה ישראל הכללי בהמקומות שהתורה והיראה מתנוססות שם לאות ולמופת, בייחוד בגלילות שהתרכזו בהתנגדות גדולה להציוניות מפני שאומרים שביטוי החול שלה הוא מנוגד לרוח ישראל, והמזרחי הלא מאוגד הוא בהציוניות הכללית. ואותם הרבבות שהם חושבים לאסור להם להשתתף בהתאגדות הציונית, מה תהא עליהם?

וכי נוכל לעזוב אותם בשעת כושר נפלאה זו שלא יתנו יד לבנין האומה? או נשים בנפשנו שקר שנוכל להעבירם על דעתם הפנימית המושרשת בהם בהתעמקות של קדושה ואמונה חודרת? ע"כ ד"י נחוץ לנו

לא רק מצד שמו כ"א מצד נתינת אפשרות לכל בן ישראל להכנס בעבודת התחיה. זהו הטעם הכמותי שרמזתי במכתבי הקודם לכתר"ה[15].

והשנית, והיא היותר עיקרית, שבאמת אש הקודש חסר הוא מן הציוניות במצבה הנוכחי, והמזרחי שתכונתו היא תמיד נוחה ומתונה, וכך יפה לו על פי ערכו, לא יוכל להשפיע על הציוניות הכללית שתחדש את דרכה הסלולה לה מאז, "שהציונות דבר אין לה עם הדת", שנשתרש בציונות הרבה מאד, ונשארה הדת בהתוכן הלאומי בתור דבר פרטי, וזאת היא באמת התבוללות מסוכנת לישראל. המזרחי לא היה יכול להתנות עם הציונות הכללית, שתעקור מתוכה את התכונה הזאת, וע"כ[16] הולכים הדברים ממילא ומחזקים את העיורון הזה, כאילו באמת ככל הגויים וכו'[17], שהיסוד התחיתי הלאומי שלהם הוא כולו חול בכוח אנושי וכשרונו המוגבל. אמת הדבר, שאם היתה הציונות מתחדשת כעת לא היתה מחליטה החלטה זרה זו, מפני שע"פ[18] הטבע של התנועה בהיותה מתקרבת לחוגה המעשי בתור תנועת עם מיד היו מכירים מה שהטבע העממי הישראלי דורש; אבל אז בהיות כל הדברים מעוטים בעלטה, וכ"א חזה בציונות את חזון רוחו, לא יכלו ה"מודרניים" שלנו להבין אחרת כ"א שהציונות היא הכנסת זרם לאומי אירופי בכנסת ישראל, והמודרניות האירופית הלא היא רוצה בכל עוז לקרוע את הציבוריות החברתית מן הדת, ע"כ גם בציוניות צריך להיות כך לפי דעתם.

אבל הלב הישראלי החסון יודע הוא שלא כצורנו צורם, ואם כל העמים ילכו איש בשם אלהיו, או בלא שום שם של איזה אלוה, לעולם אנחנו נלך בשם ד', עומד הוא ברתת לעומת תנועה ישראלית לאומית שאין אור הקודש מתנוצץ בגאון עולמים על ראשה. ובשביל כך נחוץ לנו ד"י, או הסתדרות עמוקי האמונה ואדיריה, שהם נושאים בנשמתם את החיים העמוקים הטבעיים של כנסת ישראל, שיתנו כעת, בעת בריאת העם ולידתו החדשה, להתנועה הלאומית את צביונה החי במלוא הדרו, והוא דגל הקודש ששם ד' ותורתו הוא עיקרו הכללי, כלומר יסוד הלאומיות וצורתה של הממלכה הישראלית בעתיד הקרוב בישע ד'.

והשלישית, המטרה האחרונה. המטרה האחרונה בחיים הכלליים פועלת הרבה על כל הדרכים המסבבים אותה, ע"כ בהיות המטרה האחרונה להציוניות הכללית החוסן הלאומי הגשמי, שאפי'[19] אם נכניס בתוכה זרמים דתיים יהיו נראים כטפלים למטרה העולמית, ובכל פעם בהפגשם יחד העניינים העולמיים והדתיים יהיו האחרונים נדחים מפני הראשונים, לא ע"פ[20] אותם הגדרים שהתורה בעצמה מגדרת אותם כ"א ע"פ הות נפש של מנהיגים פוליטיים ששכחו או שלא למדו. אבל ד"י מבטא הוא במציאותו, שהמטרה הראשית היא יסוד הקודש במילואו, שלמות הקדושה הישראלית העורגת אל חייה השלמים, כפי המבוטא בדברי הנביאים ורוח הקודש שבכתובים ושבדברי חז"ל[21] באמת ותמים, וכן הדברים חרותים על הלב הכללי של האומה, וזאת היא "התשובה אל היהדות" במלוא מובנה, והוא מתעסק בהתלהבות געגועית בכל הקנינים העולמיים של האומה, מפני שהם הם כולם מכשירי הקודש. ולהגדה ציבורית זו אנו צריכים כעת להסתדרות שלמה שתביע אותה, ורוח זה לא נתן להמזרחי ביסודו, ע"כ א"א[22] לדרוש ממנו את המפעל הזה, ואנו מוכרחים כעת ליסוד הסתדרות חדשה זו בנויה ע"פ העיקרים השנויים בזה, תקרא "דגל-ירושלים" או שם אחר, רק לדעתי

שם ירושלים, ראוי להקבע על תנועה זו מפני הטעמים האמורים במכתבי הכללי, ויש עליו להוסיף דברים הרבה מאד שאיני יכול לפרטם כעת.

אבל לא יחשוב כתר"ה[23], שמתוך כל אלה ההבדלים שיש בין הציוניות הכללית להמטרות של ד"י, האחרונה היא דבר העומד מחוץ להציוניות, לא כן, אדרבא רק ע"י[24] הופעת הסתדרות כללית ברוח אדיר וקדוש כזה עלולה היא הציוניות להתעלות, והתעלותה תגיע עד לידי מדה זו של הכרת מהותה הפנימית והחזרת עטרת ציון ליושנה. ולא די שבמחנה ישראל תתעלה הציוניות ע"י אור הקודש שיפעם בחזקה בהתנועה הלאומית, אלא גם בעמים תתעלה יותר, כי רגש האמונה הכללי, המאיר ע"י אורן של ישראל מהשפעת התנ"ך[25] על העמים האירופיים והאזיים היותר מפותחים, דורש הוא את תחייתו ע"י שיבת ציון.

אבל דרישה זו לא תוכל להתמלא בעוד שלא הוזל טל חיי קודש בתוכיותה של התנועה הציונית עצמה; ואדרבא יש לחוש שאם ירגישו המעמיקים באמונה שבין העמים, שהכח היותר חשוב בהתנועה הוא חולוני ועולמי, רחוק מהכרת הקודש וגעגועי האומן החודר את עמקי הנשמה ברשפי יקודה, תוכל חלילה הפוליטיקה בעצמה לצעוד אחורנית, עכ"פ[26] בחוג גדול ממוקיריה כעת, וע"י[27] השבת אור הקודש והדיגול בשם ד' נביאיו ותורתו, ביסוד הכללי והמטרתי של התנועה, נחזק את היסוד הפוליטי באמת והדר. ודבר זה לא יצא אל הפועל ע"י הדרך האטי המזרחי, כ"א ע"י ההופעה החדשה של הסתדרות תחייתית לשם כך ביחוד.

ובכ"ז[28] יש להמזרחי ולצעדו המדוד תפקיד גדול מאד, אבל גם הוא יתחזק ע"י היסוד הכללי של ד"י. ע"כ דעתי היא מסכמת, שעבודתי תהיה מיוחדת בעיקרה לד"י[29] במובנו הלאומי הכללי, לא בערך מקומי של איזו עיר ומדינה מוגבלה, ועם זה מוכן אני לעסוק באהבה בחיזוק עניני המזרחי. ואם כת"ר יסכים ע"ז[30] נקח דברים אי"ה[31] ע"ד[32] הזמן שאוכל לבוא בל"נ[33] למחנהו בעזה"י[34].

והנני בזה חותם בברכת ידי"ע[35] ואה"ר[36],

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ. ב. דברי בחפזון גדול נכתבו, וע"ד[37] הפרוגרמה, באמת ערכתי לעצמי פרוגרמה, אבל לדעתי היסוד הכללי הוא קודם לכל, ואח"כ[38] ברוב יועצים תוכל פרוגרמה מפורטת לצאת לאור אי"ה.

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. ידי"נ - ידיד נפשי
4. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
5. מוהר"י - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
8. שלו' - שלום
9. באה"ר - באהבה רבה

10. כת"ר – כבוד תורתו
11. ע"כ – על כן
12. ד"י – ד' ירחם
13. כ"א – כי אם
14. כ"כ – כל כך
15. לכתר"ה – לכבוד תורתו רום הדרתו
16. וע"כ – ועל כן
17. וכו' – וכולי (וכן הלאה)
18. שע"פ – שעל פי
19. שאפי' – שאפילו
20. ע"פ – על פי
21. חז"ל – חכמינו זכרונם לברכה
22. א"א – אי אפשר
23. כתר"ה – כבוד תורתו רום הדרתו
24. ע"י – על ידי
25. התנ"ך – התורה נביאים וכתובים
26. עכ"פ – על כל פנים
27. וע"י – ועל ידי
28. ובכ"ז – ובכל זאת
29. לד"י – לדגל ירושלים
30. ע"ז – על זה
31. אי"ה – אם ירצה השם
32. ע"ד – על דבר
33. בל"נ – בלי נדר
34. בעזה"י – בעזרת השם יתברך
35. ידי"ע – ידידו עוז
36. ואה"ר – ואהבה רבה
37. וע"ד – ועל דבר
38. ואח"כ – ואחר כך

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתפד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"א ניסן תרע"ח - לונדון **נמען:** ד"ר זאב יעבץ

הרעיון של יעבץ ש'התוכן הפוליטי של ישראל יתייסד על ידי בני נכר', כדי שרוח האומה תתפתח, תואם את מחשבתו. אבל זה 'חזון עובר': כשהעם יתכונן בארצו, יפנה לטהר את העולם הפוליטי מסיגיו. לכן 'דגל ירושלים' לא יזנח את הפוליטיקה. ד"ר לוין שלח מחברתו על רס"ג.

עיקרי הדברים

- הפוליטיקה בידי אחרים - זמנית.
- טיהור הפוליטיקה בעתיד.

נוסח האגרת

ב"ה, י"א ניסן תרע"ח[1].

הדרת כבוד חכם לבב, אוצר דעה תורה ויראה, הרב המאוה"ג[2] מו"ה[3] זאב יעבץ שליט"א[4], שלו'[5] רב ושמחת החג הקדוש זמן חרותנו הבעל"ט[6], בכט"ס[7].

אחדשה"ט[8] באה"ר[9].

נעימים לי אמרות טהורות אשר דבר רב חביבי ביחושו של "דגל ירושלים", אל הזרמים שכבר נתגשמו בחיים בהתנועה הלאומית שלנו ההולכת ומפעמת בהולם פעמיה הרעיון כי מאת ד' היתה זאת, שהתוכן הפוליטי של ישראל יהיה מתיסד ע"י[10] בני נכר, למען יוכל רוח האומה להתנשא במרומיו, לחוש את חושיו הפנימיים יפה, ולפתח את כוחו העליון ברוח ד' אשר עליו, מרומם ונשגב הוא, וראוי הוא לפתוח ושכלול מרובה, להגיע על ידו לפתרוני המאורעות ההולכים ומתרקמים לפנינו בהוה. זה הרעיון שאותו הגה כבוד הדרתו במאמרו הקצר והנלבב, הוא מתאים מאד עם הגות רוחי על דבר ערכה של תנועתנו.

אמנם לדידי היסוד הזה של ההשתמשות ע"י היצירות הפוליטיות של כוחות אחרים, הוא חזון עובר. בודאי השעה הזאת צריכה היא לכך. יותר מדי מוטבעים הם החוגים הפוליטיים ברפש וטיט של חמרנות גסה, עד שאי אפשר, שרוח ישראל סבא ישתעבד אליו. אמנם עלינו לעזור להעביר את העגלה הפוליטית של העולם, בכל האפשר היותר מוקדם, את הדרך המלאה מכשולות ואגמי נפש, ובהתכונן עם ד' על אדמתו, באיזה צורה קבועה, מיד יפנה את לבבו אל העולם הפוליטי לטהרו מסיגיו, להסיר את דמיו מפיו ושיקוציו מבין שיניו, אשר על כן חושב אני שהדגל הירושלמי, לא יהיה לגמרי זונח את המערכה הפוליטית, אע"פ[11] שלא ישקיע בה את מבחר כחותיו.

והנה הטרדא כעת מרובה, ואי אפשר לי להעריך את דברי כראוי בענין נשגב זה. אם היה שם כבודו נקרא על מאמרו, יהיה יותר מועיל להראות לרבים כי חוץ ממני נמצאים יחידי סגולה הוגי דעות המכירים את הצורך של הדגל הקדוש הזה בעת הזאת. אך חלילה לי להעביר את כת"ר[12] חביבי על

דעתו העדינה, דנתישב בדבר אי"ה[13] בבוא התור של הדפסת דברים אודות הדגל אי"ה באופן מורחב קצת עכ"פ[14]. שבוע דנא קבלתי מידידנו ד"ר[15] לוין נ"י[16] מפ"ת[17], מחברתו לתולדות רש"ג[18], עברית. אם היה יודע את האדרעססא של כבודו ודאי היה שולחה לו. אני חושב אי"ה בתשובתי לו להודיעו אותה.

והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות באה"ר כנה"ר[19] ונפש ידידו עוז, המשתעשע בהגיונותיו הטהורים, קשור באהבתו ודוש"ת[20] בכל לב ונפש,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
2. המאוה"ג - המאור הגדול
3. מו"ה - מורנו הרב
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. שלו' - שלום
6. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
7. בכט"ס - בכל טוב סלה
8. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9. באה"ר - באהבה רבה
10. ע"י - על ידי
11. אע"פ - אף על פי
12. כת"ר - כבוד תורתו
13. אי"ה - אם ירצה השם
14. עכ"פ - על כל פנים
15. ד"ר - דוקטור
16. נ"י - נרו יאיר
17. מפ"ת - מפתח תקוה
18. רש"ג - רב שרירא גאון
19. כנה"ר - כנפשו הרמה
20. ודוש"ת - ודורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתפה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ד' אייר תרע"ח - לונדון **נמען:** הרב מנחם מנדל הכהן

הרב קוק מבקש פרטים על אגודת הרבנים שהקים. בי'דגל ירושלים' העיקר הוא התוכן, לא השם: היא לא תהיה סניף של הציונות, שהיא 'תנועה עולמית על יסוד החול'. הממשלה הבריטית מביטה בעין יפה ואף הדפיסה עותקים. באמריקה התנועה מתעוררת. הצעדים: אגודות, שקלים, עיתונים, תמיכה בת"ח בארץ, ישיבות, לבוש מכובד לת"ח, לשכות בתי דין מכובדות.

עיקרי הדברים

- אגודת הרבנים.
- לא סניף לציונות.
- יחס הממשלה.
- תוכנית מעשית.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ד' אייר תרע"ח[2].

שלו'[3] רב לכבוד ידידי הרב הגאון אוצר תו"י[4] רב פעלים מו"ה[5] מנחם מנדל הכהן שליט"א[6]. אחדש"ה[7] באה"ר[8].

מכתבי קודש דכת"ר[9] ידידי הגיעוני, ואשמח מאד לראות כי בעת כושר כזאת החל רוח ד' עוד הפעם לפעם את כת"ר[10] לגשת לעבודת הקודש, בעניני הכלל העומדים על הפרק.

והנה את היסוד של אגודת הרבנים לא ביאר לי כת"ר מהו, ומי המה הרבנים ת"ס איש אשר הם אגודים כבר באגודת קודש זו, ומה היא המטרה בפרוגרמה המפורטה שאליה עיניהם נשואות. יואיל נא כת"ר ויודיעני באר היטב מכל זה, למען אוכל גם אנוכי בעניי לעזור בענין קדוש זה, עד כמה שידי הכהה מגעת בעה"י[11].

וע"ד[12] דגל ירושלים, לא השם הוא העיקר אבל התוכן, ולפי המושג מעומק הרעיון והתרחבות קדושתו, כן יופיע האור על הסעיפים של המפעלים שיציצו ממנו. אנוכי הבלטתי שאין לעבודת הקודש ה"ירושלמית" להעשות סניף להציוניות, שעם כל חשיבותה היא תנועה עולמית בנויה על יסוד החול, - אלא לרומם את אור הקודש, את דגל שם ד' וקדושת לבת קודש של אור התורה ואמונה גדולה וקדושה, כמו שהיא חקוקה על לוח לבם ונשמתם של כללות שומרי אמונים, שהוא יסוד איגודם לבנין האומה והארץ. וגם העמים מתחילים להכיר כי יסוד הישועה לא יבוסס כ"א[13] על הערך המקודש דוקא, בהנשא דגל ד' ותשוקת קדושת ישראל להיות רוח החיה בתחיה הלאומית, והיא תזרוק נשמת חיים אדירה בכל מהלך התנועה הלאומית. בעין יפה מבטת היא הממשלה פה על הרעיון של ד"י[14], וזאת הביעה בגילוי דעת שגלתה את זכותה וחפצה להדפיס בעדה סכום אקסמפלרים של המכתב. גם הציוניות הכללית יודעת היא את חשיבותו של הרעיון המקודש העצור בזה, והיא מתחילה להכיר כי

מה שאנו דורשים להיות עומדים ברשות עצמנו היא דרישה צודקת, שתביא רב טוב וכבוד גם לתנועה החילונית. ואע"פ[15] שהצדדים המעשיים נעשים לע"ע[16] בידי אנשים רחוקים מקדושה, ע"י[17] התאגדות דגל ירושלים ושאיפתה יוכר לכל העולם כולו שאור החיים של ראשית הגאולה היה ויהיה וגם הווה הוא רק ממקור הקודש, שהוא לבן של ישראל ופארם והדרם נגד כל הגויים.

במדינות אחרות כמו באמריקה התחילה התנועה הירושלמית שלנו להתעורר בשפעת חיים, ועתידות גדולות נכונות לה בע"ה[18]. פרוגרמה מלאה של עבודות ערוכה היא עמדי, אבל עיקר העיקרים הוא כעת עצם ההתיסדות של האגודה והרחבת השפעתה. ברוך כת"ר לד' על חפצו הטוב ליתן ידו הטובה עמנו, ויהיו נא חליפות מכתבים בינינו להתעוררות המחשבה והתעמקות כח קדושתה בייחוד שם ד' אל אלהי ישראל, המתגלה כעת בהדר יקרו על עם קדשו, שהתגלות קודש זו עומדת היא להראות בשטף עז בכל צעד וצעד שנלך הלאה לשאת את דגלנו ע"י קיבוץ המון רב הדוגלים בשם ד' באמת, בתשוקה קודש קודשים של צפית ישועה.

לעת עתה הננו צריכים להסתדר ליסד אגודות ולקבץ חברים לאסוף שקלים להוצאות הפרופגנדיות, לגשת להוצאות ספרותיות בחוברות ועתונים, לאסוף אל דגלנו גם אגודות שלמות שאור קודש ד' חביב עליהן. גם המזרחים נוכל לכנס אל דגלנו, אצלנו אין השאלה של הציוניות הכללית מעכבת, יוכל להכנס אל דגלנו גם איש שדעתו סולדת ממנה כפי מצבה הנוכחי, גם איש שיש לו בה חיבת שאיפה וקישור פנימי גם עכשיו. התוצאות של התאגדותנו מוכרחות להביא טובה גשמית וק"ו[19] רוחנית לעיקר המטרה הציונית, כי היא תרומם את הערך הפוליטי של ישראל בעולם, בהודע לעמים שתחית תקומתנו תחית קודש היא, ושדבר ד' בפינו אמת, והוא מעודדנו למפעלי התחיה כולם.

בצעדינו הראשונים נגש מיד בע"ה להחיש עזרה מהירה לחזק ברכים כושלות של ברכי רבנן דשלהי אשר באה"ק[20] ובעיה"ק[21] ביחוד, לחזק את תופשי התורה, את הישיבות, את מוסדי הקודש כולם, ליתן עצמה והגנה חמרית לכל הבתים שמגדילים בהם תורה בארץ חמדתנו, לשכלל את הבנינים של הישיבות אם הם צריכים תיקון גשמי, לעזור גם להלבשה החיצונה של כל המחזיקים בתורת ד' כדי שיהיו מכובדים על הבריות, לתקן את הלשכות של בתי הדינים שיהיו באופן נימוסי ומכובד. מפואר לחן ולכבוד, ועל כולם להחזיק את המצב הכלכלי של תופשי התורה שיהיה בריוח ובכבוד, כדי שיהיה רוחם אמיץ בקרבם לדבר את דבריהם בשער בעוז וגבורה.

כללו של דבר רבה היא עבודתנו, וע"י[22] הכינוס של דגלנו הקדוש יתראו בקרבנו גם כוחות פוליטיים טובים שיוכלו לבאר לפני הממשלה ונגד כל העמים את טהרת שאיפתנו, ודי עמנו.

והנני בזה חותם בברכה ומצפה למכתביו מלאי ענין ומעשה בע"ה, ודי יכונן את מעשנו למען שמו, כנה"י[23] ונפש ידי"ע[24] דוש"ת[25] באה"ר,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)

3. שלו' - שלום
4. תו"י - תורה ויראה
5. מו"ה - מורנו הרב
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. אחדש"ה - אחרי דרישת שלומו הטוב
8. באה"ר - באהבה רבה
9. דכת"ר - דכבוד תורתו
10. כת"ר - כבוד תורתו
11. בעה"י - בעזרת השם יתברך
12. וע"ד - ועל דבר
13. כ"א - כי אם
14. ד"י - ד' ירחם
15. ואע"פ - ואף על פי
16. לע"ע - לעת עתה
17. ע"י - על ידי
18. בע"ה - בעזרת השם
19. וק"ו - וקל וחומר
20. באה"ק - בארץ הקודש
21. ובעיה"ק - ובעיר הקודש
22. וע"י - ועל ידי
23. כנה"י - כנפשו היקרה
24. ידי"ע - ידידו עוז
25. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתפז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ערב שבת נשא תרע"ח - אוקספורד **נמען:** הוריו ואחיו שמואל (בעברית וביידיש)

הם באוקספורד לכמה ימים של מנוחה, 'בחברה טובה'. הגיעו מכתבים, ובהם קושיה של אביו בזבחים, והרב קוק כתב לו תשובה. אין הרב קוק מתערב בסכסוכי קהילת יפו, כי לא נשאל. 'הסתדרות ירושלים' מראה סימני התפתחות, ויש לחזק את ההסתדרות בארץ ולקשרה עם לונדון.

עיקרי הדברים

- מנוחה באוקספורד.
- תשובה לאביו בזבחים.
- לא מתערב ביפו.
- 'הסתדרות ירושלים'.

נוסח האגרת

בע"ה[1], יום ועש"ק[2] נשא, בגולה, תרע"ח[3].

הורי היקרים עט"ר[4] שליט"א[5], ואחי יקירי הר"ש[6] וכא"ל[7] שיחיו לאוי"ט[8]. שלו'[9] וברכה.

תל"י[10] על החוה"ש[11] אשר עמנו, כמו כן מצב"י[12] שי'[13] הננו מקבלים מכתבים כסדרן ב"ה[14] על שלומו הטוב.

זה כיומים אשר סרנו על משך זמן קצר להנפש קצת פה עיר הספרים אקספארד, והנה לפני נסיעתנו קבלנו מכתבים מכם יקירינו ועט"ר[15], ומיתר אהובינו בקודש. גם באו מכתבים ישנים, מימי החורף, ומהם מוצלים ממים אשר קריאתם קשה מאד. בתוך המכתבים העתיקים בא לידי מכתב כבוד מ"א הרב שליט"א מפ' משפטים, ובו מצאתי קושיא אחת בסוגיא דס"פ[16] התערובות דזבחים, ורשמתי מה שנראה לע"ד[17] להעיר על דברי קדשו דכבוד אאמו"ר[18] שליט"א, ומפני איזה מניעות לא העליתי על הספר עוד תירוץ אחד, שהעליתי באורחא חריפתא קצת, בע"ה. ואודה לד' חסדו כי הביאנו עד הלום לשא ולתן בד"ת[19] עכ"פ[20] במכתב. יזכנו ד' ברחמיו, לחזות בנועם פני קדשם, ולשרתם בקודש על אדמת קדשנו תובב"א[21], כעיר עז לנו, יכוננה עליון.

צר לי על סיבוכי המצב בקהילת יפו מפני חילוקי הדיעות, והנה אנכי לא נשאלתי משם משום צד ואיך אוכל להדרש לאשר לא שאלוני. דברי אלה הנני מכוין אליך שמואל חביבי.

מיקירינו בחו"ל[22] לא הגיע לידינו מכתב זה חדשים במספר, נקוה שכעת כבר יוכלו לכתב, ואנחנו מצדנו כתבנו להם סמוך להאפשרות הראשונה, ובע"ה[23] כאשר נודע מפרטי ענייניהם לא נאחר אי"ה[24] להודיע לכם. נקוה שהשלו'[25] אתם כאשר ב"ה גונן עליהם עד כה, כה לא יעזוב חסדו מהם ומכולנו גם לימים יוצרו ברב רחמיו. התוכן של ההסתדרות "ירושלים" שהנני עורג אליו בההתעוררות של המכתבים בשם דגל ירושלים, הנני רואה בו סימני התפתחות ויש תקוה שתצמח ממנו תנועה חשובה,

להתעלות אור חיי הקודש בקרב תנועות החיים של זרמי הזמן ומאורעאותיו הנפלאים, ההולכים במערכת הסדרים בידי משנה העתים, ומחליף את הזמנים אדון כל עולמים, צור ישראל וחוסן ישעו לעד ב"ה.

אמנם צריכים אנחנו איגוד וזירוז, בשכלול ההסתדרות באי"י[26], וקישורם אלינו פה. ומנייהו ומנן יתקלס עילאה בע"ה, ויתרומם קרן ישראל, וקרנות צדיקים תרוממנה, והיכן מתרוממת קרנם בירושלים, כמגילה י"ז ב'. והנני מאד מחכה להודע מפעולה בדבר קדוש זה מצד ועד-העיר בעיקו"ת[27], וראשי העם וגדוליו, כי בכל פינה שאנו פונים הננו מוצאים את ההסתדרות הזאת ונשיאת דגלה נחוצה, ונוכל לקוות בע"ה כי בקרוב יצמח מזה ג"כ[28] פרי ברכה למעשה, חוץ מהערך הרוחני של הענין אשר אין ספורות לו. חזק ונתחזק למען עמנו, ולמען ערי אלקינו, ודי יסעדנו ברב עזו וחסדו. ליעבסטע מוטער לעבוואהל, לאוי"ט.

ווי איך האב שיין געשריעבען, געפינען מיר זיך מאמענטאל אין די שטאט אקספארד, האפענטליך אייניגע טאגען היר צו פארברייגנגען, מיר האבען דא גוטע געזעלשאפט און וויכטיגע אנגעלעגענהייט, וועגען דינגע וועלכע זיי זייען בא מיר טייער. ב"ה פאר אונזער געזונדהייט. מיר האפען דאס יעצט וועלען מיר שאהן קענען ערהאלטען בריף פון ר'[29] בערציג אין חיימ'ן שיחיו, און אלע אונזערע ליעבענדע דארטען.

מיר האפען אי"ה בקרוב צו שרייבען פיעלליכט אליינגערן בריף, אלזא פארקירצע איך יעצט פארלייפיג מיין שרייבען. אויב עס וועט דיר ליעבע מוטער ניט שוועד זיין אונז צו ערפרייען מיט דיין ליעבען אונטערשריפט וועט דאס באי אונז איין גרויסער פראזענט זיין בע"ה.

הנני חותם בכל חותמי ברכות באהבה רבה ויראת הכבוד, בצפיית ישועה ועתרת ברכה כנפשם הרוממה ונפש בנם עבדם מצפה לשרת את פניהם בקודש בעיר ד' שמה, ובקרוב תקום לדממה סערת המלחמה, ואלומת ישראל תהיה נצבה וגם קמה, בב"א[30],

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

תרגום

אמא אהובה מאד חיי בטוב לאוי"ט, כמו שכתבתי כבר, נמצאים אנחנו כעת בעיר אקספארד. נקוה לבלות פה ימים אחדים, ויש לנו פה חברה טובה וענינים חשובים בדברים שהם יקרים לי. ב"ה על מצב הבריאות שלנו. אנחנו מקוים כי עתה כבר נוכל לקבל מכתבים מאת ר' דב ומאת חיים שיחיו, וכל אהובינו שם.

אנחנו מקוים אי"ה בקרוב לכתוב אולי מכתב ארוך, לכן אני מקצר לעת-עתה את כתיבתי. אם לא יקשה לך, אמא אהובה, לשמחנו בחתימת ידך האהובה, זו תהיה לנו מתנה גדולה בע"ה.

1. בע"ה - בעזרת השם

2. ועש"ק - וערב שבת קודש
3. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
4. עט"ר - עטרת ראשי
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. הר"ש - הרב רבי שם שמתחיל באות ש (כגון שמואל / שלמה / שמעון / שמחה / שאול) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
7. וכא"ל - וכל אשר לו
8. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
9. שלו' - שלום
10. תל"י - תודה לא-ל יתברך
11. החוה"ש - החיים והשלום
12. מצב"י - מצבי יהודה (בנו של הרב קוק)
13. שי' - שיחיה
14. ב"ה - ברוך השם
15. ועט"ר - ועטרת ראשי
16. דס"פ - דסוף פרק
17. לע"ד - לעניות דעתי
18. אאמו"ר - אדוני אבי מורי ורבי
19. בד"ת - בדברי תורה
20. עכ"פ - על כל פנים
21. תובב"א - תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
22. בחו"ל - בחוץ לארץ
23. ובע"ה - ובעזרת השם
24. אי"ה - אם ירצה השם
25. שהשלו' - שהשלום
26. באי"י - בארץ ישראל
27. בעיקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
28. ג"כ - גם כן
29. ר' - רבי
30. בב"א - במהרה בימינו אמן

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתפח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (תרע"ח) - לונדון **נמען:** 'צו וואס ציעלט דער דגל ירושלים' (חוברת ביידיש)

מטרת 'דגל ירושלים' כפולה. בכמות: להביא לעבודת הבניין את 'כלל ישראל האמיתי', החלק הדתי והעמוק, שאינו יכול להיכנס להסתדרות הציונית בגלל פערי השקפה. באיכות: להקים 'ישיבה עולמית' בירושלים, לצד הישיבות הקיימות, שאליה יבואו צעירים מהגולה ומהארץ לכמה שנים, ותהיה בה מחלקה לעריכת ספרים לפי צורכי הזמן.

עיקרי הדברים

- מטרה כמותית.
- מטרה איכותית.
- ישיבה עולמית בירושלים.

נוסח האגרת

עוד תפוצנה ערי מטוב ונחם יי עוד את-ציון ובחר עוד בירושלים (זכריה א' י"ז).

צו וואס ציעלט דער דגל ירושלים בעת ההיא יקראו לירושלם כסא יי ונקוו אליה כל הגוים לשם יי לירושלם ולא ילכו עוד אחרי שררות לבם הרע. בימים ההמה ילכו בית יהודה על בית ישראל ויבאו יחדו מארץ צפון על הארץ אשר הנחלתי את אבותיכם. ואנכי אמרתי איך אשיתך בבנים ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי צבאות גוים ואמר אבי תקראי לי ומאחרי לא תשובי. (ירמיה ג' י"ז, י"ח וי"ט).

על חומתיך ירושלם הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו המזכירים את יי אל דמי לכם. ואל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהלה בארץ. (ישעיה ס"ב ו' ז') צו וואס ציעלט דער דגל ירושלים? דער אנטווארט אויף דעם איז, אז דער ציעל פון דגל ירושלים, איז א דאפעלטער, אין כמות, און אין איכות. די ערשטע זאך שטרעבט דער דגל ירושלים, צוצובריינגען דעם גאנצען כלל-ישראל, צו אונזער הייליגע ארבייט, איבערהויפט, דעם אמת'ן כלל-ישראל, ד. ה. דעם פרומען און טיעפסטען הארציגסטען טהייל פון אונזער אומה, דער טהייל וועלכער לעבט און דענקט, פיהלט און גלויבט עכט אידיש, וואס אין אמת'ן געריעדט איז ער, און נאר ער, די הויפט גאראנטיע, פאר איהר ריכטיגען קיום, אין איהר ריכטיגען געשטאלט אין איהר ריינעם אייגענעם אינהאלט. אט דעם וויכטיגען אידיש גייסטיג שטארקען טהייל, פון די אומה, וויל דער דגל ירושלים, צובריינגען צו דעם גייסט ערוועקונג, און צו די ארבייט, פון דעם בנין פון אונזער פאלק אין ארץ-ישראל, אזוי ווי עס איז אונזער האפנונג אין אלע צייטען, און איבערהויפט ווי זי פארמולירט זיך איצט, ביי די בעניי-אונגען פון אונזער איצטיגער צייט.

אמת אז צו דעם וויכטיגען צוועק, אין זיין פראקטישען זינן, דיענט זעהער טיכטיג די ציוניסטישע ארגאניזאציע, וועלכע זי האט אזוינע גרויסע פאליטישע פערדיענסטען, און אנדערע קענען דענקען, אז עס וואלט אפשר געווען א גוטער פלאן אז אלע פרומע אידען, זאלען איינפאך אריינטרעטען אין די

ציוניסטישע ארגאניזאציע, כדי צו פערווירקליכען אונזער ארבייט לטובה פון דעם בנין האומה, אויף אונזער הייליגע לאנד.

עס קען זיין, אז פיעלע שטערונגען וועלכע עס געפינען זיך פארלויפיג, צו די פרומע אידען, אין אנדערע פון די ציוניסטישע קרייזען, וואלטען ארונטער-געהן אין גאנצען דורך די שטראמען פון די פיעלע טויזענדער פון אונזערע פרומע ברידער אין דעם ציוניסטישען לאגער.

דאס איז אפשר מעגליך טהעארעטיש, אבער פראקטיש ווייסען מיר, אז דאס איז אונמעגליך, די פערשיעדענהייט און די מיינונגען צווישען די פיעלע מאסען פזן די פרומע וועלט, געגען פיעלע הערשענדע שטימען אין די ציוניסטישע קרייזען, האבען געבראכט, און ברייננגען לייַדער פארלויפיג, אזוינע מיספער-טרויאונגען, און וועלכע צום בעדויערען בעזיצען מיר נאך ניט אזא קראפט וועלכע זאל קענען וועניגסטענס לינדערען זיי, און וער רעדט וועגען דעם, אין גאנצען זיי ארונטערצונעהמען. מיר ברויכען זיך פארבערייטען מיט אזא לעבהאפטען פרומען ארגאניזאציאנס-קראפט, מיט גרינדליכע פרינציפען, וועלכע דאס אליין, וועט זיין א מיטעל, אז א גרויסער פעראייניגונגס-קראפט, זאל דאך ביי אונז אויסוואקסען.

אבער פארלויפיג איז די זאך לייַדער אזוי ווייט געקומען, (אפשר דורך דעם שולד פון בייַדע צדדים, אדער אפשר אן קיינעמס שולד, נור דורך די נאטיר-ליכקייט פון פערשיעדענהייט אין מיימנגעק, אז ניט נור אין די ציוניסטישע אלגעמיינע ארגאניזאציע, איז ניט מעגליך אריינצוברענגען מיט וואסערע עס איז צופריעדענהייט דעם גרעסטען טהייל, פון די פרומע וועלט, נאר אויך אפילו אין די ארגאניזאציע פון דעם "מזרחי", וועלכער איז ספעציעל געגרינדעט געווארען, צוליעב די פרומע וועלט, איז אויך ניטא קיין מעגליכקייט אריינצוברענגען גאנץ גרויסע מאסען און פיעלע גוטע קרעפטען פון אונזערע פרומע אידען. מיט וואסערע מיינונגען מיר וועלען זיך ניט רעכענען מיט דעם פאקט, מיט צופריעדענהייט אדער מיט אונצופריעדענהייט, מוזען מיר וועגען אי, הם רייַדען. וועו מיר ווילען ערענסט טהון אונזער ארבייט, לטובה פון אונזער כלל-האומה, מוזען מיר זיך רעכענען מיט די ערשיינונגען, ווי זיי זיינען פראקטיש, אין דער ווירקליכקייט, ניט רעכענעדיג זיך אויב דער צושטאנד געפעהלט אונז אדער ניט. צי אונזער ואך איז אונז געגוג, וואס מיר ווייסען גאנץ ריכטיג אז אין דער ווירקליכקייט איז עס אזוי, אז מיר קענען אין קיין פאל ניט צובריינגען דעם גרעסטען טהייל, פון אונזער פרומע וועלט, אפילו אין פארמע פון פיעלע יחידים, און וער רעדט אין די פארמע פון פיעלע ארגאניזאציעס, צו די הייליגע ארבייט פון דעם בנין פון אונזער פאלק אין ארץ ישראל, ניט דורך דער עקזיסטירענד ציוניסטישער ארגאניזאציע און אויך ניט דורך די פערמיטלונג פון דעם "מזרחי".

אויסרעכענעדיג דעם מאנגעל, האט זיך דער דגל ירושלים געגרינדעט, וועלכער ער רופט די גאנצע פרומע וועלט צו איהר אייגענע ארגאניזאציע, מיט איהרע אייגענע מיטלען, מיט איהרע אייגענע מיינונגען, מיט איהרע אייגענע אויטאריטעטען, מיט איהרע אייגענע שטרעבונגען, צו דעם צוועק פון די גרינדונג פון דעם לעבען פון אונזער הייליגע אומה אין ארץ ישראל, נאך די ריכטיגע ווינשונגען פון די אמת'ע בעקלעהרטע און אויפריכטיגע פרומע וועלט. דאס איז דער ציעל אין דעם אנהאנג פון זיין

כמות, ד. ה. דער קוואנטיטעט, אין דעם אנהאנג פון די צאהל פון פרומע אידען, און איבערהויפט פון זייערע גוטע און שטארקע קרעפטען, וועלכע מיר קענען צובריינגען צו די הייליגע ארבייט פון דעם בנין האומה אין ארץ ישראל, דורך דעם זעלבסטשטענדיגען ארגאן פון דעם דגל ירושלים, מעהר ווי דורך אנדערע ארגאניזאציעס וועלכע עקזיסטירען שוין ביי אונז פון פריהער.

נאר נאך העכער און נאך וויכטיגער ווי דער ציעל, פון דעם דגל ירושלים מצד זיין כמות, איז זיין ציעל מצד זיין איכות, ד. ה. מצד די קוואליטעט, מצד דעם אויפלעבונגס ציעל פון דעם ריכטיגען אידישען פרומען געטליכען געדאנק, אז ער זאל אין לעבען גערופען ווערען אלס א גייסטיגער קראפט, א נשמה צו די גאנצע בעוועגונג פון אונזער תחיית-האומה בכלל, און איבערהויפט פון איהר בנין אין ארץ ישראל, וואס זיי מארשירען פאר אונז אין אונזער וואונדערליכער געגען-ווארט פון דער איצטיגער צייט.

צוליעב דעם כבוד פון אונזער ריכטיגער פאלקם נשמה, וועלכער עס איז דער כבוד פון שם ד' אלהי ישראל, די גאנצע בעגייסטערונגס-קוועלע פון אונזער פאלקס לעבען, זיינען מיר גערופען אונזער אייביג הייליגען געטליכען ווארט צו זאגען עפענטליך, פאר די גאנצע אידישע אינערליכע וועלט און פאר די אויסערליכע וועלט פון אלע פעלקער, דעם גרויסען אייביג אמת'ען ווארט וואס ער דריקט אויס קלאהר דעם הייליגען געדאנק און בעטראכט מיט זיין גאנצע העלדישע הימעל שטארקייט, מיט זיין גאנצען אנהאנג צו אונזער צוריקקעהר אין אונזער אלטע הייליגע היים.

די טיעף געזאנענע מענשען, פון די גאנצע דענקבארע און פיהלבארע וועלט, וועלכע פערשטעהט זיך אויפצוהויבען איבער די קליינליכע אויבערפלעכליכע געדאנקען, וואס זיי שוועבען ארום אויף דעם ליטעראריש־ען, און אין אנדערע קרייזען פון דעם געזעלשאפטליכען מארק, פון די צייטליכע אייראפעאישע וועלט, די וואס זיינען געריכטעט צו קוקען מיט קלאהרע פערספעקטיוון אין דעם שטראמענדען צוקונפט, פערשטעהען גאנץ גוט ווי אנצורופען דעם ווערטה פון אונזער איצטיגע בעוועגונג צו ארץ ישראל, מיט אלע פאסירונגען וועלכע געהערען דערצו.

די גרויסע נשמות, אפילו פון די אלגעמיינע מענשהייט, און בפרט אונזערע אידישע גרויסע נשמות, זיי ווערען פול מיט הייליגע ליכטיגקייט, מיט אפענע אויגען זעהען זיי ווי דער דבר ד' וועגען אונזער גאולה הויבט אן פערווירקליכט צו ווערען, און וואו מיר ווערען געפופען צו שטעהן אויף די געהויבענע פאזיציע וועלכע זי פאסט פאר אונז.

צו א רענעסאנס פון אונזער גאנצען מהות זיינען מיר געפופען, מיר געהען צו א נייעם אויפלעבען, ניט נאר אין אויסערליכע שפליטערען פון אונזער מאטעריע-לען לעבען, ניין, נאר מיט אונזער גאנצער גאנצקייט פון דעם גאנצען גוף און די גאנצע נשמה פון אונזער פאלק. מיר פיהלען, און די גרויסע מענשען-וועלט מיט איהר אייד־עלסטע קרעפטען פיהלט דאס אויך, אז אונזער ספעציעלער אויפלעבען שטראמט פון אונזער גאנצען הייליגען קוואל, ממקור ישראל, מיט די גאנצע טיעפקייט פון אונזער לעבען.

אז אין די טיעפקייט פון אלעם וואם בעווען זיך, וועגען אונזער תחיית-האומה, שטראמט דער געטליכער פלום, וועלכער פיהלט אן די הארץ פון אונזער פאלק, מיט שטארקע אויפלעבונגס-געפיהלען, וואס דער בעוואוסטזיין דערפון אליין, איז איינער פון די גרעסטע קרעפטען אין דעם פראצעס, דאס איז א זאך וועלכעס פאנגט איצט אן זעהער בולט צו ערשיינען, פאר יעדען בעזאנענעם מענשען.

ווער אבער קען דאס דעם גרויסען וואלט ריין אויסשפרעכען, ווער קען דאס פארמולירען, דעם געשטאלט פון אונזער נייען לעבען אין אונזער הייליגע לאנד און די גאנצע בינדליכקייט פון אונזער אומה, איבעראל אין גאנצען אז עס זאל פאסען צו דעם הויכען ציעל פון אונזער הויפט אידעע, ווער קען מאכען די וועגען וועלכע זיי פיהרען דערצו אויף דעם ריכטיגען הייליגען געטליכען אידישען יסוד און פארעם, - ניט קיינע אנדערע נור אונזער פרומע אידישע וועלט, וועו זי וועלט ארגאנזירט פריי און זעלבסטשטענדיג מיט איהר גאנצע פרייהייט מיט איהר גאנצען לעבענס קראפט.

דער אידישער הייליגער שטרעבונגס-וואלט קען ניט אויסגעשפראכען וועלען, נאר דורך די גאנצע אייגענארטיגע ארגאניזאציע פון די אידישע פרומע וועלט, וועלכע זי וועט זיך דערקענען ניט פאר א נאכגעצויגענעם טהייל פון אן אנדער קראפט, נאר פאר דעם ריכטיגען כח-החיים פון אונזער אומה, וואס הויכט אריין די ריכטיגע נשמה אין דעם גאנצען אינהאלט פון די אלע וועלטליכע פאלקס-בעווענגען, וועלכע ערווועקען זיך איצט ביי אונז, כדי ארויפצובריינגען אונזער תנועה פון תחיית-האומה צו דעם ריכטיגען הייליגען נאטירליכען אידישען לעבענס פונקט.

די פרומע וועלט וואס זי איז געשטאנען פון ווייטען און האט ניט אנערקענט די ציוניסטישע בעווענגונג, איז דאס נאר ווייל זי זוכט דעם עפענטליכען אידישען הייליגען גייסט אין די תחיית האומה, ווייל זי פרייזט די בעווענגונג מיט דעם הייליגסטען פרייז, און ווייל זי ווינשט אז אלע אנהענגער פון די בעווענגונג זאלען קומען צו די ארגינעלע אידישע אנערקענונג, אז ניט נור מיט דעם אייראפעאישען אלגעמיינעם גייסט אליין, און ניט נור מיט אלגעמיינע קולטור פארמען אליין, אפילו וועו זיי וועלען אויסגעדריקט וועלען מיט אונזער ליעבע העברעאישע שפראך, וואס איהר אויפלעבונג איז אונז אין גרונד אזוי הייליג און ליעב, און אויך ניט נור מיט טרוקענע מאטעריעלע געליהענע סאציאלע שטרע-בונגען, וועלכע עס מעגען זיך געפינען אין זיי זעהר גוטע און עהרענהאפטע יסודות, אבער כל-זמן עס וועט ניט אריינפליסען אין זיי דער רוח-החיים פון דעם אידישען ארגינעלען אינהאלט, איז דורך זיי אונמעגליך צו עררייכען דעם ציעל, צו קומען צו אונזער נייען לעבען, אלס גאנצע פאלק, אויף אונזער לאנד. נאר וועו מיר וועלען דעם גרונדשטיין לייגען, אונזער אייגענע ספעציעלע אידישע טהאטען-וועלט, לעבענס אנשויאונגען און געפיהלען, וועלכע אלעס שטראמט ביי אונז פון דעם הייליגען געטליכען וואלט, פון די הויכשעצונג פון אונזער הייליגען געטליכען פערמעגען, די בינדליכקייט פון אונזער פאלק צו די הייליגע געטליכע ספערע, צו די קוועלע פון די ערלייזונג פון ישראל, און צו די טרייהייט צו זיין תורה וועלכע זי איז אונזער לעבענס קוואל, דאן, נור דאן, קענען מיר זאגען זיכער, פאר די גאנצע וועלט אז מיר געהען צו זיך זעלבסט, אז מיר ציהען זיך צו אונזער ריכטיגען אייגענעם

אויפלעבונגס אינהלט, און מיר זיינען געזיכערט, אז דער אלטער שעהנער וואונדר קראפט, פון דעם גור אריה יהודה, וועט אין אונז מיט זיק גאנצען גלאנץ און עכטהייט אויפשיינען.

אבער וואר זאל דאס ענדעקען, דעם אמת'ן אינהאלט פון אונזער נייער אויפ-לעבונג? וואר זאל איהר ערקלעהרען פאר הייליג און געטליך אויב ניט אונזער פרומע אידישע וועלט? מיט איהר גאנצקייט מיט איהרע גרויסע מאסען, מיט איהרע הייליגע געטליכע וואנדער קרעפטען, וואס דאס קעז נור מגליך זיין, דוען זי איז ארגאניזירט, און די ארגאניזאציע, דאס איז די שטרעבונג פון דעם דגל ירושלים.

וועו די אמת פרומע אידישע וועלט, קריטיקירט די ציוניסטישע בעוועגונג, איז דאם ניט קיין נעגאטיווע קריטיק ד.ה. אז זי דענקט ניט דאס די בעוועגונג איבעראל האט ניט קייז וואר טה, אז עס איז אין איהר דא עפעס אבסאלוטעס שלעכטעס, אדער שעדליכעס, ניין, זי קריטיקירט איהר נור א פאזיטיווע קריטיק ד.ה. זי זאגט אז זי מוז העכער, זעהער פיעל העכער שטייגען, דען עס איז אין איהר נאך צו ווייניג אמת'יער אידישער לעבען ענדעקט, עס איז נאך צו וועניג פערעפענטליכט געווארען אין איהר דער הייליגער קראפט, וואס ער דארף זיך אין איהר ענדעקען, פערהעלטניסמעסיג מיט די גרויסע מאס, וועלכע עס איז נויטיג פאר אזא גרויסע וויכטיגע אונטערנעהמונג, וואס דארף פארשטעלען דעם ריכטיגען אינהאלט, פון די גאנצע אומה מיט איהרע אלע דורות-פערבינדונגען, און מיט איהר ריעזע-וועלטליכען און איבערוועלטליכען צונקונפט. און דער אינהאלט, אין זיין ריכטיגען ארט, געפינט זיך ניט, אין די וואכעדיגע קולטורעלע וועלט, וועו נאר זי אליין זאל זיין טהעטיג אין די ארבייט פון אונזער בנין האומה, עם איז אויף דערויף ניט גענוג דיפלאמאטישע טהעטיגקייט אליין, און אויך ניט די געוועהנליכע מאדערנע ליטעראריש, פאעטישע און נאך אנדערע אלגעמיינע מענשליכע גערעטענקייט, און זאגאר אפילו געניאליטעט אליין.

דאס אלעס איז גאנץ גוטע און ערפרעהענדע ביימיטלען, וועו זיי וועלען גוט בענוצט, שטעהען זיי צו דיענען די ריכטיגע בעוועגונג פון די אידישע נשמה מיט איהר פולע גרויסקייט, וועלכע זי דריקט זיך אוים נור מיט איהר אייביגען הייליגען קראפט, וואס עס שטראמט ביי איהר, אין איהר אייגענעם גייסט, און דאס וואס עס האט איהר געמאכט, און מאכט און וזעט נאך איהר מאכען פאר אן אומה וואס זי שטעהט פאר אן "אור גוים", פאר א הייל און הילפע פאר די גאנצע וועלט, וואס צוליעב איהר אייגענע ציעלען, און צוליעב די אלוועלטליכע ציעלען, וועלכע זיי זיינען איינע מיט די אנדערע געבונדען, מוז זי וועלען געבויט און בעקרעפטיגט אין אלע הינזיכטען מיט אלע ווירטשאפטליכע קולטורעלע און פאליטישע בעציהונגען, אויף איהר אייגענע הייליגע לאנד.

עס איז זעלבסט פערשטענדליך, אז די געדאנקען מוזען זיך אויסשפרעכען אין טהאטען וואס וואקסען פון דעם ריכטיגען אידישען געדאנק וואס וועלען פארמולי, רען דעם פארם פון די צוקונפטיגע אידישע שטאטליכקייט אין ארץ ישראל, און דעם פארם פון אונזערע אלע שאפונגען, וועלכע אונזער הייליגער גליקליכער צוקונפט וועט אונז בריינגען אויף דעם יסוד פון די צוקונפטיגע ערשיינונגען, וועלכע זיי דארפען זיך שטופענווייז אנהויבען שוין אין די נאהענטסטע צייט צו בעווייזען, און אויף זיי בעטראכטענדיג וועט געבויט וועלען דער אויספיהרליכער פראגראם פון דגל ירושלים.

דער אידעאל פון דגל ירושלים מוז גורם זיין דערהויבען דעם ווערטה פון די ציוניסטישע בעווענגונג און דעם ווערטה פון די תחיית-האומה איבעראל, אויך מיט אלע איהרע ווועלטליכע ציעלען. ער וועט אריינבריינגען א הייליגע ערפרישונג אין די אלע ארגאנען וואס ארבייטען טעכניש וועגען אונזער אויפבויאונג אין אונזער הייליגע לאנד, ער וועט ארויפציהען א הייליגען רעספעקט אויף אלע אונזערע פאלקסטהאטען.

דער לעבענס-טהוי פון דעם געטליכען ווארט, וועלכער וועט פליסען דורך די פרומע אידישע בעווענגונג אין איהר הייליגען זינן, וועט אריינבריינגען הייליגע פאעזיע און געטליכע בעגייסטערונג אין די אלע שיכטען פון די בעווענגונג, אויך וועט ער אריינבריינגען א פרידענס-געפיהל אנשטאט דעם טונקעלען גייסט פון די פעסעמיסטישע פערגיפטיגונג, וואס די וואכעדיגקייט פון יעדער בעווענגונג שטעהט אין געפאהר פון איהר אנגעגריפען צו ווערען. דען נור וואו די געטליכע ליכטיגקייט שיינט אריין אין לעבענס בעווענגונגען, דארטען ערשיינט דער הייטערער דער אמת'ער ריכטיגער הייטער און צופרידענער לעבענס גייסט. און דאס איז פאר אונז דער נויטיגסטער פראדוקט אין אונזער נייען אויפטרעטען איבער דאס ניי אויף אונזער ריכטיגען פאלקס לעבען, אין אונזער ריכטיגע היים, מיר מוזען צו דעם קוואל פון פריידען צוטרעטען. "ישמח ישראל בעושיו, בני ציון יגילו במלכם".

די ארבייט פון דגל ירושלים, ווערט פערטהיילט אויף די דריי גראנדיעזע אבטהיילונגען, פאליטישע, ווירטשאפטליכע און קולטורעלע. זעלבסט פערשטענדליך, אז יעדע אבטהיילונג גרופירט אין זיך די פיעלע צווייגען, וועלכע זיי שטעהען אין א שטענדיגען וואקסענדען צושטאנד, נאך דעם ארט פון אונזער פראגרעסירונג אין אונזער צוקונפטדיגען לעבעדיג ארגאניזירטען כלל-ישראל וואס ער שטראמט און ציהט זיך מיט זיין גייסטיגען און מיט זיין 'מאטעריעלען גאנצען מהות פון אלע גלות'ן צו ויין הייליגען לעבענס-פונקט, "מי אלה כעב תעופנה, וכיונים אל ארובותיהם".

די ערשטע זאך פון די פאליטישע ארבייט איז, דעם שטענדיגען ארויסגעבען די קלאהרע אנערקענונג פאר די גאנצע פעלקער-וועלט אז די גאנצע אומה הישראלית בכלל אנערקענט אונזער שייכות צו ארץ ישראל, פון דעם אורשפרונג פון די געטליכע קוועלע. אזוי ווי אונזער גאנצע געשיכטע איז אפענבאר געטליך, אזוי ווי אונזער שטארקע כינדונג אלם עקזיסטירענדע פאלק, מיט דעם אויפנאהמס-וואונדערליכען אופן אין דער גאנצער פערגאנגענהייט, איז זעהער געטליך געשטימט און געזיכערט, אזוי איז די געוויסהייט אז ארץ ישראל איז אונזער לאנד אויף אייביג, געגרינדעט אויף דעם אונענדליכען הייליגען געטליכען ווארט, וועלכען די גאנצע מענשהייט ברויכט און וועט רעספעקטירען, און מיט די גרעסטע הויכאכטונג אנערקענען.

מיר מוזען אריינברענגען דעם הייליגען געטליכען אינהאלט אין די פערזיכערונג פון אונזער פאזיציע אין ארץ ישראל, וועלכער ער וועט ערמונטערען די גאנצע מענשען-וועלט זיך צו דערהויבען צו א הייליגען אנהאלט אין זייערע אלע פאליטישע אינטערעסען, וואס דער אנדאכט דערפון וועלכער שטאמט פון די הייליגע אידישע נשמה, פון אונזער תורה און אונזערע נביאים. דער אייביגער הייליגער טראכט וועט זיין דער זייל און דער פעסטונג פון דעם צוקונפטיגען וועלט-פריעדען, וואס ער וועט

אנהויבען אין יעדענפאלס זיך צו בילדען, אלס רעזולטאט פון די גרויסע לייטערונג, וואס די מענשהייט בכלל און מיר אידען בפרט ווערען געלייטערט דורך די גרויסע פרובונגען פון די איצטיגע שרעקליכע מלחמה, וועלכע איינע פון איהרע גרעסטע פאקטארען איז דאך די טיעפע מענש-ליכע פערזינקונג אין די גראבע מאטעריאליזמוס און גאט-לאזיגקייט אין דעם טיעפסטען זינן פון דעם וואָרט.

און ער דער געטליכער אנהאנג וועט זיין דער "חומת אש", וועלכער וועט אריינברייננגען זיכערוהיט און רעספעקט צו אונזער צוקונפטיגען עקזיסטענץ אויף אונזער הייליגער לאנד. די אלע אנערקענונגען און די מיטלען וועלכע זיי פיהרען צו זייער ערקלעהרונג געהערען צו דעם פאליטישען טהייל פון דגל ירושלים.

דער ווירטשאפטליכער טהייל פון דגל ירושלים בעשטעהט איבערהויפט צו זארגען אז דער פרומער עלעמענט וועלכער איז באמת מיט זיין גאנצען לעבען טיעף געבונדען מיט ארץ ישראל, און איהר הייליגקייט מיט די העכסטע אידע-אליזמוס, זאל זיך וואס מעהר איינפלאנצען אין לאנד, עס זאלען שטראמען קיבוצים מיט פרומע אידען צו בעזעצען זיך אין ארץ ישראל, צו קאלאניזירען, צו פארמירען דערפער, שטעדט, קאלאניעס, פארמס, פאבריקען און געשעפטליכע אונטערנעה-מונגען. דער פרומער ארבייטער-קלאס זאל פארבערייטעט ווערען מיט גרינדונג פון מושבות פון פועלים, מיט אלע גוטע ארדנונגען. די פראקטישע וועג איז די איינציגע וועלכע זי מאכט א וועג, אז עס זאל קענען זיין גילטיג און בעפעסטיגט אין לעבען דעם איינדרוק פון דעם ריכטיגען אידישען פרומען אידעאל, וועלכער וועט ווערען דער לעבנעס-אינהאלט פון אונזער פעסטען ריעזען-גייסטיגען פאלק אויף זיין הייליגע באדען, צו די גליקליכקייט פון זיין אמתין נאטירליכען לעבען.

די קולטורעלע אבטהיילונג פערטהיילט זיך אויף די אויפהאלטונג פון אלעם הייליגעס און אלעם פרומעס וועלכע מיר האבען אין אונזער הייליגע לאנד, אנפאנגס מיט דאס וואס מיר פערמאגען פארלויפיג אין דער איצטיגער געגענווארט, צו דערהאלטען אלע פרומע אנשטאלטען, געבען זיי קרעפטען, זעהן מיט אלע מעגליכקייטען אז זיי זאלען פראגרעסירען מיט זייערע הייליגע רייכקייט אין די צוקונפט, מחזק זיין די אלע תלמידי-חכמים, וועלכע מיר פערמאגען אין ירושלים עיר הקודש שן אין אלע איבריגע ערטער פון אונזער הייליגע לאנד, זעהן צו פערשעהנערען די אלע הייזער פון תורה און עבודה, די בתי-כנסיות, די בתי-מדרשות, די ישיבות, די לאקאלען פון די בתי-דינים, די חדרים, די תלמוד-תורות, זיי זאלען האבען אן ארענטליכען שעהנעם אויסזעהן, זיי זאלען זייז אין א היגיענישען צושטאנד, זיי זאלען בליהען און שיינען אינערליך און אויסערליך, אזוי ווי עס פאסט פאר אונזער גרויסע לעבעדיגע פאלק אויף זיין לעבענס לאנד. צו בעשעפטיגען זיך מיט אלע צווייגען פון דעם חינוך דורך דעם איינפיהרען גוטע חדרים, בתי-ספר, ישיבות, נאך דעם ריכטיגען אידישען פרומען וואונש, מיט די ריכטיגע צופאסונגען צו די נויטוועניגקייט פון אונזער נייעם לעבען אין ארץ ישראל.

צן גרינדען א גרויסע וועלט-ישיבה אין ירושלים מיט זעהר א פארזיכטיגען ברייטען רייכען פראגראם, א ישיבה וועלכע זי זאל זיין אין איהר אינהאלט און איהר אנזיכט א "תפארת-בישראל", א ישיבה מיט

פיעלע אבטהיילונגען אלס פאקולטעטען אויף אלע מקצועות שבתורה, אין הלכה, און אין הגדה, און אין אלעס וואס עם איז נוגע צו דעם אידישען תורה -עבען אין דעם ברייטסטען זינן פון וואָרט.

צו גרינדען אין דער ישיבה קיבוצים פון תלמידי-חכמים גדולים, מחדשים מיט גוטע שאפונגס כוחות, צו פראדוצירען נויטיגע ספרים אין אלע צווייגען פון תורה און חכמת-ישראל, איינצואַרדענען די פריכטע פון זייערע שאפונגען מיט א גוטען סדר, צו זארגען אז די גוטע שריפטען די נוצליכע און וויכטיגע זאלען ערשיינען אין דרוק, מיט שעהנע פארמען.

און צו זארגען אז עס זאל זיין א פערבינדונג, ווי ווייט עס איז מעגליך, צווישען אלע חכמי-ישראל אין אלע לענדער, מיט די חכמי-הישיבה הגדולה, פון ירושלים, דורך שטענדיגע בריעף-וועקסלונג אין אלע מקצועות פון תורה און חכמת-ישראל, און דורך א שטענדיגע צייטשריפט וועלכע וועט ערשיינען דורך די רעדאקציאן פון אויסערוועהלטע גדולי-תורה און חכמי ישראל, וואס דורך דעם וועט זיך פערבריייטערען און פערמעהרען די זאמלונגען פון די וויכמיגע שריפטען, וועלכע וועלען קענען אין בעשטימטע צייטען ערשיינען אין גרויסע פארמען. די ישיבה זאל זיך אויסבילדען אזוי הויך אין תורה און חכמת-ישראל, ביז וואנען די גאנצע אונזערע אידישע, און זאגאר אויך די פרעמדע און ניט אידישע וועלט, וועט וויסען אז דער פלאץ צו בעקומען גרינדליכע ערקלעהרונגען אויף די וויכטיגסטע פראגען אין חכמת-התורה והאמונה, און אלעס וואס עס איז נכלל אין חכמת ישראל, אין דעם טיעפסטען און ברייטסטען צווייגהאפטיגן אינהאלט פון דעם גרויסען וואָרט, איז דער צענטראל דערפון די "ישיבה" אין ירושלים. דער דגל ירושלים ברויכט צו זארגען אז עס זאל געשאפען ווערען א גרויסער "בית-דין", א ועד פון רבנים-גדולים אין אונזער הייליגע הויפט-שטאדט ירושלים, וועלכער זאל בעשטעהן פון א געוויסען בעשטימטען צאהל מיטגליעדער, וואס אין זיי זאל זיין א קאלעקציאן פון אויטאריזירטע פערזענליכקייטען אין דער אידישער וועלט.

עס זאל זיך געפינען צווישען זיי גאונים-גדולים אין תורה אין חכמה און צדקות און אין וועלט-פערקעהר, באופן אז דער גרויסער ועד, זאלשטעהן אויף אזא מצב אז ער זאל מיט דער צייט אנערקענט ווערען פון אלע שיכטען פון אונזער פאלק, און אויך פון דער אלגעמיינער וועלט, אלס די גייסטיגע קרעפטיגע קער-פערשאפט פון אונזער וועלט.

דער ועד אדער דער בית-דין, וועט לייסטען זיינע טהעטיגקייטען האנד ביי האנד מיט אונזער וועלטליכער פיהרערשאפט, וואס עס וועט אין דער זיכערער צוקונפט ביי אונז געשאפען ווערען, אין אלע זאכען, אין וועלכע די ענינים פון אונזער כלל האומה וועלען זיך נויטיגען דערצו.

די בעוועגונג פון די אלע זאכען אין זייער איינטהיילונג, אין זייערע צווייגען וועלכע מוזען זיך מעהרען און דארפען שטענדיג-פערגרעסערט ווערען, וועט פארמען די אויסגעארבייטע פראגראם פון דגל ירושלים, וועלכע עס וועט קענען ערשיינען ערשט נאך די ערשטע בערעכטיגטע אספה-כללית, וואס וועט מעגליך זיין אויסגעפיהרט צו ווערען נאך די גרינדונג פון א געוויסען צאהל פון לאקאלע ארגאניזאציעס, וואס וועלען זיך אנשליסען צום דגל ירושלים. אלזא, רבותי, פארלויפיג האלטען מיר

ביי די פארבערייטונגס-ארבייט. וועט עס איז געטריי צו דער אידעע פון דגל ירושלים, זאל זיך פערשרייבען אלס חבר, צוצוהעלפען צו אונזער הייליגע זאך.

און עס וועט געבעטען פון יעדען טרייען חבר, ער זאל ווי וויט מעגליך איז בעאיינפלוסען, יחידים, קבוצות, ארגאניזאציעס, סאסייטיס און געזעלשאפטען אריינצוגעהן אלס חברים אין דגל ירושלים.

די הויפט רעגעלען זיינען פארלויפיג פאלגענדע:

א. יעדער איד, וועלכער שטרעבט צו די פערווירקליכונג פון די אידעע פון דגל ירושלים, ד.ה. דער וואס ווינשט, אז דער יסוד פון אונזער גאולה און תחיית-האומה זאל זיין געגרינדעט אויף דעם הייליגען געטליכען פרינציפ, וועלכער ערשיינט נור דורך די קדושה פון אונזער הייליגע תורה, איז בערעכטיגט, צו זיין א חבר אין דגל ירושלים.

ב. יעדע ארטליכע אגודה, וועלכע בעשטעהט פון צעהן מיטגליעדער, מאכט זיך א יושב-ראש און פארמירט א קאמיטעט פון נאך צוויי מיטגליעדער. ג. יעדע איינציגע אגודה, איז בערעכטיגט צו שיקען א דעלעגאט צו די אסיפה-כללית, ד.ה. צו דעם קאנפערענץ, וועלכער וועט שטאטפינדען אין דעם פלאץ פון דעם "צענטראל קאמיטעט" וועלכער איז פארלויפיג אין לאנדאן. ד. וועט א סאסייטי צעהלט מעהר ווי פופציג מיטגליעדער, האט זי דאס רעכט צו שיקען צוויי דעלעגאטען.

ה. יעדע איינציגע אגודה דארף איינמעלדען פון איהר עקזיסטענץ צו דעם צענטראל קאמיטעט, צוזאמען מיט די וויכטיגע איינצעלהייטען פון איהר טהעטיגקייט, אדער וויניגסטענס פון איהרע אויסזיכטען.

. יעדע אגודה דארף יעדען חודש, צושטעלען א קורצען בעריכט צו דעם ועד המרכזי, פון די לייסטונגען וועלכע זי האט דורכגעפיהרט דורך דעם חודש. ז. פון צייט צו צייט דארפען ערשיינען שריפטען מיט דעם נאמען דגל ירושלים, דורך דעם צענטראל קאמיטעט, אין וועלכע עס וועט ווערען בעהאנדעלט דער צושטאנד פון די בעווועגונג, און אלע פראבלעמען וואס האט אן אנהאנג מיט איהרע שטרעבונגען.

יכול להיות שהפרעות רבות שהן נמצאות כעת בעד הרעיונות הכשרים באיזה חוגים ציוניים, היו בטלות ועוברות לגמרי ע"י[1] ההזרמה של הרבה אלפים של אחינו הכשרים בתוך המחנה הציוני.

אמנם זה אפשר להיות באופן תיאורי, אבל בדרך מעשי יודעים אנחנו שזהו אי אפשר, ההשתנות של המושגים, בין ההמון הגדול של העולם הכשר שלנו, נגד הרבה דעות השוררות בתוך החוגים הציוניים, הביאו ועוד הם מביאים, לצערנו, רגשי אי אמון כאלה אשר אין אנו מרוכשים עדין כח כזה שיהיה יכול עכ"פ[2] להקל אותם, ומי ימלל להסיר אותם לגמרי. אנחנו צריכים להכין את עצמנו עם כח הסתדרותי כשר, בעל תוכן חיותי עם מטרות יסודיות, כזה, שהוא לבדו יהיה האמצעי שכח מאחד גדול יצמח בקרבנו, בתקופת העתיד הקרובה עכ"פ.

אבל לעת עתה, הגיע הדבר למגנתנו למצב כל כך רחוק, (אפשר על ידי האשמה של שני הצדדים, ואפשר שאין שום אשמה מכל צד, רק על פי הטבעיות של התחלקות ההשקפות), עד שלא רק בתוך ההסתדרות

הציונית הכללית הוא דבר שאי אפשר להכניס באיזה דרך של התפיסות את החלק היותר גדול של עולמנו הכשר, אלא אפילו לתוך ההסתדרות של "המזרחי", שנוסד ביחוד בשביל אחינו הכשרים, אין עדיין שום אפשרות להכניס המונים גדולים וכחות טובים רבים של אחינו היהודים הכשרים, שלמי אמוני ישראל.

באיזו התחשבות שנתחשב עם העובדא, בהתרצות או באי התרצות מוכרחים אנחנו לדבר אודות זה. כשנרצה לעסוק בעבודתנו ברצינות, לטובתה של כלל אומתנו, אנו צריכים להתחשב עם ההופעות איך שהן בפועל בהממשיות, מבלי להתחשב אם מרוצים אנחנו עם המצב או לא. לענינינו די לנו לדעת שהדבר נכון ואמת שבמציאות כך הוא, שאין אנחנו יכולים להביא את החלק היותר גדול של עולמנו הכשר, אפילו בתכונה של יחידים מרובים במספרם, וקל וחומר בצורה של כנופיות מסודרות לעבודתנו הקדושה של בנין עמנו בארץ ישראל, לא ע"י הסתדרות הציונית הקיימת, וגם לא ע"י אמצעותו של המזרחי. בהתחשבות עם הכבדות הזאת התכונן הדגל ירושלים, שהוא קורא את כל העולם הכשר שלנו, אל ההסתדרות שלה העצמותית, עם האמצעיים שלה, עם דעותיה העצמיות, עם האוטריטטים שלה, עם שאיפותיה המיוחדות, בשביל המטרה של יסוד החיים אשר לאומתנו הקדושה באי"י[3], ע"פ[4] החפצים המדויקים של העולם הכשר האמיתי החשוב והמוצדק.

זאת היא המטרה ביחש לצדה הכמותי, כלומר בהתלות להכמות המספרית של אחינו הכשרים שלמי אמונים, וביחוד של הכחות הטובים והאמיצים שבהם, שאנחנו יכולים להביאם אל העבודה הקדושה של בנין האומה באי"י, ע"י ההסתדרות העצמותית של דגל ירושלים במדה יתרה מאשר ע"י איזו הסתדרויות אחרות שהן מצויות כבר אצלנו מקדמת דנא.

אבל עוד יותר גבוה ויותר מסוים ממה שהוא תוכן המטרה של דגל ירושלים מצד כמותה, היא המטרה שלה מצד איכותה, מצד הרוחניות, מצד מטרת התחיה של הרעיון האלהי האמיתי של העולם הישראלי הכשר, שיקרא אל החיים בתור כח רוחני פועל בתור נשמה אל כללות התנועה ושל תחית עמנו בכלל, וביחוד של בנינו באר"י[5], שהם צועדים ובאים לפנינו בההוה הפלאי שלנו של הזמן הנוכחי.

בשביל כבודה של נשמת אומתנו הפנימית, שהוא הוא הכבוד של שם ד' אלהי ישראל, מקור כל הופעת הרוח, של חיינו הלאומיים בטהרתם, הננו קרואים להגיד את האומר האלהי הנצחי שלנו, בהתגלות, בפני כל העולם הישראלי הפנימי, ובפני כל העולם החצוני של כל העמים, האומר הגדול הנצחי, שהוא מבטא בברור את רעיוננו הקדוש, ואת התחשבותנו עמו בכל מלא גבורתו ועזוזו השמימי, בכל המלוא של ההתיחסות שלו אל שיבתנו אל נוה קדשנו העתיק. בעלי המחשבה העמוקה של כל העולם החושב והמרגיש, שהוא יודע להרים את עצמו ממעל לאותה הקטנוניות ושטחיות המחשבה המרחפת בשוק הספרות הרגיל ובאיזה חוגים חברותיים של העולם האירופי הזמני, אותם שהם מכוננים להביט בתוך מערכי הבטה בהירים אל העתיד הזורם ובא מכירים הם יפה יפה, איך לקרא את שמה של תנועתנו ההוית לאי"י[6] עם כל המאורעות המתיחסות לה. הנשמות הגדולות אפילו של האנושיות הכללית, ובפרט הנשמות הישראליות הגדולות שלנו, הן מתמלאות באורה קדושה, בעינים פתוחות רואות הן,

איך שדבר ד' על אודות גאולתנו הוא מתחיל להתגשם בפועל, והן יודעות להעריך אנה אנחנו נקראים לעמד בתכונת המעמד הגדול ההולם לנו.

לתחיה של כל מהותנו אנו נקראים, הננו הולכים להתחיות חדשה, לא לבד בשבבים חצונים של חיינו החמרים, לא, כי אם בכל כל תמותנו, של כל הגוף וכל הנשמה כולה של עמנו. אנו מרגישים והעולם הגדול של האנושיות בכחותיו היותר עדינים מרגיש גם הוא, שהתחיותנו האופית המיוחדה זורמת היא מכללות מקורנו הקדוש, ממקור ישראל בכל העומק המלא של תוכן חיינו. שבתוך העומק של כל מה שמתנועע אדות תחית האומה שלנו, זורם הוא השטף האלהי שהוא ממלא את לב עמנו, ברגשות תחיה אמיצים, שהידענות העצמית הזאת בעצמה היא אחת מהכחות הגדולים בתוך העסק הזה, זהו דבר שהוא מתחיל כעת להיות מופיע בהבלטה, לפני כל אדם של מחשבה.

אבל מי יכול הוא לבטא בטהרו את האומר הגדול, מי יכול הוא לצביין את התואר של אופי חיינו החדש בארצנו הקדושה וכל התקשרותו של כלל עמנו בכללות כללותו, באופן שיתאים אל המטרה הגבוהה של האידאה הראשית שלנו. מי יכול לכוין את הדרכים שהם מובילים לזה, על היסוד ועל התואר המדויק המקודש האלהי של ישראל, לא אחרים, כי אם עולמנו הישראלי הכשר, הוא, כשיסודר בחופש, ובמעמד עצמי בכל מלא חרותו, בכל מלא כח חייו. המלה השאיפתית הישראלית, אינה יכולה להתבטא כי אם על ידי ההסתדרות העצמית הכללית של כל עולמנו הישראלי הכשר, שהיא תוכר לא בתור איזה חלק נגרר מאיזה כח אחר, רק בתור כח החיים האמיתי של אומתנו שהוא מפיח את הנשמה האמיתית בתוך התוכן השלם של כל תנועותינו הלאומיות העולמיות, שהן מתעוררות כעת אצלנו, כדי להעלות את התנועה של תחית האומה בכללה אל הנקודה האמיתית הקדושה של החיים הישראליים הטבעיים לנו באמת.

העולם הכשר כשעמד מרחוק ולא רצה להכיר את התנועה הציונית, הלא זה רק בשביל שהוא מבקש את הגילוי של רוח הקודש הישראלי בתוך תחית האומה. זהו בשביל שהוא מעריך את התנועה בהערכה היותר קדושה, ובעבור שהוא חפץ שכל הנלוים אל התנועה יבאו לידי ההכרה הישראלית המקורית, שלא אך בהרוח האירופי הכללי לבד תפרח תחיתנו, ולא לבד בהצביונות הקולטוריים הכלליים לבדם, גם אם יהיו מבוטאים בשפתנו העברית החביבה, שהתחיותה היא לנו ביסודה כל כך קדוש וחביב, וגם לא רק בשאיפות יבשות חמריות חברותיות שאולות מחיים של אחרים, אלה שרשאים אמנם להמצא בהם יסודות טובים ומכובדים, אבל כל זמן שלא יוצק בהם רוח החיים של התוכן הישראלי המקורי הוא דבר שאי אפשר שנשיג על ידם את המטרה לבא למצב חיינו החדש, בתור עם שלם על אדמתנו במובנו השלם.

רק כאשר נניח את האבן היסודי, את העולם המעשי הישראלי המיוחד של עצמותנו, את השקפת עולמנו והרגשותנו אלה, שהם כולם זורמים אצלנו מהאומר הקדוש האלהי, מתוך ההערכה הגבוהה של רכושנו האלהי הקדוש, ההתקשרות של עמנו אל הספירה האלהית הקדושה, אל המקור של גאולת ישראל, ולהאמון אל תורתו, שהיא היא הנה המעין של חיינו, אז רק אז, אנו יכולים להגיד בטח לפני כל העולם, שאנו הולכים אל עצמנו, שאנו נמשכים אל התוכן האמיתי של התחיותנו העצמית, ואנחנו

בטוחים שהכח הפלאי העתיק והיפה של גור אריה יהודה יבריק לפנינו בכל מלא הדרו ויפעת עצמות פארו.

אבל מי הוא זה אשר יגלה את התוכן האמיתי של התחיותנו החדשה, מי הוא זה שיכיר אותה לקדושה ואלהית, אם לא עולמנו הישראלי הכשר בכל מלא תמותו, בהמוניו הרבים, בכחותיו האלהיים הנפלאים הקדושים, שהוא רק אז דבר אפשרי להיות מופע כשהוא מסודר, וההסתדרות הזאת זאת היא השאיפה של דגל ירושלים.

כשהעולם הכשר האמיתי מבקר את התנועה הציונית, אין זו בקורת שלילית, כלומר הוא אינו חושב שאין להתנועה בכלל שום ערך, שיש בתוכה איזה ענין של רע מוחלט, לא, הוא מבקר אותה רק בקורת חיובית, דהיינו שהיא אומרת שהתנועה הציונית צריכה להיות יותר גבוהה, הרבה מאד יותר גבוהה להתעלות ולהתרומם, כי עדיין במדה פחותה נתגלה בה ענין החיים הישראליים האמיתיים, עוד יותר מדאי פחות מהשיעור נתגלה בה אותו הכח הקדוש שהוא צריך להיות מתגלה בה, לפי אותו הערך של המדה הגדולה שהיא מוכרחה לדבר אחראי גדול ורשום כזה, שהוא צריך להציג את התוכן האמיתי של כל האומה כולה, בקשור של כל הדורות שלה, ובהעתיד הענקי שלה העולמי והממעל-עולמי. והתוכן הזה באופיו במהותו האמיתי, איננו נמצא בהעולם התרבותי החילוני, כשהוא לבדו יהיה עסוק עם העבודה של בנין האומה. על זה אין מספיקים כשרונות דיפלומטיים לבדם, גם לא כשרונות ספרותיים ושיריים של המודרניות הרגילה, ועוד אחרים מהמון הכשרונות והמעלות של יתרונות אנושיים כלליים, אפילו כשהם מגיעים עד הרוממות הגאונית שבהם. כל אלה הם דברים מאד טובים ומשמחים בתור אמצעים, כשהם נשתמשים יפה עומדים הם לשמש את התנועה האמיתית של הנשמה הישראלית במלא גדולתה, אשר היא מתבטאת רק בכחה הקדוש הנצחי שלה, שהוא זורם אצלה בתוכיות רוחה העצמי, וזה אשר עשה אותה ואשר עושה ויעשה אותה עוד, לאומה שהיא עומדת לאור גוים ולגאולה וישועה לכל העולם כולו, אשר בעבור המטרות המיוחדות שלה לעצמה, ובשביל המטרות הכל-עולמיות שהן קשורות זו בזו, מוכרחת היא להיות בנויה ומאומצת בכל התוכנים והענינים הבעלניים, התרבותיים, והפוליטיים, בכל יחושיהם אל ארצה הקדושה העצמית.

דבר המובן מאליו הוא, שהרעיונות צריכים להתבטא במעשים שהם צומחים מתוך הרעיון הישראלי האמיתי, שהם יתארו את ההתארה של המדיניות הישראלית העתידה בארץ ישראל, והצביון של כל הצורות שהעתיד המאושר שלנו יביא לנו על היסוד של ההופעות העתידות, שהן צריכות להיות מותחלות בהדרגה מיד בזמן הקרוב להתראות, ובהתחשבות עמם יבנה הפרוגרם המשוכלל של דגל ירושלים.

האידיאל של דגל ירושלים מוכרח הוא להיות גורם לרומם את הערך של התנועה הציונית, ואת הערך של תחית האומה והכרתה בכלל, גם בכל מטרותיה העולמיות, הוא יכניס טריות של קדושה, בתוך כל ההסתדרויות העובדות את העבודות הטכניות בדבר התקדמות בניננו על ארצנו הקדושה, הוא ימשך משך כבוד של קודש על כל מעבדינו הלאומיים.

הטל של תחיה של האומר האלהי, שהוא יזל על ידי התנועה הכשרה באופיה הקדוש, יכניס שירה קדושה, והתלהבות רוחנית אלהית בתוך כל השדרות של התנועה, גם יכניס רוח ששון תחת הרוח הכהה, של הארסיות של הספקנות, שהחילוניות של כל תנועה היא עומדת בסכנה להפגע ממנה. כי רק במקום שהאורה האלהית היא מופיעה בתנועות החיים, שם זורחת היא הצהלה, הצהלה האמיתית המדויקה, ורוח החיים המרוצה, וזה הוא בעדנו הענין היותר מוכרח בצעדנו החדש בחדוש של חיינו הלאומיים בדיוקם, בנונו המוחלט, אנחנו מוכרחים לצעד אל המעין של הגילה, "ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם".

העבודה של דגל ירושלים מתחלקת היא לשלשת מחלקות חטיביות, לפוליטית, עבודתית, ותרבותית. מובן מאליו שכל מחלקה, תסכם את הענפים הרבים שהם עומדים במצב של גדול תדירי, ע"פ המדה של התקדמותנו בהעתיד של הכלל-ישראל המסודר החי, שהוא זורם ונמשך בכל אופיו הרוחני והחומרי מתוך כל הגלויות אל נקודת הקודש של חייו. "מי אלה כעב תעופנה וכיונים אל ארובותיהם".

הענין הראשי של העבודה הפוליטית שלנו היא, התוצאה התמידית של ההכרה הברורה לפני כל העולם של העמים, שכללות האומה הישראלית בכללה מכרת היא את שייכותה לארץ ישראל מתוך הנביעה של המקור האלהי, כשם שקשורנו האמיץ בתור עם מצוי, עם ההצטינות הנפלאה של כל עברנו, הוא מאד מוסכם אלהי ומובטח, כשם שהודאיות שארץ ישראל היא ארצנו לעולמים מיוסדה היא על האמרה האלהית האין קצית, אשר כל האנושיות צריכה והיא עתידה להיות מכבדת, ובגודל רוממות הכבוד להכיר, אנחנו חייבים להכניס את התוכן הקדוש האלהי בתוך הבטחון של מעמדנו בא"י, שהוא יעורר את כל העולם האנושי להתרומם לאחיזה קדושה בכל הענינים הפוליטיים שלהם, מה שההתכונות מזה שהיא נובעת מתוך הנשמה הישראלית הקדושה מתוך תורתנו ונביאנו, זה המחשב הקדוש, הנצחי, היה יהיה העמוד והמבצר של שלום העולם העתיד, אשר יוחל בכל אופן להתפתח בתור תוצאה של המצרף הגדול, שהאנושיות בכלל ואנחנו ישראל בפרט הננו נצרפים ע"י המסות הגדולות של המלחמה האיומה העכשוית, שאחד מהגורמים הגדולים שלה היא השקיעה העמוקה של האנושיות בהחמרנות הגסה, ועזיבת האלהים בעמק המובן של המלה.

והיא, אותה ההתלות האלהית של הפוליטיות שלנו, תהיה ה"חומת-אש" אשר תכניס בטחון וכבוד אל קיומנו העתיד על ארצנו הקדושה. כל ההכרות הללו והאמצעיים שהם מובילים אל התבארותם, הם שייכים אל המחלקה הפוליטית של דגל ירושלים.

הצד העבודתי של דגל ירושלים כולל הוא ביחוד לדאג, שהיסוד הכשר של עמנו, שהוא באמת בכל כללות חייו, אגוד עמוק עם א"י[7], ועם קדושתה, באידיאליות היותר נערצה, שהוא יהיה בכל האפשרי יותר ויותר מתנטע בארץ, שיהיו זורמים קבוצים של אחינו היהודים הכשרים להתישב בא"י, לכונן מושבות, ליסד חוות, ערים, כפרים, בתי חרשת, וקבלניות מסחריות, השדרה של הפועל הכשר תתכונן ע"י מושבות של פועלים, בכל המכשירים הטובים הדרושים לזה. הדרך של התכונה המעשית היא היחידה שהיא סוללת את המסלה שיהיה הרושם של האידיאל הישראלי הכשר מכונן ומבוצר בחיים,

שהוא יעשה את תוכן החיים של עמנו העז בענקיות רוחו על אדמת קדשו להצלחתו הטבעית לאמתתו. המחלקה התרבותית היא מתענפת על הקיום של כל קודש, וכל מה שהוא כשר, מכל מה שיש לנו בארצנו הקדושה, החל עם מה שיש לנו לעת ההוה, להחזיק את כל המוסדות הכשרים, לתן להם עצמה, להשתדל בכל האפשריות שיתקדמו בעושר הקודש שלהם בעתיד, לחזק את כל תלמידי החכמים שיש לנו בירושלים עיר הקודש, וביתר המקומות של ארצנו הקדושה, לראות איך לפאר ולהדר את כל הבתים המקודשים לתורה ועבודה, את בתי הכנסיות, בתי המדרשות, הישיבות משרדי בתי-הדינים, בתי התלמוד-תורה, ועוד, שיהיה להם חזות נאה והגון, שיהיו מתאימים עם התביעות ההיגיניות ומצב הבריאות, שיפרחו ויזהירו מבית ומחוץ, כמו שהוא ראוי והגון בעד עמנו הגדול החי בארץ חייו.

להתעסק בכל ענפי החנוך ע"י ההתיסדות של חדרים טובים, בתי ספר, ישיבות, עפ"י[8] הדרישה של הכשרות הישראלית לאמתתה, עם ההתאמה המכוונה להצרכים של חיינו החדשים בארץ ישראל.

ליסד ישיבת-עולם גדולה בירושלים, בפרוגרם ממולא בזהירות, ורחב ועשיר בתוכנו, ישיבה כזאת שתהיה בתוכנה ובחזותה לתפארת בישראל, ישיבה בעלת הרבה ענפים, בתור מחלקות על כל המקצעות שבתורה, שתהיה מקפת את כל התורה כולה שבכתב ושבעל פה את ההלכה וההגדה, וכל מה שהוא נוגע לחיי התורה בישראל במלא רוחב המובן של המלה.

לכונן בהישיבה קבוצים של תלמידי-חכמים גדולים, מחדשים, בעלי כחות יצירה טובים להמציא ספרים נצרכים בכל ענפי התורה וחכמת ישראל, לכונן את פרי יצירתם בסדר הגון, לדאג שהכתבים הטובים הנדרשים, והמצויינים ביחוד, יופיעו בדפוס בתבניות יפות ומהודרות.

להשתדל שיהיה נמצא קשר יחשי בכל האפשרות בין כל חכמי ישראל בכל הארצות עם חכמי הישיבה הגדולה שבירושלים, ע"י חליפות מכתבים תדיריות, בכל מקצעות התורה וחכמת ישראל, וע"י[9] עתון תמידי שיופיע ע"י העריכה של בחירי גדולי תורה וחכמי ישראל שבהישיבה, ועי"ז[10] יתרחב ויתרבה ג"כ[11] הקיבוציות של הכתבים המצוינים, שיהיו לספרים חשובים שיצאו לאור לזמנים מיוחדים בתכניות גדולות, הישיבה תתפתח במדריגה כל כך גבוהה בתורה וחכמת ישראל, עד אשר עולמנו הישראלי, וגם העולם הנכרי הבלתי ישראלי ידע שהמקום המיוחד להשיג ברורים מיוסדים, על השאלות היותר עיקריות בחכמת התורה והאמונה, וכל מה שהוא נכלל בחכמת ישראל בתוכן היותר עמוק ורחב ומתענף של המלה הגדולה הזאת, שהמרכז לזה, היא הישיבה בירושלים.

הדגל-ירושלים צריך לדאוג שיתכונן בית-דין גדול, ועד של רבנים גדולים, בעיר הראשית הקדושה שלנו ירושלים, שיהיה כולל בתוכו מספר רשום וידוע של חברים שבתוכם תתכנס קבוצה של אנשים בעלי סמך ובעלי צורה, בהעולם הישראלי.

שימצאו בתוכם גאונים גדולים בתורה, בחכמה ובצדקות, ובהתהלכות העולם והחיים, באופן שהועד הגדול הזה יהיה עומד על מצב כזה, שיהיה בהמשך הזמן מוכר אצל כל השדרות של עמנו, וגם אצל העולם הכללי, בתור הכנסיה הרוחנית המאומצת של עולמנו.

הועד או הבית-דין יכונן את מפעליו בצורה הדדית עם הנהלתנו העולמית, שהיא תתכונן אצלנו בעתידנו המובטח, בכל הדברים שהענינים של כלל האומה יהיו דורשים את ההדדיות הזאת, התנועה של כל אלה הדברים במחלוקותיהם בענפיהם, שהם מוכרחים להיות מתרבים, ושהם צריכים תמיד להיות הולכים ומתגדלים, יתאר הפרוגרם המשוכלל של דגל ירושלים אשר יוכל להופיע רק אחרי האסיפה הכללית המאושרת הראשונה ושהיא תוכל לצאת אל הפועל אחרי ההתיסדות של סכום הגון של הסתדרויות מקומיות שיתכנסו יחד אל דגל ירושלים.

בכן רבותי לעת עתה הננו עומדים אצל עבודת ההכנה, מי שהוא נאמן להאידיאה, של דגל ירושלים יכתיב את עצמו בתור חבר, לעזור לענייננו הקדוש. והנה נדרש מכל חבר נאמן שישפיע בכל האפשרות שלו, על יחידים, קבוצות, הסתדרויות, אגודות וחברות, שיכנסו בתור חברים אל דגל ירושלים.

התכונות הראשיות הנם לעת עתה, אלה:

א. כל איש ישראל שהוא שואף להתגשמות האידיאה של דגל ירושלים, דהיינו מי שהוא חפץ שהיסוד של גאולתנו ותחית האומה שלנו, יהיה מבוסס על המכון הקדוש האלהי, שהוא מופיע רק ע"י קדושת תורתנו הקדושה הוא מוכשר להיות חבר בדגל ירושלים.

ב. כל אגודה מקומית שהיא מכילה עשרה חברים, עושה לה יושב ראש ומציבה ועד של עוד שני חברים לפחות.

ג. כל אגודה יחידית היא מורשה לשלח דיליגט להאסיפה הכללית שהיא האסיפה שתמצא מקומה בהעיר של הועד המרכזי, שכעת הוא בלונדון.

ד. כשאגודה מונה מספר חבריה יותר מחמשים יש לה הזכות לשלח שני דיליגטים.

ה. כל אגודה מקומית צריכה להרשים את מציאותה אצל הועד המרכזי, ביחד עם זה, תודיע את הפרטים החשובים של פעולותיה, ולפחות את מה שהיא חושבת לפעול.

ו. כל אגודה צריכה להעמיד בכל חודש התודעות קצרה להועד המרכזי.

מהענינים שהוציאה אל הפועל במשך הזמן של החודש.

ז. מזמן לזמן, צריכות להופיע חוברות בשם "דגל ירושלים" ע"י הועד המרכזי, שבהן יתואר המצב של התנועה וכל הפרובלימים שיש להם התלות עם שאיפותיה.

ח. כל חבר בגיל של שמנה עשרה שנים, נחשב לחבר מאושר ב"דגל ירושלים". ט. צעירים יכולים ליסד קבוצות מיוחדות בשם "צעירי-ירושלים" בהתקשרות עם ההסתדרות הכללית של הדגל ירושלים.

י. נשים יכולות ליסד אגודות תחת שם "בנות ירושלים" גם צעירות יכולות ליסד חבורות בשם "צעירות ירושלים" ע"י התודעות של הועד המרכזי. יא. כל אלה האגודות של החבורות, ובכללן אגודות הנשים, הצעירים והצעירות, משלמות את דמי-חבר שלהן, אל הועד המרכזי, על פי ההערכה של ברור המצב

אשר יתברר בין העומדים מצדם, ובין הועד המרכזי. יב. הועד ישיב לכל אחד על כל השאלות שיש להן איזה שייכות עם הענינים של דגל ירושלים.

יג. בכל עונה צריכה להיות אסיפה כללית של כל הדיליגאטים, וחברים, בתור הכנסיה הגדולה של "דגל ירושלים", ואנחנו מקוים שבעתיד הקרוב יהיה מקום הכנסיה בעירנו החביבה והקדושה, ירושלים עיר הקודש תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן.

בתקוה הגדולה אשר צור ישראל וגואלו, הבוחר בירושלים ושוכן ציון, יצליחנו בקבלנותנו, הננו חותמים לעת עתה את ההרצאה של ההודעה על דבר המטרות של דגל-ירושלים.

בהתקוה לההופעה המהירה של היום הגדול והאורי, ומהנביא הקדוש ציין אותו בהמלים הגדולים והקדושים הללו.

והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, והשתחוו לד' בהר הקודש בירושלים. (ישעיה כ"ז[12] י"ג).

קול הקורא מאת הרבנים שליט"א[13]

לעולמנו הנכבד, של שלמי אמוני ישראל אנחנו הרבנים חתומי מטה, מרימים בזה, את דגלנו הקדוש דגל ירושלים, אשר נתכונן ע"י השתדלותו של כבוד הרב קוק שליט"א, לפני כל העולם הישראלי, הננו מוצאים מוצלח מאד את הרעיון הקדוש לאמץ ולקדש את תנועתינו של תחית האומה ובנינה על אדמתנו היקרה והקדושה, על ידי הכח של דגלנו הקדוש דגל ירושלים.

העינים של כל עמנו הקדוש ועיני כל האנושיות מוכרחות הן להפתח בהזמן הנפלא הנוכחי, להכיר איך היד האלהית החשופה מנהלת אותנו, עד כמה כל המאורעות של העולם הנן מכוננות כולן להקים את אשר החליט האמר האלהי ע"י תורתינו הקדושה, ועל ידי נביאנו הקדושים. הצעדים של "אתחלתא דגאולה" מתחילים המה להיות כבר מורגשים, והאהבה האלהית לעם קדשו מתחילה היא להגלות ברשמים של גאולה, תנועתנו הלאומית לתחית האומה, ובנין הארץ מוכרחת היא להיות מוארת בשלהבת של אמונה ושל קדושה, בהרוממות של התשובה אל היהדות המלאה.

החפץ, והבטוי וכל המפעלים המעשיים, שהם מוכרחים לאותה ההסכמה הקדושה שהיא תחיה ותפאר את כל כחותנו הישראלים, מוכרחים הם להתבטא על ידי העולם הקדוש, של שלמי אמוני ישראל, ברגשותיו הקדושות והנמרצות. ובשביל כך מוכרחים אנחנו כולנו להתאחד לאגודתנו העולמית הגדולה, על ידי ההסתדרות ירושלים, אשר היא תקדש ותרומם בכחה העצמי, בעומק הרישום של תום יהדותה, את כל כחותנו שהם עובדים לשם המטרה של תחית האומה ובנין הארץ, על ארצנו הקדושה בכל גוניהם, בכן מבקשים אנחנו מכם אחינו האהובים, באו כולכם והתכנסו נא, בתוך הסתדרותנו הקדושה, "הסתדרות ירושלים" הרימו את הדגל הקדוש "דגל ירושלים". בכל החוגים שלכם ועל ידי הכח הקדוש של ההסתדרות "ירושלים", של בחירי שלמי אמונים, יתרומם ויתקדש לעיני כל העולם הישראלי וכל העולם האנושי, גם דגל ציון, ענינינו הלאומיים העולמים יעוטרו בריוח

גדול בכבוד ואומץ, וברכת השלום תתפשט על כל השדרות של אומתנו היקרה שהיא תהיה מקור הברכה והשלום בעד כל העולם.

התחזקו אחינו שלמי אמונים בגדל רוח, בעומק רגש יהדותי, שאו בגאון במרץ, את דגלנו הקדוש "דגל ירושלים" תנו לעמנו אומץ אלהי, קדשו את שם קדוש ישראל וגואלו, התאחזו בתורתנו הקדושה לבנות בכחה את הדרך על גאולתנו המתעתדת לבא, במהרה בימינו אמן.

הרבנים מלונדון והמדינה

לונדון

מאיר צבי יונג, שמריהו יצחק בלאך, צבי הירש פערבער, מרדכי צבי שווארץ,

מאיר צימרמאן

ליעדז

ישראל חיים דייכעס, צבי הירש הורוויץ, נחום הכהן סינזון, יהודה ליב אסטרינסקי

מאנטשעסטער

ישראל יעקב הכהן יפה, משה יצחק סגל, מנחם מענדיל יצחק בערמאן אהרן ראובן טשארני, בירמינגהאם דוד ראבינאוויץ, סונדערלאנד משה נאמיאט, גייטסהעד יחיאל מאיר סאנדעלזאן, ניוקאסעל עוד רבנים גדולים ואנשי שם במדינה זו ובמדינות אחרות עומדים בהכרה גדולה בהתקשרות נאמנה לתנועתנו הקדושה התנועה "ירושלים" אמנם כעת נכתבו פה אותם הרבנים אשר הזדמנו עמנו פנים אל פנים והביעו את רגשי אהדותם הקדושים לענינו הקדוש.

חזקו אחים חביבים את הסתדרותנו הקדושה, הרימו את דגלנו הקדוש, דגל ירושלים.

בברכה מהבוחר בציון ושוכן ירושלים,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

הערה על דבר יסוד הישיבה העולמית בירושלים הנני מוצא לנכון לבאר את תוכן הרעיון של יסוד הישיבה האמורה במטרותנו. גדול מאד הוא הערך, של הישיבות הקיימות בירושלים, וביתר ערי הקודש, אוצרות קודש הן לנו, הרבה גדולי תורה, גאונים, צדיקים, וחכמים מצוינים נתנו לנו הישיבות הללו, ועלינו החובה להגדילן ולהאדירן, להוסיף להן עצמה, ולפאר את כבודן. אמנם התוכן של הישיבה היחידה, שחובתנו היא הולכת ומתגדלת, להוסיף עתה בתור אחד מהצרכים היותר גדולים וקדושים של כלל עמנו, היא ישיבה עולמית, כלומר לא ישיבה רק בעד בני ירושלים לבדם, או רק בעד בני ארץ ישראל בכלל לפי הערך של הקבוץ הישראלי שבתוכה, כי אם כללית. כי עלינו להתחשב עם המציאות האפשרית, שחלקים גדולים ורבים מאומתנו יהיו עוד פזורים בארצות הגולה, עד התור אשר גאולה שלמה תופיע, ולציון יבא גואל צדק, משיח צדקנו שיגלה ויראה במהרה בימינו. ועד העת ההיא אנו חייבים לעשות את ארצנו הקדושה בכלל ואת עיר קדשנו בפרט, לא למרכז רוחני, של חיי החול

לכל הסתעפותיהם, בזה לא נתן כלל לעמנו, ולא לעולם כולו, את אמתת צביון החיים שאנו צריכים ועתידים לתן להם.

כחנו הגדול בסגולת קדושתנו הוא מונח, ועל ידי הארת אור תורתנו הוא מתגלה.

על כן לא למרכז רוחני סתמי אנו צריכים לעשות את ארצנו הקדושה ואת עיר קדשנו, כמו שגלו פנים שלא כהלכה בזה אנשים אחרים, כי אם למרכז קדוש, צריכים ועתידים אנחנו לעשות את בית חיינו, ולשלמות קדושת המרכז אשר יופיע חיי קודש גם על כל פזורי הגלויות, צריכים אנחנו שהכחות הצעירים היותר טובים והיותר מקודשים לקדושתה של תורה שבעמנו, הם יתועדו עמנו להתגדל באור תורה בתוך הישיבה הגדולה, הישיבה העולמית, שאנו שואפים שעל ידי התעמולה של הסתדרותנו הקדושה, ההסתדרות "ירושלים", תוסד בכל הדר שכלולה בעיר קדשנו, ירושלים, והיה יהיו הישיבות הקיימות בעיר הקודש מאז, עומדות בצביונן, ומוסיפות פאר והדר לכל אלה מבני ציון, החפצים לקבע את עצמם באהלה של תורה לכל ימי חייהם, ולהשאר בקביעות על אדמת הקודש, והישיבה העולמית תהיה למקום הקבוץ של כל הכחות הצעירים מפזורי הגולה, או מבני ארץ ישראל אשר ירצו באביב ימיהם להשתלם במשך איזה שנים בלמודם בתוך הישיבה העולמית. ואחר מלאת הזמן הקצוב שיהיה לכל צעיר שיכנס בהישיבה, יצא ממנה לעבוד את עבודתו בחיים, כל אחד ואחד לפי כשרונו וגורלו. חוץ מתלמידי חכמים יחידים, אשר יהיו שייכים להקבוצה העובדת בעריכת הספרים הנדרשים לפי הזמן, המה יהיו יכולים להשאר במחלקה זו בלא קצבה מוגבלת.

והבוחר בתורה ובציון וירושלים, יופיע על עצתנו, אמן,

---

1. ע"י - על ידי
2. עכ"פ - על כל פנים
3. בא"י - בארץ ישראל
4. ע"פ - על פי
5. בארי"י - בהארי"י - רבי יצחק לוריא
6. לא"י - לארץ ישראל
7. א"י - ארץ ישראל
8. עפ"י - על פי
9. וע"י - ועל ידי
10. ועי"ז - ועל ידי זה
11. ג"כ - גם כן
12. כ"ז - כל זה
13. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתפט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה סיון תרע"ח - לונדון **נמען:** הרב דב בער הלוי עפשטיין, ירושלים

בתחילה חשב שהישיבה הגדולה תהיה ב'יבנה', אבל אם בירושלים יקימו מוסדות לחכמות חול, אין להעביר את 'גדולתה של תורה' למקום אחר. רוב הישיבות הגדולות בחוץ לארץ נהרסו במלחמה. הרב קוק מבקש מהרב עפשטיין לאגד את גדולי ירושלים ל'דגל ירושלים'.

עיקרי הדברים

- הישיבה בירושלים ולא ביבנה.
- חורבן ישיבות אירופה.
- גיוס גדולי ירושלים.

נוסח האגרת

ב"ה[1], כ"ה סיון תרע"ח[2].

שלו'[3] וברכה לכבוד ידי"נ[4] הרב המאוה"ג[5] סוע"ה[6] אוצר תורה ויראה טהורה איש חמודות מו"ה[7] דובער הלוי עפשטיין שליט"א[8].

אחדשה"ט[9] באה"ר[10].

אורו עיני מאור מכתבו הנעלה, והנה להאריך בדברים כעת ע"ד[11] פרטי הפעולות והמגמות אשר עומדות הן כעת על הפרק, לא יכילו גליונות, וחלק מזה ישכיל כתר"ה[12] חביבי מהחוברות הזארגוניות שבטח באו ויבאו לידו, ביחד עם קול הקורא ע"ד ההסתדרות "ירושלים", שהיא הולכת ומתעוררת ע"י[13] ההכרזה של הרמת "דגל ירושלים". אמנם בתחילה היתה מחשבתי שצריכים אנו לשאוף שמקום הישיבה יהיה דוקא "יבנה" ממש, אבל אם מצד האנשים העולמיים יתיסדו בירושלים בעצמה כוננויות לחכמות חול, חושב אני שאין אנו רשאים לרכז את היסוד היותר איתן של גדולתה של תורה במקום אחר, אפילו אם יהיה חביב כמו "יבנה", ע"כ[14] נכתב בהמטרות שהישיבה צריכה להוסד בירושלים. מובן הדבר שיסוד ישיבה עולמית גדולה ואיתנה, מפוארה בכל עטרות הוד קודש, ועדויה ברוח צהלה טהרה וגבורה, היא כעת מוכרחת ביותר, אחרי שרוב הישיבות הגדולות שבחו"ל[15] נהרסו, בסערת הזמן, ומאד קשה יהיה ליסד בציון פנת יקרת זו, ואקוה בע"ה[16] כי ימצאו אמצעים חמריים, אם אך יתאגדו הלבבות של יחידי סגולתנו בא"י[17] להתאגד עמנו יחד במפעלנו הקדוש, להחיות את תחיית עמנו בחיי קודש ד' ואור קדושת תורתו.

ע"כ אהובי כתר"ה יהיה נא מעיר קודש לנו לעזר, וישתדל בכל כח השפעתו הטהורה לאגד ולקשר את לב כל גדולי וחשובי עיר עז לנו, וחשובי אה"ק[18] בכלל להלוות אל הדגל הקדוש, ולהחיות בעז גדולה את התנועה של "ירושלים", שהיא תצוק רוח קדושה, רוח שלו' ואהבה וריעות על עם ד', ורוח חיי עז

וגדולת נשמה על כל למודי ד', על חוכי ישעו, ומצפים תפארתו, בתתו מציון ישועה לעם קדשו, והי'[19] זה שלו' כנה"ר[20] ונפש ידי"ע[21] דוש"ת[22] באה"ר,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. שלו' - שלום
4. ידי"נ - ידיד נפשי
5. המאוה"ג - המאור הגדול
6. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
7. מו"ה - מורנו הרב
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
10. באה"ר - באהבה רבה
11. ע"ד - על דבר
12. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
13. ע"י - על ידי
14. ע"כ - על כן
15. שבחו"ל - שבחוץ לארץ
16. בע"ה - בעזרת השם
17. בא"י - בארץ ישראל
18. אה"ק - ארץ הקודש
19. והי' - והיה
20. כנה"ר - כנפשו הרמה
21. ידי"ע - ידידו עוז
22. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתצז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ג' מנחם אב תרע"ח - הרוגייט **נמען:** א' גמזו, מזכיר 'הסתדרות ירושלים' בגייטסהד

הרופא אוסר עליו לנסוע. מטרת האגודה היא לאחד את יראי ה' לבניין הארץ על פי התורה, בלי להיכנע לכוח שאינו פונה לקודש: לעלות, לחזק את הישיבות והמוסדות. אין 'דגל ירושלים' נלחם בציונות; הוא דורש שהמדינה תהיה על פי התורה. 'הכלי המחזיק את הקודש' הוא הישוב המדיני, וחיבור 'כוח הקודש וכוח המדיני' יביא ברכה.

עיקרי הדברים

- עיכוב בגלל בריאות.
- מטרת האגודה.
- לא מלחמה בציונות.
- קודש ומדיני יחד.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ג' מנ"א[2] תרע"ח[3], האראגייטה.

כי[4] היקר המופלג בתו"י[5] מו"ה[6] א' גמזו נ"י[7] ש"ץ ושו"ב[8] דק' געטסהעד יצ"ו[9], מזכיר הכבוד של ההסתדרות ירושלים בעיר הנ"ל[10].

שלו'[11] וברכה לכ'[12] ולכל חברינו הנכבדים.

הגיעני מכתבו מיום ב' דנא, ומאד הייתי חפץ למלאות את המבוקש הנכבד של דורשי היקרים יראי ד' וחושבי שמו, אשר ישחרוני לבוא למחנה קדשם לדבר בפני קהל ועדה ע"ד[13] מטרת הסתדרותנו הקדושה ירושלים. אמנם מוזהר אני ע"פ[14] הרופא להתעסק ברפואות איזה משך זמן, ומוכרח אני לאחר את העבודה ע"ד חיזוק ההסתדרות ע"י[15] נסיעות לעת אחרת שאמצא את עצמי בע"ה[16] מוכשר לזה מצד מצב הבריאות.

אמנם בכלל הלא כל אדם שיש לו דעה ישרה יוכל מתוך החוברות שנדפסו והקולות הקוראים להבין את מטרת האגודה, שהיא לאחד את הכוחות של כל יראי ד' ושומרי תורה ומצוה, שיהיו מוכנים ליתן את ידם לבנין ארצנו הקדושה ע"פ התורה והמצוה, מבלי להיות זקוקים להכנע לשום כח אחר שאינו פונה לעניני הקודש. והמטרה הקדושה הזאת מושגת תהיה לנו בע"ה ע"י שיתרבו הרבה חברים לאלפים ולרבבות שיתנו ידם לאגודתנו, והרבה מהם יהיו מוכנים לנסע בעצמם להתישב בא"י[17] ולחיות שם ע"פ התורה והמצוה, והרבה יהיו תומכים ומחזיקים בכל עוז את כל הדברים הקדושים באה"ק[18], כמו הישיבות ובתי ת"ת[19], התי"ח[20], וכל מוסדות החסד שהם בידי יראי ד' וחושבי שמו, שלא יהיו מוכרחים, מצד חסרון תמיכה, להמסר בידי אחרים.

וע"ד[21] הציוניות, אין דגל ירושלים נלחם חלילה עם כל מי שבא לבקש טובה לישראל ע"פ דרכו, רק הוא מבקש שיהיו כל יראי ד' דורשים שההתישבות של עמנו בא"י שתתחיל להיות בצורה מדינית יהיה הכל ע"פ קדושת התורה, כרצון כל יראי ד' באמת. וכל ישרי לב בהציונים בעצמם מכירים ויודעים כי נחוצה לנו דחיפה של קדושה לבנין האומה והארץ, ותנועה שתהיה באמת קדושה אי אפשר לה להתחולל כ"א[22] ע"י התאגדות כללית של יראי ד', שהם מכירים את קדושת אה"ק[23], והם מאמינים באמונה שלמה שכל יסוד להתחלת גאולתנו אז יהיה מוצלח כשנחזיק בדרך התורה והמצוה, בדעת ד' ותוה"ק[24], ואז ינהרו רבים לא"י[25] מתוך חבת הקודש והיישוב יתגדל, וגם כל העמים יכירו וידעו כי יד ד' נגלתה על עמו להתחיל להם פתח תקוה, ויתנו כבוד לישראל, ויחזקו את ידי עמנו בזכויות רבות על אדמת הקודש, ואז כאשר התוכן הקדוש יתפרסם בעולם ע"י הסתדרות ירושלים להיות רצויים לכל כל המעשים שעושים אחינו הדואגים רק לעניני העולם וחיי החמריות בא"י, כי סוף כל סוף צריכים אנחנו לישוב מדיני ומעשי שהוא יהיה הכלי המחזיק את הקודש בתוכו, ואז ע"י קיבוץ של שני הכחות ביחד כח הקודש, לעניני הקודש, וכוח המדיני ליישוב העולם, תבוא ברכת ד' על עמו, ושם שמים ושם ישראל יתגדל בעולם, ורבים מנידחינו ישובו ללכת בדרך ד' ותורתו, כדי שיהיו ראויים לזכות לתשועת ד' על אדמת הקודש.

והנני בזה חותם בברכה וצפיית ישועה בכט"ס[26],

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
4. כ' - כבוד
5. בתו"י - בתורה ויראה
6. מו"ה - מורנו הרב
7. נ"י - נרו יאיר
8. ושו"ב - ושוחט ובודק
9. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
10. הנ"ל - הנזכר לעיל
11. שלו' - שלום
12. לכ' - לכבוד
13. ע"ד - על דבר
14. ע"פ - על פי
15. ע"י - על ידי
16. בע"ה - בעזרת השם
17. בא"י - בארץ ישראל
18. באה"ק - בארץ הקודש
19. ת"ת - תלמוד תורה
20. התי"ח - התלמידי חכמים
21. וע"ד - ועל דבר
22. כ"א - כי אם
23. אה"ק - ארץ הקודש

24. ותוה"ק - ותורתנו הקדושה
25. לא"י - לארץ ישראל
26. בכט"ס - בכל טוב סלה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"א מנחם אב תרע"ח - הרוגייט **נמען:** אחיו, הרב שמואל

הרב קוק מודה על המכתבים שמבררים לו את מצב הארץ. ההסתדרות נקראת 'ירושלים' ולא 'דגל ירושלים'; 'דגל ירושלים' הוא שם התעמולה, כדי שתסמל את אוצר הקודש כמו ש'ציון' מסמלת את החיל העולמי. סכום התשלומים נקבע בוועד הזמני, ואפשר להקל לפי תנאי המקום. הציונים הודיעו שהם לוקחים על עצמם את תמיכת כל המוסדות בארץ, ובהם הישיבות ותלמודי התורה, והרב קוק נבוך: אינו יכול להסכים שמוסדות הקודש יהיו בידי מנהיגים כאלה, וגם אין זו שעה למחלוקת. הרב קוק מציע שכל המוסדות יכתבו אליו מכתב משותף, בנימוס, שאי אפשר להטיל את המשא על הציונים לבדם. הרב קוק מבקש מורה הגונה לבתו מרים, ושמח על החלמת נחום מפגיעה ביד.

עיקרי הדברים

- 'ירושלים' ו'דגל ירושלים'.
- גובה התשלומים.
- הציונים ומוסדות הקודש - הצעה למכתב משותף.
- מורה לבתו מרים.

נוסח האגרת

ב"ה[1], כ"א מנ"א[2], תרע"ח[3].

אחי יקירי וחביבי הרשחה"ק[4] שליט"א[5], ורעיתך הכבודה וצאצאיך היקרים שיחיו כולם לאוי"ט[6] ברב נחת.

שלו'[7] וברכה וכט"ס[8].

מאד שמחתני אח יקר במכתביך היקרים, הסדורים בדברים ברורים, שמסבירים לי מעט את המצב של אה"ק[9] כעת, שהוא עיקר כל מעיני, ובטובך תוסיף תמיד לברר לי דברים פרטיים וכלליים עד אשר יחננו ד' להתראות בשמחה על אדמת הקודש.

והנה בדבר ההסתדרות "ירושלים", מראש לא עלתה ע"ד[10] לקרא לה שם "דגל ירושלים", כ"א[11] אמרתי שהפרופגנדה היא נקראת בשם "דגל ירושלים", כדי לכונן על ידה תנועה, בכח שם "ירושלים" שתסמן את כל אוצר הקודש שלנו כשם שהתנועה "ציון" מסמנת היא את כל החיל והחוסן העולמי בשאיפותיה. מגמתי היא לרומם את התנועה הלאומית, ואת דגלה הציוני ביחד עמה אל רוממות הקודש, למען יתעוררו בפנימיות נשמתם, ויוכלו לקחת בה חלק אותם אצילי הרוח, שאין נשמתם מתקשרת באידיאלים חומריים, אפילו כשהם לאומיים, וכשננכה את הלקותות הצדדיות נמצא שאותם אצילי הרעיון הם הם דוקא אותו הקהל הגדול המחזיק במעוז הקודש, בתום אמונה, ואימוץ תורה ומצוה. לא רציתי לקרא את ההסתדרות בשם "דגל ירושלים", שלא תסמן בזה איזה חברה זעירה, כ"א בשם "ירושלים" שתלך באותו המהלך שתנועת "ציון" היא הולכת, ובכל מקום שהראשונה

בזמן נמצאת מוכרחת היא להמצא האחרונה בזמן, שהיא ראשונה במעלה, ובמדה זו יוכלו הכחות הללו להתפתח עד לידי מדה של התאחדות הדדית, בולטת בכל המצעדים שלהם.

שיעור התשלומין נקבע ע"פ[12] הועד הזמני שלנו, (ע"פ רוב דעות), ובכ"ז[13] אין הדבר חוקי, לכל האגודות בכל מקומותיהם, שהן צריכות בלאו הכי להגיע ליד הועד המרכזי שלנו רק חלק מהכנסת כסף החברים שלהם, ע"פ הפיסוק, ולפי תנאי המקום אפשר לגרע את התקציב. ועוד אקוה לבאר כ"ז[14] בהרצאות פומביות שיבואו בע"ה[15].

הנני כעת נבוך קצת באיזה אופן להמשיך את התעמולה ע"ד תמיכתם של כל מוסדות הקודש. מטעם הציונים נתפרסם פה שהם לוקחים ת"י את כל מה שנדרש לתמוך באי"י[16], ומפורש כללו בזה ג"כ[17] את הת"ת[18] והישיבות. איך שאני מתיחס תמיד, גם בעוד שלא עמדה השעה להתנועה, אליה בחבה ובכבוד מצד הצדדים הטובים שבה, אי אפשר לי להתפשר עם הרעיון שכל עניני הקודש באי"י יהיו נתונים, אפילו רק במעמדם החמרי, בידי מנהיגים כאלה שבאופן היותר טוב, הם רק מכבדים את הקודש מפני השלו'[19] והנימוס לבד, ולצאת בדברים שיורו כעין קינטוריה אין השעה ראויה לכך כלל. ע"כ[20] עודני חסר עצה בהנהגה של ענין זה כעת. אם היו כל המוסדות באי"י, בתי הת"ת במושבות, התחכמוני והישיבות בירושת"ו[21] מתאגדים כולם בעצה אחת למסור את דבריהם לידי בפומבי ע"י[22] מכתב כללי, שיכתבו כולם שגם כעת הם צריכים לאימוץ בעד קיומם, וכאשר לפי המעמד המחודש צריכים הדברים להיות משוכללים ביותר, ע"כ צריכים למצוא מקורות להספקתם, שאי אפשר להטיל אותה על חלק אחד של האומה שהם הציונים, שעם כל טוב לבבם אינם יכולים לשאת עליהם את משא הכלל כולו, ע"כ צריכה העזרה לבא ע"י תעמולה כללית מחוץ לתחומה של הציונות, ובהרצאה נימוסית כזאת אולי יהי'[23] אפשר לעשות דבר חשוב, כשתכתב בזהירות, שלא יהיה בה משום התרפסות מעבר מזה, ולא משום תגרה ומשטמה מעבר מזה.

כעת הנני פה במרחץ האראגייטה, כדרכנו מאז באנו למדינה זו בירחי הקיץ הללו. כמובן נפסקה כמעט לע"ע[24] העבודה מפני ההכרח של הטבת מצב הבריאות בע"ה' יתן ד' לרפו"ש[25].

אחי יקירי, העירותני באחד ממכתביך היקרים ע"ד ההתפתחות הרוחנית של בתי' מרים תחי'[26], וכמדומה שכתבתי גם לך שטוב היה בעיני אם הי'[27] אפשר להשיג עבורה מורה הגונה, בעלת יהדות נאמנה, ובעלת השכלה ונימוס, שלבד הלימוד הקצוב הי' אפשר לה להיות עמה במעמד של ריעות, כי להיות מושפעת מאנשים שאינם מובהקים לנו בין שהם מורים בין מורות, לבי הומה בקרבי ע"ז[28] בהיותנו בענינו בריחוק מקום, עד ירחם ד' ויקרבנו בימין צדקו ויביאנו לאה"ק[29]. והנה כתבתי גם לה תחי' שתעשה ביחוד ע"פ עצתך, בטח תשכיל בענין רציני זה בהבנה ישרה ועצה טובה בע"ה.

כמובן נצטערתי הרבה ע"ד המאורע של היד של נחום שי'[30], ת"ל[31] שבשרתני בהטבת המצב, אקוה שכבר הוא בריא אולם, ודי' ישמרנו מכל פגע, ויכונן לטובה את כל מעשי ידינו.

אקוה בע"ה בקרוב לכתב עוד בפרטיות, ע"כ אקצר כעת.

ואחתום בברכה וד"ש[32] לכל יקירנו שי', ולכל דורשי שלומנו. נתחזקה נא בעבודת ד' וישראל עמו, כי עת לעשות היא לנו.

והי'[33] זה שלו' כנה"י[34] ונפש אחיך דושו"ט[35] כה"י[36],

הק' אברהם יצחק ה"ק

זוה"ר[37] תחי' דו"ש[38] כולם בכט"ס[39].

הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
4. הרשחה"ק - הרב שמואל חיים הכהן קוק (אחי הרב)
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
7. שלו' - שלום
8. וכט"ס - וכל טוב סלה
9. אה"ק - ארץ הקודש
10. ע"ד - על דבר
11. כ"א - כי אם
12. ע"פ - על פי
13. ובכ"ז - ובכל זאת
14. כ"ז - כל זה
15. בע"ה - בעזרת השם
16. בא"י - בארץ ישראל
17. ג"כ - גם כן
18. התי"ת - התלמוד תורה
19. השלו' - השלום
20. ע"כ - על כן
21. בירושת"ו - בירושלים תבנה ותכונן
22. ע"י - על ידי
23. יהי' - יהיה
24. לע"ע - לעת עתה
25. לרפו"ש - לרפואה שלמה
26. תחי' - תחיה
27. הי' - היה
28. ע"ז - על זה
29. לאה"ק - לארץ הקודש
30. שי' - שיחיה
31. ת"ל - תודה לא-ל
32. ד"ש - דרישת שלום
33. והי' - והיה
34. כנה"י - כנפשו היקרה
35. דושו"ט - דורש שלומו וטובו
36. כה"י - כנפשו היפה

37. זוה"ר - זוגתו הרבנית
38. דו"ש - דורש שלום
39. בכט"ס - בכל טוב סלה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ג אלול תרע"ח - הרוגייט **נמען:** רב (מאנשי 'המזרחי')

דווקא בשעה גדולה זו, כשהתנועה הלאומית היא 'תנועה אלהית גלויה', עדיין עומדים כבתחילתה ומתחילים 'מאלף-בית', ונשמעות 'הלחישות האירופאיות'. הרב קוק אינו יכול לסבול שהציונות תיחשב רק תנועה מודרנית: 'מוטב לי שאקרא שוטה כל ימי ואת אש אלהים הבוער בנשמתי לא אעצור'. 'הסתדרות ירושלים' תקים את הציונות משפלותה הרוחנית. הרב קוק רוחש חיבה ל'מזרחי', אבל 'המזרחי' צריך לומר בגאון שהוא התוכן הקיים של הציונות, ולהיחלץ מהצביעות של 'אנו רק לאומיים' כלפי פנים ו'מקדישי הביבל' כלפי הגויים. כשתדע האומה שלתחייה 'שני עמודים... עמוד הקודש ועמוד החול', שניהם יתקדשו, כ'שני כרובים אשר פניהם איש אל אחיו'.

עיקרי הדברים

- תנועה אלהית גלויה.
- 'אש אלהים הבוער בנשמתי'.
- המזרחי - לדבר בגאון.
- עמוד הקודש ועמוד החול.

נוסח האגרת

ב"ה[1], י"ג אלול תרע"ח[2] מרחץ האראגייטה.

רב גדול ומרומם, כשטף אור היה לי מכתבו היקר, ואח הנני לו להיות לבי דואב על אשר דוקא בשעה גדולה זו, שאנו עומדים בה, שהיה ראוי שהתוכן היסודי של תחיית ישראל יהיה כבר ענין מובהק ומבורר לכל, והליכות החיים הלאומיים בהשפעתם היו ראויים להיות מתרכזות על ידו, ולמגינת לב עומדים אנחנו עדיין כמו בתחילת התנועה, וצריכים אנו להתחיל מאלף-בית.

וכי לא דים הם המעשים הגדולים, שהם נעשים בימינו לעינינו, להכיר גלוי בקרב בית ישראל ובעולם כולו, שהתנועה הלאומית, המקושרת לבנין האומה בארץ ישראל, היא תנועה אלהית גלויה, וקדוש ישראל בראה, תנועה שהיא מוכרחת להשיב לעם ד' את כבודו ואת הדרו, את יפעת השפעתו על העולם ועל החיים שלכך נוצר, ולכך עומד הוא בפלאי פלאות.

וכי לא הגיע הזמן שתתנער כבר תנועת התחיה מרסיסי טל הילדות שלה, שאינה יכולה על ידה להגיד בהתגלות לב את אמרתה הגדולה, אמרת דעת ד' אלהי ישראל, אשר רוחו מתהלכת ועומדת בתוכנו וגם כעת בעת אשר זרע ד' נגלתה לעין כל גוים, עדיין נחבש את פנינו בטמון ונרטן את הלחישות האירופאיות, שהן דוחקות את אויר-החיים של נשמתנו. תאות ההתדמות אל אותם העמים המכוסים בחושך, אשר אכלנו בכל פה, התקום ותחיה עוד להכנס כמו ארס בתוכיותה של תנועת תחיתנו.

היעמד לבנו אם תהיה הציוניות נערכת גם כעת, בעת אשר אור גואל ישראל ומושיעו הופיע עליה, רק בערכה של איזה תנועה מודרנית אשר הלב מהסס על קיומה, ובטחון עמדתה. זה חביבי לא אוכל

לסבול בנפשי.

ואנכי מוטב לי שאקרא שוטה כל ימי ואת אש אלהים הבוער בנשמתי לא אעצור. את השלהבת המתלקחת בלבבי מוכרח אני לתן לה מקום להגלות, ישמע הדבר או ילעג, איני אחראי שהתנועה ירושלים תהיה רבת אונים במעשיה אבל מובטחני שמסלות אל הלב תסלול, היא תקים את התנועה הציונית משפלותה הרוחנית, שהיא הולכת ומשתקעת בה, בכל צעד שהיא צועדת למעלה בגדולתה החמרית, המתנוצצת לפנינו.

חבה וכבוד אני רוחש להמזרחי, בכל לב הנני שואף לפתוחו והתרחבותו, אבל אל יאמרו שכורי הנכריות הנה המוהיקנים האחרונים, נגררים הם אחרינו, ירעו עד שיסתאבו, ודור חי יקום ויאמר בגאון: השלכתי את כל סבל הירושה ולאום אירופאי חדש נוצרתי. והאמרה הזאת מלאתי צחנת רקבון, היא עולה מכל התכונה העכשוית, בארץ ובחו"ל[3]. אוי לנו כי שודדנו.

אמנם עז לנו באלהים, המסתיר פניו מבית יעקב, בעוצם הגלות אומץ זרוע עזו לנטלם ולנשאם כל ימי עולם.

נרומם את דגל ציון ע"י[4] הוד דגל ירושלים, אשר יתנוסס עמו יחד, נלך קוממיות נאמר לציון מלך אלהיך.

המזרחי בתוך ההסתדרות הציונית פנימה ישמיע קולו קול עז, לא קול רפה ומתנודד, יאמר בגאון שהוא רק הוא הנהו התוכן הקיים של הציוניות, אפילו בערכיה החילוניים. ודגל ירושלים אשר יסתעף למערכותיו, יתנופף בהדרו בכל מרחב נאות ישראל, להחיות את התוכן הקדוש המאור האלהי. נחלץ מאותו הלחץ של הזחלנות, שהעסקנות הלאומית המודרנית עצור בו, זו הדו-פנימיות, להגיד בקול ובכתב מעבר מזה שאנו רק לאומיים אנחנו ואין לנו בכלל ענין קדוש ואלהי, ומעבר מזה, כשנצרכים לדבר עם הגויים, שעז ממלכה בידם, ורגש של כבוד לקודש ד' והאורה האלהית שבתנ"ך[5] היא חוטר גאותם, שם מתהפכים למקדישי הביבל, ועד כמה תוכל צביעות כזאת להיות קימת ולא תגלה בכל מערומיה. חביבי ממעמקי לבבי אני מתחנן הנני עמכם, ידי מוכנה היא לעזור ולתמוך את המזרחי, הציוניות וכל שאיפותיה משאת נפשי הנן, אבל נתאזר חיל כל אציל רוח, לרומם את התנועה הקדושה משפלותה, לבל יבאו בה טמאי נפש לחלל את קדשה.

ציון תפדה בעת אשר אור ירושלים יופיע, שאיפת הממלכה בהדר ואון תגלה בעולם בעת אשר עריגת בנין בית קדשנו ותפארתנו תצא ממחבואי הלב. התנועה הירושלמית תקיף את כל העולם, את כל רוח נכונה, את כל לב הוגה, את כל נשמה קדושה בכל הגויים ובכל הממלכות, היא תסלול אורח של זיקוק האמונות אשר בעולם כולו, היא תופיע על במת החיים בתור הערך היותר עליון, אשר הערכים כולם על פיו יתערכו. בעת ההיא יקראו לירושלים כסא ד'. ההסתדרות ירושלים תקיף את כל האומה, בערכה המקודש שהוא תוכן חייה הפנימי, תעורר רוח חיים של שירת קודש, תברר את צדקת ציון, את משפט ישראל בין העמים, להיות כטל מאת ד'. הדברים הישנים יתחדשו, ושם חדש אשר פי ד' יקבנו להם יקרא.

דגל ירושלים, ינשא בידי שומרי אמונים, נוטרי כרם ד' בחיים ברגש ובפועל, על ידו תחדור התנועה של תחיית האומה ובנין הארץ לכל השדרות אשר שמה לא תוכל להגיע ההתנוצצות המודרנית, שאינה שוה לכל נפש.

והמזרחי אורו יגיה, באורח השלו'[6] בצדקת הפשרנות המיוחדת לו, יעשה את דרכו בהשקט ובבטחה, ובכל עת יתאמץ ויוסיף חיל, ובכל מקום אשר כוח כללי יהיה נדרש לו להוציא מאוייו אל הפועל, תבוא לו העזרה של הדגל, המתנוסס בתכונתו החפשית, וישראל יעשה חיל כ"ז[7] שרק הציוניות, שלבשה בגדי אירופה עד כדי היכסות הפנים הישראליים, לבדה תהיה האורגניות הכללית, יעמוד העם מרחוק, מצד חסרון כח קודש רשמי, וכבודה לא יוכל להתעלות עד כדי כבוד של נשמת חיים לאומה, אבל מיד שתדע האומה, שלתחיה הלאומית ישנם שני עמודים ושניהם חזקים, עמוד הקודש ועמוד החול, אז שניהם יחד יתקדשו, והמונים המונים יאספו אל הדגלים, שהם באמת דגל אחד, בעל דו פרצופים, או שני כרובים אשר פניהם איש אל אחיו.

ואם כל אלה אינם דברים מעשיים, יהיו דברים מילוליים, ואולי דברים מחשביים המחשבה תביא את הדיבור והדיבור את המעשה.

חזקו ונתחזקה, נושאי כלי ד' הברו, ואיש לרעהו חזק נאמר.

יותר מדי שוטפים רגשותי כעת. אקוה שנדבר עוד.

בברכת השנים, ברכת ד' מציון וירושלים.

בכבוד וחבה,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. ובחו"ל - ובחוץ לארץ
4. ע"י - על ידי
5. שבתנ"ך - שבתורה נביאים כתובים
6. השלו' - השלום
7. כ"ז - כל זה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד אלול תרע"ח **נמען:** הוריו (בעברית, ולאמו ביידיש)

ברכת השנה. הם בהרוגייט כרגיל, והרב קוק מתעכב יותר בגלל עבודת 'הסתדרות ירושלים'. הגיע מכתב מסראטוב מאחיו חיים ושרה, ובו גם בשורה על שלום אחיו הרב דב בער ומצבו שהוטב. מכתבים מרוסיה מתעכבים; הרב קוק הציע לרב דב בער לבוא לאנגליה. הרב קוק שואל אם ההורים עדיין בירושלים או עברו ליפו. לאמו כתב ביידיש ברכה קצרה (בצירוף תרגום).

עיקרי הדברים

- ברכת השנה.
- חדשות מסראטוב ומאחיו דב בער.
- ההורים: ירושלים או יפו.

נוסח האגרת

ב"ה[1], י"ד אלול, תרע"ח[2].

ברכת השנים, כתיבה וחתימה טובה בספר חיים טובים ארוכים ומתוקנים לכבוד הורי היקרים עט"ר[3] ומחמדי לבבי שליט"א[4].

ת"ל[5] על השלום אשר עמנו פה, ומצב"י[6] שי'[7] הננו מקבלים מכתבים מבשרים שלומו ב"ה, יחנינו ד' ברחמיו לקבל ממנו רב נחת כראוי לפי ערכו הנעלה בע"ה[8], ומכל יקירנו שי'.

הננו כעת יושבים במקום מרחץ "האריגאטה" כהרגלנו בשנים שעברו, רק אני מתעכב קצת יותר הא שתא, מפני העסקנות של הסתדרותנו הקדושה "ירושלים" ההולכת ומתרחבת בעה"י[9] ע"י[10] נשיאת דגלנו הקדוש "דגל ירושלים", יאר ד' פניו לעמו, ועז ועצמה, וחן וכבוד, שכל טוב ודעה נכונה יתן ליראיו וחושבי שמו, למען ידעו לכוין את משאלותיהם הרוממות בעת רצון מופלאה זו, אשר מתוך המחשכים אור ישועה החל להתנוצץ ברוב חסדו העליון על עם מרעיתו, וצאן ידו.

מה מאד שמח לבבי לראות גלילות זהב כתי"ק[11] דמר אבא שליט"א במכתבו היקר, ות"ל[12] שבו בפרק שמח ד' את לבבינו במכתב אשר קבלנו מסראטוב, מאחינו היקר חיים ושרה שליט"א, ב"ה על שלומם הרגיל, והם מודיעים לנו ג"כ[13] משלומו של אח"ב[14] הרב רד"ב[15] שליט"א ושב"ה[16] מצבו החומרי מוטב ג"כ מערך המעמד שלפני זה. אמנם המכתבים מרוסיא מעוכבים הם, ודרך כמה מעברים הם צריכים לעבור עד שבאים פה, ומסבה זו כנראה מתעכבים המכתבים ממנו שי' בעצמו, אף שהצעתי לפניו אולי יכול לבוא למדינה זו, שהי'[17] בע"ה להועיל למצבו, ולברכה ג"כ למצב היהדות ע"י כחותיו הטובים ולבו הישר והנאמן ב"ה, המצטרפים לגדולתו בתו"י[18] בע"ה. ניחל ונקוה שהשי"ת[19] יראינו בישועתו באות לטובה ויחנינו לשוב במהרה בקרוב אל הקודש ולזכות לחדות בשמחה וטוב לבב את פניכם היקרים הורים חביבים עטרות ראשנו לאוי"ט[20].

והנה אין אנו יודעים עדיין אם לרגלי התחלפות מקום דירתו של שמואל שי' נשארתם עדין בירושלים בכ"ז[21], או שקבעתם כבר לע"ע[22] דירתכם ביפו. יתן ד' להצלחה ולאוי"ט[23] ולכל טוב באיזה אופן שתסכימו לטובה ולברכה, והי'[24] זה שלו'[25] וכתיבה וחתימה טובה, ושמחת הרגלים בקיום כל מצותיהם הקדושות בחדות ד' בעונג ונחת ונועם קודש. כנפשכם היקרה, ונפש בנכם עבדכם, מצפה לשרת את פניכם על אדמת הקודש, ביראת הכבוד,

אברהם יצחק הכהן קוק

ב"ה. ליעבסטע את טהייערסטע מוטער לעב.

כתיבה וחתימה טובה, מיט אלעס גוטעס צו דעם נייעז יאהר, וואס ער זאל שיין זיין אשנת גאולה וישועה, און מיר זאללען זיך זוכה זיין אין פרייערן צו זעהען זיך על אדמת הקודש, איבער פארשיעדענע טרדות קירצע איך מיין שרייבען פארלויפיג. ב"ה פאר אונזער גיזונדהייט, און פאר דעם גרוס וואס מיר האבען, ב"ה באקומען דורך די בריף פון חיימ'ן או שרה'ן שי' פון זייא און אויך פון אחינו הרב ר'[26] דובער שי'. געבע השי"ת[27] פון אלע'מען פיעל גוטעס און פרייד'ען צו ערווארטען, נאך גרוס און וואונש דיינער זאהן חותם ביראת הכבוד וברכה וכל טוב,

אברהם יצחק הכהן קוק

תרגום

אמא תחי'[28] האהובה מאד והיקרה מאד.

כתיבה וחתימה טובה בכל טוב לשנה החדשה, שתהיה כבר שנת גאולה וישועה, ונזכה להתראות בשמחה על אדמת הקודש. מפני טרדות שונות אני מקצר לעת עתה את כתיבתי. ב"ה על מצב בריאותנו ועל דרישת-שלום שקבלנו, ב"ה, ע"י המכתבים מאת חיים ושרה שי', מאתם וגם מאת אחינו הרב ר' דובער שי'. יתן השי"ת לקבל מכולם רב טוב ושלום. כברכת ותוחלת בנך חותם ביראת הכבוד וברכה וכל טוב.

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. עט"ר - עטרת ראשי
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. ת"ל - תודה לא-ל
6. ומצב"י - ומצבי יהודה (בנו של הרב קוק)
7. שי' - שיחיה
8. בע"ה - בעזרת השם
9. בעה"י - בעזרת השם יתברך
10. ע"י - על ידי
11. כתי"ק - כתב ידו הקדושה
12. ות"ל - ותודה לא-ל

13. ג"כ - גם כן
14. אח"ב - דורש פענוח
15. רד"ב - ר' דב בער (אחיו של הרב)
16. ושב"ה - ושברוך השם
17. שהי' - שהיה
18. בתו"י - בתורה ויראה
19. שהשי"ת - שהשם יתברך
20. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
21. בכ"ז - בכל זאת
22. לע"ע - לעת עתה
23. ולאוי"ט - ולאורך ימים טובים
24. והי' - והיה
25. שלו' - שלום
26. ר' - רבי
27. השי"ת - השם יתברך
28. תחי' - תחיה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ' אלול תרע"ח - הרוגייט **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

ברכת השנה, והתנצלות על מיעוט מכתבים. 'הסתדרות ירושלים' מסתעפת לשלושה: התנועה הירושלמית - אידיאלים ודעות שיעוררו רוח קודש; ההסתדרות - חיזוק הקודש בארץ 'בשלטון עצמי מבלי שום התרפסות' לכוח של חול; ו'דגל ירושלים' בידי תמימי דעים, ובראשם גדולי תורה. הישיבה העולמית חייבת להיות בירושלים, ופניה אל הצעירים מכל הגולה, מהישיבות שנחרבו, למאות ולאלפים, 'לכח מכריע על תגבורת החול'. מהישיבות הקיימות יבואו לזמן קצוב, וכל ישיבה תעמוד במעלתה. 'כלים גדולים עלינו להכין' לאורות העתידים.

עיקרי הדברים

- שלושת ענפי התנועה.
- שלטון עצמי לקודש.
- הישיבה העולמית בירושלים.
- 'כלים גדולים עלינו להכין'.

נוסח האגרת

ב"ה[1] כ' אלול תרע"ח[2], האראגאטה.

בספרן של צדיקים גמורים לחיים טובים ארוכים ומתוקנים יכתב ויחתם כבוד מחמדי חותם לבבי, הרב הגאון המפורסם לשו"ת[3] קדוש ד' מכובד סוע"ה[4] מו"ה[5] יעקב משה חרל"פ[6] שליט"א[7] וכב"ב[8] היקרים, הקטנים עם הגדולים, כולם יתברכו במעולות שבברכות, ברב נחת והצלחה, בנועם ד' וחדות עזו לאוי"ט[9].

אחדשה"ט[10] באהבה מקורית פנימית.

אין די באר חביב לבי המניעות הרבות, בכמות ובאיכות, אשר ימנעוני מהפיק את עונג רוחי לבא בכתובים את כת"ר[11] יקירי לעתים קרובות. אמנם עצת ד' היא תמיד כי המסתרים יגיהו את האורים היותר אמיצים, אתה אל מסתתר אלהי ישראל מושיע.

רבה עלי תכונת העבודה ביסוד הסתדרותנו הקדושה, הקשורה בקשר אמיץ ביסוד אור ישראל, המתנוצץ ממקום מה נורא, מרום מראשון מקום מקדשנו, המסתעפת לשלשת ראשים יסודיים, התנועה הירושלמית, אידיאליה דעותיה, רגשותיה, ופנימיות סוד שיח כונותיה, הראויה להתפשט עלי אדם רב, לעורר רוח קודש ד' במרחקים, לרומם קרן דעת ד' צור ישראל וגואלו, אשר זרע עזו נטויה על עמו ונחלתו, לאהבת יונתו תמתו, גם מחגוי הסלעים וסתרי המדריגות. אור תנועת קודש זו, תסיר את כרובי עינא, המעיבים את עננ חשכם, המערימים סוד על עם ד' לחשוב עליהם תועה, ועזבון. והתנועה ירושלים נפלאות תחולל בספרות ובפועל, להביע לכל העולם כולו הנה דבר ד' קם ונהיה, ולא עזב ד' את עמו, ולא יעזבנו עדי עד. ההסתדרות ירושלים תאמץ ותחזק את כל המקודש על אדמת

הקודש, בשלטון עצמי מבלי שום התרפסות כל דהו לאיזה כח של חול, וכל הנושא ידיו קודש לד' לבא לעזרה, מכל המון בית ישראל הנה הוא מציב לו יד ושם בהיכלי קודש ד'. דגל ירושלים, ינשא בידי תמימי דעים שלמי אמונים, צניעי ומעלי, הכופים אזניהם לקול מורים, ולבם וידם אמונה בטהרת קדושת ישראל בכל מערכי לבם ומהלכי חייהם, ובראשם ראשי עם ד' גדולי תורה טהורי לב ונבוני דעת ויראת ד'.

הישיבה העולמית, מוכרחת היא להתיסד בירושלים, אחרי אשר לא בכוחנו הוא להפריע את תגבורת החול, ביסודי בניניהם, לא דוקא אל יושבי הארץ מאז מועדות פני הישיבה הזאת, ולא דוקא אל הקביעות הבלתי זמנית הנהוגה בישיבות הקדושות שכבר קנו להם קביעות מאז, שעלינו לרוממם ולשגבם, לחזקם ולאמצם. אבל פנינו מועדות אל החיל תופסי התורה הצעירים אשר בכל תפוצות הגולה, ממרכזי הישיבות הגדולות אשר נתבטלו בימי מהומת הזמנים, למה לא נקבץ לנו חיל קדוש צעיר ורענן לשם ד' ותגבורת כח תורתו, בהאדרתה של תורה והגדלתה, בריבוי עם למאות ואלפים שינהרו אל עיר הקודש, אל מקום בית חיינו צריכות עינינו להיות נשואות, והי'[12] החיל הקדוש הזה לכח מכריע על תגבורת החול, וכאשר אור עליון וקדוש מהגיוני קודש, ורזי תורה ודעת ד' יוצץ ביחידי הסגולות, יהיה לרוח חיים, ולאבן חן על כל המחנה כולה, שכולה היא קודש, כולה מוכתרת בכתרה של תורה בנעימת המדות, ובתפארת ד' על עם קדשו. מהישיבות הקיימות יוכלו לבא רק על משך זמן של קצבת שנים, והישיבות העומדות, כל אחת ואחת תעמוד במעלתה כבודה ויפעתה. זאת היא מטרתי ומגמת פני ע"ד[13] האידיאל של הישיבה.

כלים גדולים עלינו להכין, למען יכנסו בהם האורות העתידים להופיע בחסדי ד' גואל ישראל וצור ישעו על עם קדשו סלה. בע"ה[14] אקוה שמזמן לזמן יפקד חביבי הדרת כת"ר בקול מקודש, וסוד שיחו לא ימנע מהודיעני בפרטיות, וברכת ד', אומץ ועז, בריות גופא ונהורא מעליא תשגבהו, ובימין ד' רוממה נתגבר ונושע, וחדות קודש תהי'[15] עם רוחנו תמיד, ועדנת נועם אור תורה, וצפיית ישועה, שמחת גדולת צורינו גואלנו, יתעלה עדי עד רוממות כבוד שם תפארתו, תאשרנו תמיד, בהוספת חיל ומחיל אל חיל נצעד, וברחבה נתהלך בדעת ד' אמת וחקרי פקודיו ואמרות קדשו, ובגודל חסדו וטובו יתמך את גורלנו לטובה ויזכנו לחדות פנים בשמחות וגיל בעיר ד', עיר עז לנו עדי עד, בקיבוץ בניה לתוכה בשמחות וברוממות קרן ישועה, ממקור הקודש, אשר יופיע על כל נאות יעקב. והי' זה שלו'[16] וברכת עולמים כנפשו הטהורה ונפש ידידו עז קשור בקשרי קודש בידידותו הנאמנה המצפה לתשועת ד' וחותם בברכת השנים,

הק' אברהם יצחק ה"ק

לכל אהובינו ודו"ש[17] בקודש שלו' וברכת השנים באה"ר[18].

הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)

3. לשו"ת - לשם ולתפארת
4. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
5. מו"ה - מורנו הרב
6. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. וכב"ב - וכל בני ביתו
9. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. כת"ר - כבוד תורתו
12. והי' - והיה
13. ע"ד - על דבר
14. בע"ה - בעזרת השם
15. תהי' - תהיה
16. שלו' - שלום
17. ודו"ש - ודורש שלום
18. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקיא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' תשרי תרע"ט **נמען:** אחיו, הרב שמואל

ממכתב חיים ושרה נשמע גם על שלום אחיהם הרב דב בער ועל מחותנו של שמואל. בתמיכת מוסדות הקודש ו'נצח ישראל' יש עיכובים; הרבה תלוי בכך שהתנועה 'ירושלים' תלבש 'צורה עולמית'. הרב קוק מתכנן להדפיס בעברית את מה שנדפס ביידיש, ולהוציא מאסף 'דגל ירושלים'. יש לחזק את ההסתדרות בארץ; הם מקווים לקרן לישיבה עולמית בירושלים, ולמשלחת ברשיון הממשלה הבריטית בשם 'הקומיסיה ירושלים', שתכונן את מוסדות הקודש במעמד חופשי. יסודות התנועה הלאומית יעמדו בכוח החול, וכוח הקודש יעמוד בחופשו - 'מטרתנו היא אך לבנות ולא להרוס'. הרב קוק תמה שלא קיבל מכתב מאחיו הרב שאול חנה.

עיקרי הדברים

- חדשות מרוסיה.
- עיכובי תמיכה.
- מאסף 'דגל ירושלים'.
- ישיבה עולמית ו'הקומיסיה ירושלים'.
- 'לבנות ולא להרוס'.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ז' תשרי, עטר"ת[2].

אחי יקירי וחביבי הרה"ח[3] מר שמואל שליט"א[4], ורעיתך היקרה וצאצאיכם החביבים ברוכי ד' שי'[5] לאוי"ט[6] בכט"ס[7], שלו'[8] רב וברכת השנים וכוח"ט[9] ושמחת יו"ט[10] ברב עונג ונחת.

תל"י[11] על החוה"ש[12] אשר עמנו. כבר הודעתיך כמדומני מהמכתב שקבלנו מחיים ושרה שי', שכותבים ד"ש[13] גם מאחינו הרד"ב[14] שי' וביתו ומחותנך שי', שדורש הרבה לדעת משלומכם הטוב. את מקום תחנותו של חותנך לא הודיע במכתבו. בעניני התמיכה של מוסדות הקודש בכלל, ונצח ישראל עם כל אגפיו בפרט, נזדמנו במשך הזמן איזה מניעות ועיכובים, ואקוה בע"ה[15] שהדברים ישובו למצב יותר מעולה. כעת תלוי הרבה בהתאמצות ההשפעה של תנועתנו הקדושה "ירושלים" שהיא מוכרחת ללבוש צורה עולמית גדולה רחבה ומקפת, המדברת שלו' לכל עם ד' הגוי כולו, ונושאת בגאון את דגל הקודש בחופש מלא. אקוה בע"ה שנדפיס בקרוב את כל הנדפס מכבר באידיש, בקובץ אחד בלה"ק[16], והגליונות של הקו"ק[17] ג"כ[18] נדפיסם במספר הגון עברית, ונקוה להו"ל[19] בקרוב מאסף "דגל ירושלים", שיתחיל לבאר את התוכן של תנועתנו בצורה ספרותית רחבה. ב"ה התנועה הולכת וכובשת את השדרות היותר יפות ורחבות, והרחוקים ג"כ הולכים ומתקרבים, וכל מה שהדברים יותר נשמעים ברבים הולכים קרני הזוהר של התנועה ומחממים ומאירים את הלבבות. בחוגי המזרחי כבר מתחילים להרגיש איך שההתעוררות הנשאה של קדושת תנועתנו תחזק ותאמץ כל פינה טובה וכל רגש קדוש ותביעה נפשית יהודית באיזה צורה שתהי'[20].

אמנם הרבה מאד צריכים להתאמץ שתהיה הסתדרותנו ניכרת יפה על אדמת הקודש. מקוים אנו שקרן גדולה תוזמן למטרת ישיבה עולמית גדולה ורחבה בעיקו"ת[21] ירושת"ו[22], וטובי בנינו פזורי הישיבות שבכל הגולה יקוו אליה בחבה ובכבוד, יואל ד' וחפצו בידינו יצלח שתסודר ג"כ משלחת קדושה ברשיון הממלכה הבריטית, בשם הקומיסיה "ירושלים" שחבריה יהיו נושאים דגל הדת וקדושת התורה, לכונן בעוז וגאון קודש את כל מכוני הקודש, ולגשם בפועל את השאיפה של תחית הקודש, כרצון יראי ד' וחושבי שמו, במעמד חפשי בלתי תלוי בכח חילוני כלל וכלל, ויסודות התנועה הלאומית שלנו יהיו מבוצרים באיתניותם ע"י[23] כח החול, אשר יעסוק בהוד וכבוד בכל עניני החול, וישפיע מטובו ג"כ על הקודש כשירצה לעזור בעזר חומרי בכבוד, וע"י[24] כח הקודש שיהי'[25] עומד במכונו בחופשו בהסתדרותו הכללית "ירושלים", שיאגד את כל כוחות הקודש, ויתן מקום לפיתוחם של כל הסעיפים בהרחבה, ע"פ[26] המגמות הפרטיות של נטיות הלב השונות, ששרשן בטהרת נפש, שיעבוד את עבודתו על כל חוגי הקודש בכל הרחבתם, בביצור עמדת ההוה, וביצירת העתיד, בהתפשטות ענפיו המרובים, ושלו'[27] אמת יהיה ביניהם, כי מטרתנו היא אך לבנות ולא להרוס, לעסוק בעבודות חיוביות, ולא לפזר את כוחותינו על כל שלילות.

ותקותנו חזקה היא בע"ה, כי יצדק קודש ואור ד' יגלה על עם קדשו, בפארו והדרו, באור דעה והשכל, בקדושת רגש ורוממות שירת גאולים, גאולי ד' עם הקודש.

הנני כמוכרח לקצר. להורינו שי' לוטה בזה המכתב, שתמסור בטובך לידם. והשי"ת[28] יחנינו ויצליחנו במעבדנו למען שמו הגדול, ולמען עמו ונחלתו, אשר נאהב סלה עדי עד.

אחיך דושו"ט[29] כה"י[30],

אברהם יצחק ה"ק

תמיהני שלא קבלתי זה זמ"ר[31] שום מכתב מאחינו הרש"ח[32] שי', נא לעוררו ע"ז[33].

הנ"ל

מה שלומם

הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם
2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. הרה"ח - הרב החסיד
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. שי' - שיחיה
6. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
7. בכט"ס - בכל טוב סלה
8. שלו' - שלום
9. וכוח"ט - וכתיבה וחתימה טובה
10. יו"ט - יום טוב

11. תל"י - תודה לא-ל יתברך
12. החוה"ש - החיים והשלום
13. ד"ש - דרישת שלום
14. הרד"ב - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ד, ב (למשל: דוד + בנימין) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
15. בע"ה - בעזרת השם
16. בלה"ק - בלשון הקודש
17. הקו"ק - הקהילה קדושה
18. ג"כ - גם כן
19. להו"ל - להוציא לאור
20. שתהי' - שתהיה
21. בעיקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
22. ירושת"ו - ירושלים תבנה ותכונן
23. ע"י - על ידי
24. וע"י - ועל ידי
25. שיהי' - שיהיה
26. ע"פ - על פי
27. ושלו' - ושלום
28. והשי"ת - והשם יתברך
29. דושו"ט - דורש שלומו וטובו
30. כה"י - כנפשו היפה
31. זמ"ר - זמן רב
32. הרש"ח - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ש, ח (למשל: שמואל + חיים) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
33. ע"ז - על זה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקיג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ב תשרי תרע"ט **נמען:** (נמען לא מפורש; כנראה תשובה לשואל על התנועה)

סניפים נוסדו בכמה קהילות, ובחורף יוצא מאסף 'דגל ירושלים'. התנועה מתחלקת לשלוש מחלקות: 'האידיאה ירושלים' - בירור הערך המקודש של התנועה הלאומית ושל קשר ישראל לארצו, גם בעיני חסידי אומות העולם; 'ההסתדרות ירושלים' - כל מי שרוצה לראות את הארץ בנויה בהדרת קודש, גם מי שאינו 'שלם באמונה' לגמרי; 'הדגל ירושלים' - שומרי התורה בחייהם הפרטיים. במעשה: לחזק את המוסדות הקיימים כדי שלא יזדקקו למבזיהם; ישיבה עולמית מפוארת בירושלים כנגד הצעירות החילונית שתתרחב בעקבות האוניברסיטה; קרן לספרות; ובית דין גדול בירושלים לכל האומה. בעניין השפה: החרמה גמורה של היידיש מוקדמת מדי. גם ארץ ישראל צריכה להשתתף ביצירה ולא רק לקבל כספים. אין להפריד בין הכוחות, גם עם 'הפשרנות המזרחית'.

עיקרי הדברים

- שלוש מחלקות: אידיאה, הסתדרות, דגל.
- ישיבה עולמית מול האוניברסיטה.
- בית דין גדול בירושלים.
- שאלת היידיש.
- אחדות עם המזרחי.

נוסח האגרת

ב"ה[1], י"ב תשרי עטר"ית[2].

עניני דגלנו הולכים ומתפתחים בע"ה[3], סניפים נוסדו בכמה קהלות, ההסברה הולכת ומתרחבת, ונקוה שסוף סוף יבינו הכל את העדינות התמה שבתנועתנו ועד כמה כבוד בית ישראל תלוי בה, ורבים רבים מאד יהיו עמנו. בימי החורף הבע"ל[4] נקוה להו"ל[5] מאסף דגל ירושלים לבאר את פרטי התנועה בבירורים ספרותיים. ביחוד צריכים אנו לבאר את היסודות הראשיים של מגמתינו, שהם מסתעפים לשלושת המחלקות של תנועתנו הקדושה, האידיאה ירושלים, ההסתדרות ירושלים והדגל ירושלים. א) תפקיד האידיאה היא בירור הרעיון ע"ד[6] הערך המקודש של התנועה הלאומית ושל יחש האומה לארץ ישראל ויחש האנושיות בכללה לקשר הקודש של ישראל לארצו, כפי מה שהדבר מתבטא גם אצל הכוחות היותר טובים שבחסידי אומות העולם, בעלי השפעה, מכל המינים, פוליטיקאנים, סופרים, רוחנים וכו'[7]. המלה ההפקרית ונאיצת הקודש, המצויה בחלקים מחוגי העסקנות המודרנית שלנו, היא מחלשת את יפוי הכח הפוליטי של עמנו, וכל העולם הכשר שלנו הוא קרוא עתה לבסס בכוחו הגדול לקדש את היסוד המוצק של תנועת התחיה. ב) ההסתדרות ירושלים תכניס לתוכה את כל אדם מישראל, המכיר ושואף שצורת החיים המקודשים בישראל תהיה מוכרת יפה לחיינו בארץ ישראל, החל מחיזוק האמצעים של החינוך עד המוסדות היותר כלליים, הגורמים בצביונם אופי מיוחד על החיים, שכולם ראויים להיות חתומים בחותם המלא של הנשמה הישראלית השלמה.

רבים מאד נמצאים שאיננו יכולים לחושבם בכלל "שלמי אמוני ישראל לגמרי", ובכ"ז[8] חפצים הם בכל לבם לראות את ארץ ישראל בנויה בהדרת קודש. מן היותר קרוב עד היותר רחוק שבסוג זה תבנה ההסתדרות, שע"י[9] רבוי חבריה תעשה גם לכח חמרי הגון וגם לכח מוסרי חשוב של גלוי רצון לאומי לגבי העולם החיצון והפנימי. ג) הדגל ירושלים יכניס לתוכו כל אלה אשר היהדות השלמה היא מתקיימת בחייהם הפרטיים, הם כל המחנה הגדול העולם הכשר שלנו, שהעתיד הלאומי עליו הוא מיוסד ואור הקודש עליו יגלה, ובגודל זכותו של כח איתן זה חיי האומה שוטפים על כל מרחביהם.

אתה שואל ע"ד המעשים והפעולות. הנה כל המפעלים שכבר ישנם בחוגו של עולמנו הכשר הלא אנו שואפים לחזקם ולאמצם, להעמידם ברשות עצמם שלא יצטרכו לקבל תמיכה מכוחות כאלה, שהם באמת מבזים אותם בלבם בפיהם ובעטם, ואנו שואפים לרומם את הערך המוסרי של כל המפעלים שלנו בתמיכתנו אותם שתלך בדרך כבודה, ע"י[10] מה שיוכרז על ידינו בכל העולם עד כמה גדול הוא התפקיד של עולמנו הכשר הנושא בתוכו את רעיון-הקודש של האורה האלהית, שהיא היא ולא אחרת היא הגורמת את צעדי "האתחלתא דגאולה" שלנו. ואנו הולכים עוד ליצור לנו מוסדות ויצירות, שעוד לא נתהוו בתחומנו. הכלליים שבהם הם: הישיבה העולמית, שהננו שואפים שתיבנה בירושלים בצורה טרקלינית מפוארה ושתקבץ אל תוכה המון צעירים בחירי הכשרון מבני הישיבות הרבות שבחו"ל[11], כדי שתהיה לנו צעירות רעננה מקודשה לאור תורה וקודש ד' בישראל, שתהיה ראויה להכריע את כף הקודש, לעומת הצעירות החילונית שכבר ישנה ושעוד עתידה להתרחב ע"י האוניברסיטה; שואפים אנו ליצירת קרן גדולה וחשובה למטרה זו וידים יש לתקותנו בע"ה; כלולה היא תקותנו זו בתקות יצירת אורגנים ספרותיים רבי ענין בעולמנו הקדוש, הכוללת בקרבה ג"כ[12] תמיכה לכל כח ספרותי הגון פנימי.

ועל כולם התייסדות ב"ד[13] גדול בירושלים לאומה בכללה, מכולכל בכבוד והרחבה ומורשה מהמון הקהלות, שהתנועה ירושלים תתפשט בהן במלא העולם. נניח שמטרה זו האחרונה יש לה עיכובים יותר עזים מכל, בכ"ז[14] מכלל שאיפה אינה יוצאה.

את החסרון של השפה אקוה לתקן בע"ה. בראשית הצעד הייתי מוכרח להשתמש בגולה בשפת ההמון, וכן עושים גם קנאי העברית. אמנם כעת בהשפעת א"י[15] ודאי העברית תבוא על מקומה, אף כי חושב אני שע"י ההחרמה הגמורה של הז'רגון, שהיא מוקדמת לשעה הראויה לכך, מתכבש ונלחץ הוא מעט או הרבה הרעיון גם בארץ ישראל, וביותר תהיה מורגשה לחיצה זו בשטף הבאים ועולים מבני הגולה בימים הקרובים העתידים לבא.

וגם באי"י[16] אנו צריכים לרכוש לנו שוק אידיאלי, ארץ ישראל אינה צריכה להיות רק היונקת את הכספים מחו"ל[17], היא צריכה להשתתף ביצירה, והעולם הכשר שלנו צריך שיהיה מוער על זה. הסתדרותנו הקדושה שואפת לרומם את כבוד האומה על ידי הוד קדושתה, לחלץ את תנועת התחיה ממעגל הצר החילוני שהוא לחוץ בו. כל לב עדין מאיזה מעמד שהוא צריך למצוא בקרבו נטיה לתנועה עולמית זו.

מאד חפצתי, שעכ"פ[18] יהיה איזה ענין המקשר את כל בתי החינוך הנאמנים לד' ותוה"ק[19]. אע"פ[20] שלפעמים קשה לרבים לסבול את הפשרנות המזרחית, בכ"ז הלא סוף סוף חפצים הם להעמיד יתד וגדר לקדושת ישראל באי"י, ואין לנו להפריד בין הכוחות העובדים להקים לישראל ניר בקודש באיזו צורה שתהיה.

שלכם,

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. בע"ה - בעזרת השם
4. הבע"ל - הבא עלינו
5. להו"ל - להוציא לאור
6. ע"ד - על דבר
7. וכו' - וכולי (וכן הלאה)
8. ובכ"ז - ובכל זאת
9. שע"י - שעל ידי
10. ע"י - על ידי
11. שבחו"ל - שבחוץ לארץ
12. ג"כ - גם כן
13. ב"ד - בית דין
14. בכ"ז - בכל זאת
15. א"י - ארץ ישראל
16. בא"י - בארץ ישראל
17. מחו"ל - מחוץ לארץ
18. שעכ"פ - שעל כל פנים
19. ותוה"ק - ותורתנו הקדושה
20. אע"פ - אף על פי

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקיח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ג' מרחשון תרע"ט **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

הימים הנוראים עברו כשורה, עם בשורות כלליות טובות. התנועה מתקדמת, ומעטים מבינים איך תנועה 'אצילית' חובקת המונים בלי לגרוע מאגודות קיימות. הוועד הכללי בירושלים שלח לו כעין כתב רבנות לירושלים, עם הבטחת פרנסה בכבוד. הרב קוק השיב שאם טובת העיר דורשת זאת לא יימנע, אבל צריך שיתאחדו כל הכוחות: בתי הדין, ראשי המוסדות, המושבות, וגם הספרדים. מאסף 'דגל ירושלים' ייצא ביידיש ובעברית, והרב קוק מזמין את הרצי"ה לכתוב. מר עמוס הספרדי התלונן שהרצי"ה מחמיר במאכלים עד שבריאותו נפגעת; אין להחמיר בפת פלטר במקום חשש בריאות.

עיקרי הדברים

- הצעת הרבנות בירושלים.
- תנאי: איחוד כל הכוחות.
- מאסף 'דגל ירושלים'.
- חומרות המאכלים ובריאות הרצי"ה.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ג' מ"ח[2] עטר"ת[3].

בני חביבי ויקירי שליט"א[4], תל"י[5] עברו עלינו הימים הנוראים והטובים ב"ה כשורה, במהלך הגון ורצוי, מצורף לבשורות ותקוות הטובות הכלליות, אשר בע"ה[6] מהן נשקפות צדקות ועז לעם עולם, וכל יצורי תבל הנתונים במועקה הנוראה אשר הסבה הרשעה העולמית עליהם בהמון כשפיה הרבים. וחדות ד' תעודדנו, כי מהרה קץ לחושך יושם והיתה הרוחה, וקרן ישראל יתרומם וינשא לשמחת לב כל ישרי לבב. הננו מאד צמאים לדבריך היקרים, איך עברו עליך הימים הטובים, ומה מחשבותיך והחלטתך לימים הבעל"ט[7], ומה פעלת בדבר תנועתנו הקדושה במשך הזמן, ומה עשו חביבינו הנאמנים לדגלנו בענין הקדוש הזה. ב"ה שתנועתנו מתקדמת, ומשדרות שונות באות ידיעות ע"ד[8] יחושים טובים ועמוקים לטובת הסתדרותנו.

אמנם לא רבים יבינו משפט איך עומד מצב אצילי בתנועה החובקת גם המונים, באופן שאינה צריכה לגרע מזכיותיהן של כל קבוצות ואגודות שכבר נוצרו ויצאו אל הפועל בשכבר הימים, גם כמלא נימא.

אבל במשך הזמן יתבררו הדברים בעה"י[9] ויכירו הכל, שדגלנו הקדוש בא להרחיב את הגבולים בכרם בית ישראל, לעודד כל רוח, ולרומם כל נשמה, לזרז כל ידים למפעלים נעלים וחשובים, להחיות על ידם את אור תחיית עמנו, ולפאר בהם את צמח ישועתנו. מהועד הכללי דירושת"ו[10] קבלתי מכתב כמו כתב רבנות בבקשה גדולה לקבלת המשרה ובהבטחה שמצדם יספיקו ככל הנדרש להנהגת הבית והסיפוק בכבוד הראוי. והשיבותי להם, שאמנם אם קטנתי מלקבל משרה קדושה ורבת אחריות זו, אבל אם טובת עיקו"ת[11] דורשת כן א"א[12] לי להמנע ממשא הקדוש הזה, ודי יצליחנו. אבל העירותי

להם שהדבר צריך שיתאחדו בענין כל הכחות שבעיה"ק[13], ויבאו עה"ח[14] הבתי דינים וראשי המוסדות החשובים, והכחות היותר טובים בערי הקודש והמושבות, וגם לרכש איזה יחש אפשרי עם אחינו הספרדים. נקוה שתשועת ד' תשגבנו ונזכה להוציא אל הפועל את מאוויי לבבינו למען עם ד' ונחלת קדשו. הננו מקוים בע"ה להוי"ל[15] מאסף "דגל ירושלים", שיקחו בו חלק סופרים הגונים ורבנים חשובים. וכבר הודענו בעתונים לדרוש שהחומר הספרותי יאסף עד ר"ח כסלו הבעל"ט. ויש בדעתי בע"ה שיודפס בשני הלשונות המתהלכות בישראל, באידיש ובלה"ק[16].

אולי תקח גם אתה חלק בעריכת איזה מאמר. וגם אולי תעורר איזה כחות ספרותיים ממכריך בזה. ואם בר טוביה משיג את הדבר לאשורו, ויכתב כראוי, אקוה שלא נקפח את שכרו בעה"י. אנו שואפים שהדבר יהי'[17] מואר מכל הצדדים כולם בכל היחושים להמעמד הקיימים בישראל ולכל משאלות הרוח והחיים. גם מודעות יתקבלו בו כראוי למאסף שיש תקוה שיהי'[18] נפוץ במספר הגון, ויד רבים תהי'[19] ממשמשת בו.

נקוה שהשי"ת[20] יכונן מהרה את השלו'[21] בעולם, ואור ישועה כללית יזריח לנו, ובישועת הכלל נושע ג"כ[22] בענינינו הפרטיים, שהם הרבה מאד חבוקים ומקושרים בעניני הכלל כולו.

דר"ש[23] כל יקירנו ואוהבנו. תמיהנו מאד שלא הגיענו שום מכתב מחביבינו הר"א[24] קמחי שי'[25]. מה מאד משתוקקים אנו לדעת משלומו הטוב, ומשלו'[26] צאצאיו היקרים הקרובים כ"כ[27] אל לבנו.

פה הי'[28] הספרדי מר עמוס, ומאד קבל עליך שהנך מחמיר יותר מדאי בעניני זהירות הנוגעים במידי דאכילה, עד שהדבר מגיע חלילה לגרעון במצב בריאותך. אמנם אקוה בע"ה שבר דעת ושכל ישר שכמותך יב"י[29] לא יהי' חלקו בין המפליגים בדברים חוץ משורת ההלכה, ועת ומשפט ידע לב חכם. בכ"ז[30] מאד אחפץ לדעת מה הם הענינים שעל ידם הנך כ"כ נדחק עד כדי הצמצום בעניני האכילה, אם הדבר מגיע לפת פלטר, רחוק הוא להחמיר בזה הרבה במקום דחק ולחץ הבריאות. וד' יעודדך יחזקך ויאמצך למען שמו לאוי"ט[31], ונזכה לראותך בתור האדם המעלה מאושר בכל טוב סלה, כנה"י[32] ונפש אביך מצפה צביונך ותפארתך כה"י[33],

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מ"ח - מרחשון
3. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. תל"י - תודה לא-ל יתברך
6. בע"ה - בעזרת השם
7. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
8. ע"ד - על דבר
9. בעה"י - בעזרת השם יתברך
10. דירושת"ו - דירושלים תבנה ותכונן
11. עיקו"ת - עיר קודשנו ותפארתנו
12. א"א - אי אפשר

13. שבעיה"ק - שבעיר הקודש
14. עה"ח - על החתום
15. להו"ל - להוציא לאור
16. ובלה"ק - ובלשון הקודש
17. יהי' - יהיה
18. שיהי' - שיהיה
19. תהי' - תהיה
20. שהשי"ת - שהשם יתברך
21. השלו' - השלום
22. ג"כ - גם כן
23. דר"ש - דורש שלום
24. הר"א - הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
25. שי' - שיחיה
26. ומשלו' - ומשלום
27. כ"כ - כל כך
28. הי' - היה
29. יב"י - ירבו בישראל
30. בכ"ז - בכל זאת
31. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
32. כנה"י - כנפשו היקרה
33. כה"י - כנפשו היפה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקכד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ראש חודש כסלו תרע"ט **נמען:** ד"ר משה זיידל

אין הרב קוק יכול להסכים לנסיעה לאמריקה לפני שיבוא שלום בעולם. הצדק עם בנו הרצי"ה ש'אין כאן התנגדות בין שתי הסתדרויות'; התנועה הירושלמית באה להרחיב את גבול הציונות ולהכניס בה 'זרם של חיים יותר יהדותיים'. הכוח הפוליטי אינו פעולה מול הממשלות, אלא הסברה שהאומה שבה לארצה כ'אומה האלהית' של התורה והנביאים, והנושאים אותה הם שומרי האמונה; לשם כך צריך קבוצה גדולה. 'כל כבודנו הוא פנימה'. בהסברה: לציוני ולמזרחי יש עדיין 'חלקת עבודת הקודש' שלא נעבדה. בתוספת: יש להתחיל מיד בקרן לישיבה העולמית, כדי שהצעירות התורנית תבוא לירושלים מול שטף הצעירות החילונית, 'ועוד מגוית הארי נרדה דבש'.

עיקרי הדברים

- נסיעה לאמריקה רק אחרי השלום.
- אין התנגדות לציונות - הרחבה.
- המבוקש הפוליטי: הסברה.
- קרן לישיבה העולמית.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ר"ח כסלו, עטר"ת[2].

כ'[3] ידי"נ[4] הרב החכם יקר ונעלה מאד מר משה ד"ר[5] זיידעל שליט"א[6]. שלו'[7] רב.

מכתביו היקרים הגיעו לידי. והנה ע"ד[8] הנסיעה א"א[9] להסכים כעת טרם שבא מצב השלו'[10] בעולם, אשר נקוה בע"ה[11] שלא יאחר הרבה, ואז יוכל להיות שנסכים לבא לאמעריקא, בשביל העיבוד של התכנית לעבודתנו העתידה באי"י[12].

ולא אמנע מלהעיר את כבודך היקר, שלדעתי הצדק עם צב"י[13] שיחי'[14] "שאין כאן התנגדות בין שתי הסתדרויות". לא באה תנועתנו הירושלמית, לדחוק את רגליה של התנועה הציונית, כ"א[15] להרחיב את גבולה, ולהכניס בה זרם של חיים יותר יהדותיים, ולחבב את תנועת התחיה הלאומית שלנו על כל השדרות של עמנו, אפילו על אותם שהם מתרחקים ממנה עד עכשיו מפני היבשות החילוניות שבה. וע"ד[16] שאלתך, איך נהיה כח פועל בפני עצמו כלפי חוץ, אשיבך יקירי, כי אין אני מתכוין בתוכן הפוליטי שלנו פעולות פוליטיות ממש להתיצב לפני הממשלות תיכף בתור כח מופרד מההסתדרות הציונית, כי אם להשתדל באגיטציה תדירית להסביר לפני העולם הפנימי וגם החיצון, שהרעיון הכללי של האומה הוא לשוב לאי"י[17], בתור אותה האומה האלהית המתוארה בתורה ובנביאים, ולא נשתנה ולא ישתנה רוחה לעולמים, ואם היא לוקחת דברים רבים מיפיותו של יפת, למפעליה העולמיים, אין כל אלה מכריעים על התוכן העצמי שלה, שהוא כולו קודש ואלהי ע"פ[18] המושג של הנבואה כפי עומק רשומה החתום בנשמת הקודש של האומה, המתבלטת בחיים על ידי שומרי אמונים דוקא, שהם הם הנם נושאי האמונה האלהית בטהרתה, שבה גנוז כל עזה ותפארתה של אומתנו.

וכאשר ירבו לנו הסברות רבות כאלה ע"י[19] תכסיסים ספרותיים, יכנסו בודאי באזניהם ולבם של גדולי האומות, וישוב אל תנועת תחייתנו אותו הזיו וההוד האלהי אשר נבאו עליהם הנביאים. וכדי להרשים בחיים את המחשבות הללו, צריכים אנו לקבוצה גדולה ומרובה באוכלוסין, שתשא את דגל הקודש בידים אמונות, וזהו היסוד של המבוקש הפוליטי בדגל ירושלים.

מובן הדבר שאחרי שיתפרסם הדבר בעולם החיצוני, יוכל להיות שתהיה התביעה ג"כ[20] מצד העמים לבא בדברים עם הסתדרותנו, אבל אנו לא נרדוף אחר זה, כי אין אנו מבקשים את אימוצנו מחוץ למחנה ישראל, ולא על-ידי אמצעיים חיצוניים, כ"א את תוכיותה של נשמת האומה אנו דורשים לעורר, וכל כבודנו הוא פנימה, ומה שיהיה מושפע ממנו כלפי חוץ אינו אלא דבר מסתעף הבא מאליו, שיוכל רק לרומם את הערך של כללותה של תנועת התחיה הלאומית בעולם, כדי שהעמים התרבותיים, שסוף כל סוף ספוגי רוח אמונה הם בכללם, יראו בה את כבוד שם ד' אלהי ישראל החופף עליה.

וע"ד האפשרות של יסוד האגודות להסתדרותנו, הנה להסביר להעולם הרחב צריכים להשתמש באופנים שונים לפי תנאי המקום. למשל הקדמתי, שיש לנו שאיפה להגדיל את יסוד התחיה שלנו ע"י דגלנו הקדוש, בין מצד הכמות בין מצד האיכות, ומצד הכמות הרי הוא דבר פשוט, שאנו צריכים להציע לפני כל אדם מישראל שעדיין עד כה אינו נותן את ידו לא להציוניות, ולא להמזרחי, מפני נמוקים של רגשי קדושה, או של משמעת לגדולים שלא ניחא להו בהם, הנה לפניך חלקה חדשה שעדיין לא נפסלה במחאות, ועל ידה אפשר לעבוד את עבודת התחיה והגאולה בכשרות גמורה, ולחוגים יותר משכילים, ויותר עמקנים, אפשר לפרש ג"כ את הצד האיכותי, שמפני זה אינו נפטר מלהכנס להסתדרותנו אפילו מי שהוא כבר ציוני, ואפילו מי שהוא מזרחי. מי שהוא ציוני, אם רק יש בו צד של כשרות יהדותית, צריך הוא לדעת שמצד ציוניותו, איננו יוצא כ"א ידי חובת עבודת החול של האומה, אבל חלקת עבודת הקודש לא נעבדה עדיין ע"י הציוניות, וצריכה היא לתנועתנו הירושלמית. וגם המזרחי צריך לדעת, שעד כמה שיהיה מצליח בהשפעתו בחוגה של הציוניות, יהיה צריך לותר על הרבה דברים מפני השלום והנימוס, ומפני אי האפשרות לבטא את כל ההגוי בעומק הנשמה הכשרה של עולמנו הכשר ביחושה של קדושת תחייתנו הלאומית, והמקום שעל ידו יוכל להרחיב את צעדי הקודש הוא בתוך הסתדרותנו, וכיון שאבוקת קודש עולה ומאירה מבחוץ להסתדרות הציונית, יהיה יותר נקל להמזרחי לבא לשאיפותיו היהודיות גם בתוך ההסתדרות עצמה.

נזדמן לי לראות מכתבו של הרב ד"ר רעוועל שי'[21] ב"אידישע גאזעטען", והנה סגנונו הוא מתאים עם הסגנון של המכתב לדגל ירושלים, רק חלוקים אנחנו באיזה פרטים, וראוי לבא בכיוצא בזה לידי השתוות, דרש נא בשלומו משמי באהבה נאמנה, ומאד אשתוקק לבא בקשר דברים ומעשים עם גברא רבא דכותי' שליט"א.

הנני חותם את מכתבי בהערה שסוף כל סוף כשר הדבר שיתאמץ כבודך ויתר מכירנו היודעים את אמתת נקודת חפצי שאיננו כ"א לשלו'[22] הכללי של עם ד' ולטובתו האמתית, שיתנו את ידם להסתדרותנו, ולהרחבת תנועתנו, ולרומם את דגלנו הקדוש "דגל-ירושלים" גם בארצות הברית. פה הדברים הולכים ומתפתחים, מתיסדים סניפים, והלבבות מתעוררים. נקוה להו"ל[23] מאסף "דגל-

ירושלים" לע"ע[24] בזארגון, אולי תאבה בטובך לקחת בו חלק, וגם תוכל להמציא לנו כחות ספרותיים הגונים, כי חפצים אנו בלבון ובירור הדבר מכל צד.

והנני בזה חותם בברכה ואה"ר[25] בצפיית ישועה וגאולה קרובה,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ.ב. אולי יוכל כ' הגר"ד[26] ד"ר רעוועל שי' להתחיל מיד ביסוד פונד ליסוד הישיבה העולמית, שהיא ראויה לצאת לפעולה במוקדם היותר אפשרי. אי אפשר לנו לסבול ששטף של צעירים מחונכים בחינוך תרבותי חילוני ישטוף מכל עברים בירושלים, ומהצעירים המיוחדים לגדלות התורה, תלמידי הישיבות הגדולות לא יבאו אלינו בהמוניהם, ותתבטל אז הצעירות הירושלמית ברובה של הצעירות החו"לית, שזה יהיה לנו ענין גורם חלילה הריסות גדולות, ותגרות רבות באומה פנימה. אבל ע"י יסוד ישיבה עולמית גדולה ומשוכללה בכבוד פנימי והוד חיצוני, נקרא להצעירות התורנית שתבא לירושלים, וע"י[27] הכח הרוחני הקדוש, יהיה לנו אומץ לעמוד בפני נחשולי הזמן של התרבות החילונית, ועוד מגוית הארי נרדה דבש בע"ה, וישוטטו רבים ותרבה הדעת, ושלומן של ישראל יגדל, בהתגלות עושר המחשבה, ע"י השפעת הקודש על החול, במדה עליונה וגדולה אי"ה[28].

הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. כ' - כבוד
4. ידי"נ - ידיד נפשי
5. ד"ר - דוקטור
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. שלו' - שלום
8. ע"ד - על דבר
9. א"א - אי אפשר
10. השלו' - השלום
11. בע"ה - בעזרת השם
12. בא"י - בארץ ישראל
13. צב"י - צבי יהודה (בנו של הרב קוק)
14. שיחי' - שיחיו
15. כ"א - כי אם
16. וע"ד - ועל דבר
17. לא"י - לארץ ישראל
18. ע"פ - על פי
19. ע"י - על ידי
20. ג"כ - גם כן
21. שי' - שיחיה
22. לשלו' - לשלום
23. להו"ל - להוציא לאור
24. לע"ע - לעת עתה

25. ואה"ר - ואהבה רבה
26. הגר"ד - הגאון רבי שם שמתחיל באות ד (כגון דוד / דב) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
27. וע"י - ועל ידי
28. אי"ה - אם ירצה השם

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקכה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ראש חודש כסלו תרע"ט **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

בני המשפחה בארץ תמהים על מיעוט מכתביו. ד"ר זיידל כתב שהרב רבל ואגודת הרבנים מבקשים שיבוא לאמריקה לעסוק בחינוך בארץ ישראל. הרב קוק אוסף מאמרים ביידיש למאסף 'דגל ירושלים', אף שלא כל הכותבים ברום הרעיון, 'והכלי מצרף מה שבתוכו'. הרב קוק מצטער על מצבו של ר' א"צ שטערן. ויצמן מסר דרישת שלום מבנותיו, שהיו באכסנייתו, ותיאר אותן עליזות.

עיקרי הדברים

- בקשה למכתבים.
- הזמנה לאמריקה.
- מאסף ביידיש.
- דרישת שלום מבנותיו דרך ויצמן.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ר"ח כסלו עטר"ת[2].

בני מחמדי שליט"א[3], תל"י[4] על החוה"ש[5] אשר עמנו. וכמו כן הגיענו מכתבים מבשרים שלו'[6] מהתם ותמהים הם על מיעוט כתיבתך להם וגם בעיני יפלא. כמה פעמים בקשתיך יקירי שתכתב להם ומה יקרו להם שם דבריך. אקוה שתמלא את החסרון ותכתב. לידידנו ד"ר[7] זיידיל נ"י[8] כתבתי אמש, בראשונה קבלתי ממנו מכתב בשאלות ע"ד[9] הסתדרותנו, ואח"כ[10] בא מכתב שני שבקשני בו בשם הרב ד"ר רעוועל נ"י ראש הישיבה רי"א שם, ובשם אגודת הרבנים לבוא לאמריקה לאיזה משך זמן לעסוק יחד עמם בדבר היסוד של החינוך באי"י[11]. הרעיון האצילי שביסוד דגלנו הקדוש עדיין לא חדר בלבם, בכ"ז[12] תקוה נשקפת להתפתחות בע"ה[13]. ישנם אנשים, שדוקא הדברים הפרטיים מעלים אותם לידי כונה רוממה, ונמצאים כאלה שרעיון מרומם מנשא אותם למעשים כבירים, ומינייהו ומינן תסתיים שמעתתא בעה"י[14].

הנני מאסף כעת מאמרים זרגוניים בשביל מאסף דגל ירושלים. אמנם ברום הרעיון אינם עומדים עדיין כל עוזרינו, בכ"ז גם מאלה יש להסתייע לפרסום הענין, ובהתחברות של איזה מאמר או מאמרים העומדים על המצב הנאות ביסוד השאיפה יתנשאו גם יתר הדברים לתעודתם, והכלי מצרף מה שבתוכו. מאד אני מצטער על מעמדו של ר"א צבי שטערן נ"י, ירחם ד'. הודיעני נא מה עמדו ודי יתן הטוב.

נא בני יקירי, מאד מאד הננו מבקשים ממך שלא תקמץ במכתבים, כתוב אם אפשר איזה פעמים בשבוע. ודי יגמור בעדנו לטובה, ויסיר מעולמו ומבני בריתו כל מדוה וכל חולי ויחזקם ויאמצם בישועתו ורפואתו השלמה! ע"י[15] ד"ר ויצמן קבלתי ד"ש[16] משם. בתי' ואסתר שתיהן היו באכסניתו

ומסרו ד"ש, תיאר לפני את חזותן לטובה ב"ה, אמר שהם ב"ה עליזים ומרוצים, מצפים לתשועה, לעת ישיבנו ד' מהרה לשלו'[17] אל הקודש.

דר"ש[18] ידידינו הרא"ק[19] נ"י וכל ידידנו שמה ושלו'[20] הר"נ[21] שטערנבו' וכא"ל[22], וכתוב נא מכל אשר עמדך לטובה ומשלו'[23] כל דו"ש[24]. מה שלו' הר"א[25] באצקי נ"י וביתו.

יזכנו השי"ת[26] לבשר ולהתבשר מכל יקירנו אך טוב וחסד ושלו' רב, כנה"י[27] ונפש אביך מצפה לתשועה ורחמים,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. תל"י - תודה לא-ל יתברך
5. החוה"ש - החיים והשלום
6. שלו' - שלום
7. ד"ר - דוקטור
8. נ"י - נרו יאיר
9. ע"ד - על דבר
10. ואח"כ - ואחר כך
11. באי"י - בארץ ישראל
12. בכ"ז - בכל זאת
13. בע"ה - בעזרת השם
14. בעה"י - בעזרת השם יתברך
15. ע"י - על ידי
16. ד"ש - דרישת שלום
17. לשלו' - לשלום
18. דר"ש - דורש שלום
19. הרא"ק - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות א, ק (למשל: אברהם + קלונימוס) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
20. ושלו' - ושלום
21. הר"נ - הרב רבי שם שמתחיל באות נ (כגון נתן / נחום / נפתלי / נחמן) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
22. וכא"ל - וכל אשר לו
23. ומשלו' - ומשלום
24. דו"ש - דורש שלום
25. הר"א - הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
26. השי"ת - השם יתברך
27. כנה"י - כנפשו היקרה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקלו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ' שבט תרע"ט **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

הרב קוק מצפה לבשורה על לידת אשתו של הרב חרל"פ. מכתבו של הרב חרל"פ נאמר בעתו. התנועה הירושלמית צריכה להתפשט ולהמתיק את 'מרירות החול' שנסתבכה בציונות, ולהציל את אור הקודש שבשם ציון. בית ישראל ייבנה על שני עמודים: עמוד הקודש, הקשור בשם ירושלים, ועמוד החול, שיונק משם ציון 'על ידי קו המתעקם', עד שאור ירושלים יופיע 'לישרא עקימא'.

עיקרי הדברים

- ציפייה לבשורה.
- המתקת מרירות החול.
- עמוד הקודש ועמוד החול.

נוסח האגרת

ב"ה[1] כ' שבט עטר"ת[2].

חיים שלו'[3] וברכה, שמורה בכל וערוכה, לכבוד ידיד לבבי ומחמד רוחי הרב הגאון המפורסם, אוצר הקודש פאר החמודות מוהרי"מ[4] חרל"פ[5] שליט"א[6], ביתו וזרעו וכא"ל[7] לברכה לישועה ולחדוה וכט"ס[8] לאוי"ט[9].

אחדשה"ט[10] באה"ר[11].

הנני בצפיתי, כי אזכה בקרוב לקבל מכתר"ה[12] חביבי מכתב מבשר שלו' ביתו ז"א[13] הרבנית תחי'[14] לאוי"ט. אנא חביבא דנפשאי, ימהר נא להודיעני בפרטיות מכל אשר עמדו, כי הנני מלא געגועים להודע משלום נפשו העדינה ההולכת למשרים, ברוח תם ואור ד'.

אין בידי כעת לבאר פרטי דברים בענינים הכלליים ובמערכות מחשבותיהם. נקוה כי מהרה יופיע אור הקודש בנפשות רבות של יחידי סגולה ואנשי מעלה ומהם תוצאות להשקות צמאים לדבר ד' א-ל אמת על המון רב, וחכינו לד' המסתיר פניו מבי"ע[15] בעת בא התור להגלותו בשפע עזוז חדות תענוגיו. מכתבו המקודש נאמר יפה כולו אומר כבוד: בעתו ובזמנו, וכל הנחרים בו בלב טהור הם הם מעליו ומרימי ערכו בעה"י[16] ומנייהו ומניה יתקלם עילאה ב"ה. התנועה הירושלמית הנקראת בשם ההסתדרות ירושלים ודגל ירושלים מוכרחת היא להיות מתפשטת במלא עולם להמתיק ע"י[17] הוד קדושתה את מרירות החול אשר נסתבכה בהתנועה הציונית, ולהציל את אור הקודש אשר בשם ציון מידי עושקיו כח.

אמנם דרכנו דרך הקודש סלולה היא בעז"ה[18] בשלו'[19] ובמישור, בית ישראל יבנה על שני העמודים עמוד הקודש קדש קדשים העומד לנס עולם מעולם עד עולם הקשור תמיד בשם ירושלים אשר כסא ד' יקרא לה, ועמוד החול, אשר לבש לבוש חולין רק בירידתו להחיות רוח שפלים אשר שחה לעפר נפשם,

שהוא יונק את כחו משם ציון ע"י קו המתעקם, ההולך ומתעקם, עד אשר אור ירושלים יופיע לישרא עקימא, ולתמם עם תמימים והי'[20] פריו למאכל ועליהו לתרופה וימין ושמאל יפרצו לרומם קרן ישע.

אקוה שדברי כת"ר[21] יבאו ברב ענין בע"ה[22] בבשורת ישועה וכל טוב. והי' זה שלו' כנה"ר[23] וידי"ע[24] דבק באהנ"פ[25] ודוש"ת[26] מצפה לחדות בחדות ד' בהר הקודש בירושלים בשמחת לבב והודות לד' כי טוב,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. שלו' - שלום
4. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
5. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. וכא"ל - וכל אשר לו
8. וכט"ס - וכל טוב סלה
9. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. באה"ר - באהבה רבה
12. מכתר"ה - מכבוד תורתו רום הדרתו
13. ז"א - זו אשתו
14. תחי' - תחיה
15. מבי"ע - מבית יעקב
16. בעה"י - בעזרת השם יתברך
17. ע"י - על ידי
18. בעז"ה - בעזרת השם
19. בשלו' - בשלום
20. והי' - והיה
21. כת"ר - כבוד תורתו
22. בע"ה - בעזרת השם
23. כנה"ר - כנפשו הרמה
24. וידי"ע - וידידו עוז
25. באהנ"פ - באהבת נפש
26. ודוש"ת - ודורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקסז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: אור ליום ו' מנחם אב תרע"ט **נמען:** הרב אברהם שערמן (מחותן), מנצ'סטר

ההסתדרות מתחזקת, וגם במנצ'סטר יתאמצו. 'אגודת ישראל' היא עניין נכבד והרב קוק הסכים עליה, אבל אינה נוגעת ל'דגל ירושלים': ענייני הקודש בארץ צריכים כוח מיוחד ולא סניף נטפל, כדי שכספי הקודש יישארו בידי שומרי האמונה. מותר לעסוק באגודה, אבל לא לעזוב את הדגל. הם נוסעים ביום שישי הבא, ונוסד ועד מרכזי בלונדון שיהיה קשור לוועד בירושלים.

עיקרי הדברים

- אגודת ישראל אינה תחליף.
- כספי הקודש בידי נאמנים.
- הנסיעה ביום שישי.
- ועד מרכזי בלונדון.

נוסח האגרת

ב"ה[1], אור ליום ו' מנ"א[2] עטר"ת[3].

כ'[4] ידידי מחו' הרב המופלג בתו"י[5] מו"ה[6] אברהם שערמן שליט"א[7] וכב"ב[8] היקרים שי, לאוי"ט[9] בכט"ס[10], שלו'[11] וברכה באה"ר[12].

מכתבו היקר הגיעני, מפני הטרדא הרבה אקצר ואודיעו שהסתדרותנו הקדושה הסתדרות ירושלים אשר התחלנו בעבודתה בע"ה[13] הולכת היא ומתחזקת בהרבה מקומות. ונכון הדבר שגם חברינו במנשסטר יתאמצו בעבודת הקודש הזאת. הענין של אגודת ישראל הוא ענין נכבד, וגם אנכי הסכמתי עליו, אבל אין זה נוגע כלל לדגל ירושלים. הסתדרות ירושלים, מוכרחת היא להיות מקפת את כל עניני הקודש של ארץ ישראל, ואנו מוכרחים להכין כח קודש זה ביחוד בשביל ארץ ישראל, ולא לעסוק בעניני א"י[14] בתור סניף נטפל לענינים אחרים, כי באופן זה לא נועיל מאומה, והחיצונים שעוסקים בדרך חול יתגברו חלילה בענינים המביאים הריסות הקודש, ע"כ[15] רק ע"י[16] הדגל ירושלים נוכל לעזור את הקודש ולהשאיר בידים אמונות של שלומי אמוני ישראל את כל הכספים של הקודש שצריכים לבוא לא"י[17], ונגדיל בזה את כח השפעת היהדות הנאמנה בארצנו הק'[18].

ע"כ אם ירצה כת"ר[19] לעסוק בטובת האגודה אין מניעה מצידי, אבל חלילה לעזוב בגללה את יסוד העבודה של דגל ירושלים. והנה הננו מקוים שבוע דנא אי"ה[20] ביום ו' עש"ק[21] הבעל"ט[22] לנסוע הביתה לאה"ק[23] בע"ה, וכבר יסדנו פה את הועד המרכזי שיהי'[24] מקושר להועד הכללי המרכזי בירושלים, ואקוה בעה"י[25] שדברים גדולים לטובת אה"ק[26] יצאו ע"י קדושת דגלנו הקדוש.

והנני חותם בברכה יברכהו ד' בכל טוב אותו ואת ביתו וכא"ל[27]. כנה"י[28] ונפש ידידו מחו' ודוש"ת[29],

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
4. כ' - כבוד
5. בתו"י - בתורה ויראה
6. מו"ה - מורנו הרב
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. וכב"ב - וכל בני ביתו
9. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
10. בכט"ס - בכל טוב סלה
11. שלו' - שלום
12. באה"ר - באהבה רבה
13. בע"ה - בעזרת השם
14. א"י - ארץ ישראל
15. ע"כ - על כן
16. ע"י - על ידי
17. לא"י - לארץ ישראל
18. הק' - הקטן
19. כת"ר - כבוד תורתו
20. אי"ה - אם ירצה השם
21. עש"ק - ערב שבת קודש
22. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
23. לאה"ק - לארץ הקודש
24. שיהי' - שיהיה
25. בעה"י - בעזרת השם יתברך
26. אה"ק - ארץ הקודש
27. וכא"ל - וכל אשר לו
28. כנה"י - כנפשו היקרה
29. ודוש"ת - ודורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקע

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז אלול תרע"ט (יפו)

נמען: ועד הרבנים בלונדון וחברי ועד 'הסתדרות ירושלים' (הרב צ"ה פערבער, הרב מ"צ שווארץ)

מאז שהגיע לארץ הקיפו אותו 'טרדות נעימות' - פגישות עם ציבורים וסיעות. הרב קוק עדיין ביפו, ומבקר בישוב החדש, ואחרי השבת ישוב לירושלים. הרב קוק מבקש להרבות חברים ולפעול לִיפונד הרליגיוזי - אוצר שיכנס את כספי הקודש תחת ידי שומרי האמונה. אור השלום זורח בארץ: תלמידי החכמים מתאגדים, כבוד התורה עולה, 'וזהרורי תשובה ניכרים'.

עיקרי הדברים

- קבלת הפנים בארץ.
- ביפו ובמושבות.
- הקרן הדתית.
- סימנים טובים בארץ.

נוסח האגרת

בעזהי"ת[1], ט"ז אלול עטר"ת[2].

שלו'[3] וברכה וכוח"ט[4], לכ'[5] ידי"נ[6] הרבנים הגאונים, חברי ועד הרבנים בעי"ת[7] לונדון יצ"ו[8] וביחוד חברי ועד הסתדרותנו הקדושה, ההסתדרות ירושלים, וכ'[9] היו"ר[10] הרב הגאון רצ"ה פערבער שליט"א[11], וכ' המזכיר הנכבד הרב הגאון רמ"צ[12] שווארץ שליט"א, וכולהו רבנן קדישי אחי ורעי הצמודים ברוחי נפשי ולבבי כחותם לאהבת עולם אהבת אמת ואמונה, ועמהם יחידי הסגולה, הבע"ב[13] הנכבדים, בעלי תורה ויראה טהורה, מסולאים בפז מדות תרומיות, אשר עינם ולבם לחזק ולאמץ ולרומם את דגל הקודש דגל ירושלים, בעוז והדר, להתעודד ברוב חיל בעוז ד' בשעה הגדולה אשר אור ד' מאיר על עמו ועל חבל נחלתו להצמיח ישע ופדות לצאן מרעיתו, בצדקה ותהילה נגד כל הגויים, בעה"י[14] במהרה בימינו בקרוב.

רבותי היקרים, מאז אשר הביאני צור ישראל וגואלו ב"ה[15] ברחמיו המרובים אל אדמת הקודש, גברו עלי המוני טרדות נעימות, מרהיבי לב ומחזקי נפש, מרוב חמדת ידידות ארץ חמדה, ומפגישות ידידותיות של אהובים ורעים, רבים ושלמים, גדולים וטובים, ציבור וסיעות, כנסיות וחבורות, יחידים וקיבוצים, אשר באהבת עולם, בידידות נועם פגשוני ולבבוני להתחזק ולהתאמץ יחד בימין ד' רוממה, לחזק דגל הקודש לרומם נס התורה והיראה הטהורה על אדמת הקודש ברוב עוז ותעצומות בעזה"י[16]. ועתה כעת עודני עצור איזה ימים פעה"ק[17] יפו, ומוטרד בבקרת הישוב החדש, נושא קץ המגולה של הררי קודש, ובעזה"י[18] נקוה לשוב למכון בית חיינו ירושלים, אחר ש"ק[19] הבעל"ט[20] בעה"י, יעזרנו השי"ת[21] ע"ד[22] כבוד שמו, ויהיה עם ידינו בכל מעבדנו ויזכנו כולנו יחד לרומם את נס קודש ד' ודגלו.

ועתה חביבי היקרים כתר"ה[23] התאמצו נא בעבוה"ק[24], ולמען ירושלים לא ישקטו, לפאר את כבוד הסתדרות קדשנו, למען דעת כל עמי הארץ כי בשם ד' הננו דוגלים, ולאור תורתו אנחנו הולכים במקום בית חיינו. הרבו חברים להסתדרותנו הקדושה, הרבו פעלים ליסוד הפונד הרליגיוזי, אוצר הקודש שלנו המוכן לכנס אליו את כל הכחות הכספיים המיועדים למטרות קדושות על אדמת הקודש, שיהיו מועמדים תחת ידי שלמי אמוני ישראל, הנאמנים בקדושת התורה, וקדושת ישראל וארצו באור ד' אשר בלבבם, ובלהבת אש קודש ואמונת אומן אשר בנפשם, ובזה יתרומם כל הכח אשר לעם ד' על אדמת הקודש, והמעמד הגשמי של עמנו יתבצר על אדמתו כתכונה של הצמחת אור גאולה וישועה קרובה בעזה"י.

הנני כעת עדין מוטרד מאד, ולא הי'[25] הזמן מספיק להחל בסדרים ממשיים, אבל ב"ה גדולה היא התקוה, אור השלו'[26] זורח על אדמת הקודש, ת"ח[27] שבא"י[28] מתאחדים ומתאגדים, כבוד התורה מתחיל להיות הולך ועולה, וזהרורי תשובה נכרים גם במקומות הרחוקים, סימנים טובים להתעודדות עקבות פדות עמנו, והליכות צעדי ישועת ד' על חבל נחלתו מתחילים להיות מורגשים. רבים הם הפרטים שנקוה בעה"י להאריך בהם במכתבים הבע"ל[29], כעת הנני מוכרח לקצר, ואחכה בזה על מכתב קדשם, בפרטן של דברים בעניני הפעולות, אשר נפעלו, ושעוד עתידים להיות נפעלים אצלם לטובת תחיית ארץ חמדתנו באור קודש ד' אשר לישראל. והי'[30] זה שלו' וברכת עולמים בכוח"ט[31] וכט"ס[32] כנה"ר[33] ונפש ידי"ע[34] דוש"ת[35] באה"ר[36] חותם בברכה מהררי קודש,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. בעזהי"ת - בעזרת השם יתברך
2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. שלו' - שלום
4. וכוח"ט - וכתיבה וחתימה טובה
5. לכ' - לכבוד
6. ידי"נ - ידיד נפשי
7. בעי"ת - בעיר תהילה
8. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
9. וכ' - וכבוד
10. היו"ר - היושב ראש
11. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
12. רמ"צ - רבי משה צבי? / רבי מאיר צבי - שם אדם
13. הבע"ב - הבעל הבית
14. בעה"י - בעזרת השם יתברך
15. ב"ה - ברוך השם
16. בעזה"י - בעזרת השם יתברך
17. פעה"ק - פה עיר הקודש
18. ובעזה"י - ובעזרת השם יתברך
19. ש"ק - שבת קודש
20. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
21. השי"ת - השם יתברך

22. ע"ד - על דבר
23. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
24. בעבוה"ק - בעבודת הקודש
25. הי' - היה
26. השלו' - השלום
27. ת"ח - תלמידי חכמים
28. שבא"י - שבארץ ישראל
29. הבע"ל - הבא עלינו
30. והי' - והיה
31. בכוח"ט - בכתיבה וחתימה טובה
32. וכט"ס - וכל טוב סלה
33. כנה"ר - כנפשו הרמה
34. ידי"ע - ידידו עוז
35. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
36. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקעג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ח אלול תרע"ט - ירושלים **נמען:** הרב משה קליערס, רב טבריה

ברכת השנה והתנצלות על עיכוב תשובותיו. כשיסתדרו ענייניו בירושלים יתכנסו לכונן את 'הסתדרות ירושלים', והרב קליערס יהיה מהבונים.

עיקרי הדברים

- ברכת השנה.
- הזמנה להסתדרות.

נוסח האגרת

ב"ה[1], כ"ח אלול עטר"ת[2], עה"ק[3] ירושלים ת"ו[4].

שפעת שלו'[5] וברכת השנים וכוח"ט[6] לכ'[7] ידיד יקר מפנינים הרב הגאון המובהק צדיק ונשגב סוע"ה[8] מו"ה[9] משה קליערס שליט"א[10] הגאב"ד[11] דעיה"ק[12] טבריא ת"ו. אחדשה"ט[13] באה"ר[14].

עם ברכתי המלאה אהבה עזה עמוקה להדר"ג[15] שליט"א בכוח"ט[16] לאוי"ט[17] ורוממות קרן קדושת ישראל ותוה"ק[18] באור ד' על אדמת הקודש, אבקש מטו מהדר"ג[19] חביבי על מניעת תשובתי על איזה מכתבים שקבלתי ממנו, מפני העומס והטרדה, ואת מדת טובו הסליחה. אקוה בעה"י[20] כשירחיב ד' לנו ויסודרו ענינינו פעה"ק[21] ת"ו ברחמיו המרובים נתכנס יחד לעבוד עבודת כנוסנו הקדוש לרומם דגל ירושלים ולכונן את ההסתדרות הקדושה בקדושת אור מלך חיים הבוחר בעם קדשו לעד ובארץ חמדתו לעולמים, "הסתדרות ירושלים", וכתר"ה[22] יהי'[23] בעה"י מהבונים והמחזקים את ידי הנושאים את דגל הקודש לשם ולתהלה ולתפארת, להיות לפינת יקרת ולמסלול ודרך הקודש של צמיחת ישועת אמת לעם הקודש גאולי ד' על אדמת הקודש אשר נאהב סלה. והי'[24] זה שלו' וברכת אהבה נאמנה בכוח"ט בספרן שצ"ג כנה"ר[25] ונפש ידי"ע[26] צמיד אהבתו ודוש"ת[27],

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. עה"ק - עיר הקודש
4. ת"ו - תבנה ותכונן
5. שלו' - שלום
6. וכוח"ט - וכתיבה וחתימה טובה
7. לכ' - לכבוד
8. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
9. מו"ה - מורנו הרב
10. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
11. הגאב"ד - הגאון אב בית דין
12. דעיה"ק - דעיר הקודש

13. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
14. באה"ר - באהבה רבה
15. להדר"ג - להדרת גאונו
16. בכוח"ט - בכתיבה וחתימה טובה
17. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
18. ותוה"ק - ותורתנו הקדושה
19. מהדר"ג - מהדרת גאונו
20. בעה"י - בעזרת השם יתברך
21. פעה"ק - פה עיר הקודש
22. וכתר"ה - וכבוד תורתו רום הדרתו
23. יהי' - יהיה
24. והי' - והיה
25. כנה"ר - כנפשו הרמה
26. ידי"ע - ידידו עוז
27. ודוש"ת - ודורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת תתקצב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"א כסלו תר"פ **נמען:** ד"ר ב' רבל, ראש ישיבת רבי יצחק אלחנן, ניו יורק

הנסיעה לאמריקה נמנעה, ובארץ התברר עד כמה דחופים העניינים: אי אפשר שירושלים תרכז רק את הצעירות החילונית דרך האוניברסיטה. יש להתחיל בבניין ובקרן לישיבה המרכזית, ואחר כך לקבוע תוכנית בהסכמת חכמי הדור. הרב קוק שואל על נדבת גיסיו של הרב לוינטל, ומספר על מגרש עם בניין שאפשר לקנות. הישיבה היא אחד מסעיפי התנועה, שתפעל 'בחופש מוחלט' וביחס ידידותי לחילונים. החלו צעדים לבית דין כללי.

עיקרי הדברים

- הישיבה מול האוניברסיטה.
- קרן ובניין תחילה.
- נדבת הגבירים.
- בית דין כללי.

נוסח האגרת

ב"ה י"א כסליו תר"פ[1]

לכבוד הרב הגאון החכם הנעלה מר ד"ר[2] רעוול שליט"א[3]

ר"מ[4] בישיבת הגאון ריי"א ז"ל[5] בנוי-יארק יצ"ו[6] אחדשה"ט[7] באה"ר[8]. הנה מאת די היתה זאת, שנמנעה נסיעתי לאמריקא אשר עלתה לפנינו במחשבה, בשביל מחשבות רבות ערך לחיי עמנו על אדמת הקודש. וכאשר באתי ב"ה[9] אל מחוז חפצי, ונקבעה דירתי פעיה"ק[10] ת"ו[11], ראיתי עד כמה גדול הוא הערך של אותם הדברים אשר למענם חפצתי לנסוע לאמריקא, ועד כמה הדבר נוגע עד נפש עמנו, ושאי אפשר לדחותם כלל, כי ים הזמן הולך וסוער. וע"כ[12] אקוה שחליפות המכתבים שבינינו, סו"ס[13] יובילו אותנו בעי"ה[14] לאותה המטרה הראויה, שהיתה לה שאיפתי במחשבת הנסיעה. והנה מה שעומד על הפרק כעת הוא ענין הישיבה המרכזית, המוכרחת עכשיו להתיסד בעיר קדשינו, אין שום אפשרות לצייר, שירושלים עיה"ק[15] תהיה מרכזת רק את הצעירות החילונית ע"י[16] האוניברסיטה, והצעירות הקדושה המקודשת לתלמוד תורה ויראת שמים, תשאר פזורה בלא רכוז ורוממות רוח.

והנה תחלת כל דבר, צריכים אנחנו לגשת אל הבנין ואל יסוד קרן לתחלת ההספקה של ההוצאה, עד אשר תעמוד הישיבה הכן על עמדתה. ואח"כ[17] נציע יפה, ע"פ[18] הסכמת חכמי דורנו שי'[19], את פרשת הפרוגרמה וסידור התכנית כולה. וכאשר הודיע לי ידידנו הרב לעווינטאל שי', ע"ד[20] נדבת גיסיו הגבירים, יודעני נא כעת כת"ר[21] את פרטי הדברים, את הסכום שהם מקדישים ליסוד הישיבה ואת תנאי הדרישה שלהם, ויואל נא לזרזם במוקדם היותר אפשרי. והנה יש לנו פה לקנות מגרש יפה, שיש בו ג"כ[22] בנין, שאמנם איננו מתאים לפי תכונת הישיבה שבתקותינו, אבל בכ"ז[23] יש לו ערך בתחילת הצעד, יודעני נא כת"ר כמה הוא הסכום שירצו גיסיו הנדיבים שי' ליתן על הבנין.

והנה יסוד הישיבה הוא אחד מסעיפי התנועה "ירושלים" הכללית, ההולכת ומתעוררת ע"י הסתדרותינו הק'[24] "ירושלים". והננו עובדים פה בעוד סעיפים רבים מתכנית העבודה הכללית. יואיל נא כת"ר לתן ידו עמנו, להגדיל את חיי תנועת הקודש בחופש מוחלט, בלא שום שעבוד לאיזה כח חילוני, וביחש ידידותי לכל העובדים החילוניים בעבודתם, בכל אשר אינם פוגעים בקודש לחללו, כי עינינו רואות כי רק דרך זה, הוא עלול להביא עמו את המציאות היותר מבורכת לחיי עמנו והקמת ביתו על אדמת הקודש. ע"ד יסוד בי"ד[25] כללי לירושלים ולא"י[26] בכלל, אשר ממנו יש לקוות לתוצאות כח הרבנות בכל פזורי ישראל, כבר החילונו בע"ה לעשות איזה צעד שנקווה שיהי'[27] לברכה. פרטי הדברים אקוה להודיע לכת"ר[28] כאשר יתבססו הדברים יותר בעז"ה[29].

הנני מקוה שכת"ר[30] ישא ברמה את דגל קדשינו, דגל ירושלים, להאיר אור הקודש על תחיתנו הלאומית בצורה של חופש מוחלט ושחרור המלא של תוכן הקודש.

והנני בזה חותם כל חותמי ברכות באה"ר כנה"ר[31] ונפש דוש"ת[32] מהר הקודש מירושלים.

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

.

---

1. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
2. ד"ר - דוקטור
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. ר"מ - ראש מתיבתא
5. ז"ל - זכרונו לברכה
6. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
7. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
8. באה"ר - באהבה רבה
9. ב"ה - ברוך השם
10. פעיה"ק - פה עיר הקודש
11. ת"ו - תבנה ותכונן
12. וע"כ - ועל כן
13. סו"ס - סוף סוף
14. בע"ה - בעזרת השם
15. עיה"ק - עיר הקודש
16. ע"י - על ידי
17. ואח"כ - ואחר כך
18. ע"פ - על פי
19. שי' - שיחיה
20. ע"ד - על דבר
21. כת"ר - כבוד תורתו
22. ג"כ - גם כן
23. בכ"ז - בכל זאת
24. הק' - הקטן
25. בי"ד - בית דין
26. ולא"י - ולארץ ישראל

27. שיהי - שיהיה
28. לכת"ר - לכבוד תורתו
29. בעז"ה - בעזרת השם
30. שכת"ר - שכבוד תורתו
31. כנה"ר - כנפשו הרמה
32. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת תתקצט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה כסלו תר"פ **נמען:** הרב מ"ז מרגליות, ראש ועד הצדקות בניו יורק

בעקבות מברק הרב ש"א יפה: מוסדות הקודש בירושלים ובארץ במצב נורא, ושינוי בסדרים שיקטין את ההכנסה יסכן אותם. 'ירושלים' היא התנועה, ועליה בנויות 'הסתדרות ירושלים' - לכל יהודי המכיר בערך תחיית הקודש - ו'דגל ירושלים' - ליחידי הסגולה ושלומי האמונים. כמו ש'ציון' משמש לבוני החול, צריך שם מלא לצד הקודש. בתוספת: התנועה אינה מבטלת שום דבר, ומחזקת כל אגודה לחיזוק התורה.

עיקרי הדברים

- סכנה במוסדות.
- 'הסתדרות' ו'דגל'.
- שם 'ירושלים' מול 'ציון'.
- מחזקים כל אגודה.

נוסח האגרת

ב"ה[1] כ"ה כסליו תר"פ[2]

שלו'[3] רב לכ'[4] הרב הגאון הגדול רב פעלים אוצר תו"י[5] מוהרמ"ז[6] מרגליות שליט"א[7],

ראש ועד הצדקות, מגדולי הרבנים בעי"ת[8] נויארק יצ"ו[9]. אחדשה"ט[10] באה"ר[11], הנה זה איזה זמן שהגיע לידנו ט"ג[12] מכ' הגרש"ט[13] יפה נ"י[14], בענין חשש שינויים במעמד של מוסדי צדקת עה"ק[15] ואה"ק[16] ת"ו[17]. והשבנו בדעפעשע ע"ד[18] הגרשא"י[19] הנ"ל[20], וע"ש[21] כ"ג[22] שליט"א, ואמלא את הדברים במכתב דנא, כאשר כתבתי בזה גם כן להגרשא"י[23] שליט"א, כי המצב הנלחץ של מוסדי הקודש כעת, פעה"ק[24] ביחוד ובאה"ק[25] בכלל, הוא נורא מאוד וצריך חיזוק מרובה ואם ח"ו[26] ע"י[27] איזה סירור [שינוי] בהסדרים תתמעט ההכנסה, אז סכנה גדולה נשקפת לכללות המעמד המקודש בקודש, ובטוחים אנחנו בעה"י[28] שלא יתן למוט רגלי חסידיו, "וכבר הבטיחנו שלא ימחה אות מאותות האומה" (כלי הר"מ[29] בסהמ"צ[30]) ומאופל וממחשך יאיר אור על עמו ועל יראיו, על אדמת קדשו ועל עיר קדשו מכון בית חיינו עדי עד.

אבל אנו מצדנו צריכים אנו לעשות את שלנו, ולהתחזק בעד ד', לאמץ את כל מעמדות הקודש, לרומם קרן יראי ד' ועוסקי תוה"ק[31] בארץ חמדה. ואקוה שהדר"ג[32] יחד עם יתר גדולי הרבנים וטובי הכוחות שלנו המאוגדים לאה"ק[33] ולע"ק[34] ותפארתנו ולכל מקראיה, בעז הדרת קודש ד', יתאמצו ויתאמצו להרבות פעלים לעת כזאת, ולהתקשר יחד עמנו העומדים פה בקודש, ומינייהו ומינן יתקלס עילאה, ויתקדש שם שמים ושם ישראל ותוה"ק[35] ברוממות קרן בעה"י. והנה פה הננו עוסקים בהתרחבותה של תנועת הקודש "ירושלים", שעל פיה בנויים הם המוסדות "הסתדרות ירושלים" ו', דגל ירושלים", שהנם הולכים ומתקדמים בעולם בעזה"י[36]. הראשונה כללית לכל בר ישראל המכיר שיש ערך לתחית

הקודש בישראל, ושהיא היסוד האמיץ לצמיחת קרן ישועתינו והתחלת התגלות קרן גאולים, והשניה ליחסי הסגולה וכללות שלומי אמוני עם ד' הדוגלים עשה קנ"ג. בכל עז חייהם בשם ד' ותוה"ק, שהם מוכרחים להיות הפועלים והבונים העיקריים בתחית הקודש, ותחית קודש זו צריכה להתפשט על כל עניני החיים באה"ק[37], [וקווים] מידה בכל ארצות הגולה. ומוכרחים אנו שיהי'[38] תוכן ורוח שלם למהלך [הרוחני] שלנו, ושם מלא ומצויין יהי'[39] עליו, שיש בכוחו לשקול את איכותו, כמו השם "ציון" שנושאים אותו אותם הבונים את בנין שלנו, וזה אין בנמצא כי אם בשם "ירושלים", ומגמת פעולתינו צריכה להיות, לאגד את כל כוחות הקודש שלנו בא"י[40] בעה"ק[41] ביחוד, לרומם את כל מה שצריכים אנו להחזיק לטובת היהדות, וליצור את היצירות החדשות שהזמן מכריח אותנו ליצור אותם בשביל הרמת קרן ישראל ותורתו, וכל המערכות המתיחשות להגדיל ולהאדיר כבוד הקודש והשפעתו בעולם.

אקוה שכת"ר[42] ישכיל בשכלו המרומם עד כמה הדברים נוגעים, וישים עמנו את ידו הגדולה להפיץ את הרעיון ה"ירושלמי" בארצות הברית, ולהרבות חברים להסתדרותינו הקדושה, ולדגלנו הקדוש "ירושלים", וצור ישראל עזרו ומגינו ב"ה יהי' עמנו, לחזק ולאמץ את כוחנו למען שמו הגדול ולמען עמו ונחלתו.

והי'[43] זה שלו' וברכה באה"ר, כנה"י[44] ונפש ידידו דוש"ת[45] מהר הקודש מירושלים

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ.ב.: זהו דבר פשוט ביסוד הרעיון של התנועה ירושלים שאין אנו עוסקים, ולהיפך אנו מחזקים את כל מה שהולך ונבנה לטובת ישראל וא"י[46] בכל אופן, וק"ו[47] שאנו מחזקים ומאמצים את כל אגודה וחבורה ששמה פניה לחיזוק התורה והיהדות. אבל עיקר החידוש שאנו מבליטים הוא, שאנו צריכים לתנועה של תחיה לאומית ברוח קודש ברוח ד' אשר על עמו, ועבודותיה יהיו פונים ביותר לשכלל את כל עניני הקודש באה"ק לפארם ולרוממם, ועם זה לתן הדרת קודש גם על כל עבודות החול שהתנועה הציונית עסוקה בהן הנ"ל.

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
3. שלו' - שלום
4. לכ' - לכבוד
5. תו"י - תורה ויראה
6. מוהררמ"ז - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות מ, ז (למשל: משה + זאב) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. בעי"ת - בעיר תהילה
9. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. באה"ר - באהבה רבה
12. ט"ג - טלגרמה
13. הגרש"ט - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות ש, ט (למשל: שמואל + טוביה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
14. נ"י - נרו יאיר
15. עה"ק - עיר הקודש

16. ואה"ק - וארץ הקודש
17. ת"ו - תבנה ותכונן
18. ע"ד - על דבר
19. הגרשא"י - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות ש, א, י (למשל: שמואל + אברהם + יעקב) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
20. הנ"ל - הנזכר לעיל
21. וע"ש - ועיין שם
22. כ"ג - כבוד גאונו
23. להגרשא"י - להגאון רבי שמות שמתחילים באותיות ש, א, י (למשל: שמואל + אברהם + יעקב) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
24. פעה"ק - פה עיר הקודש
25. ובאה"ק - ובארץ הקודש
26. ח"ו - חס ושלום
27. ע"י - על ידי
28. בעה"י - בעזרת השם יתברך
29. הר"מ - הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
30. בסהמ"צ - בספר המצוות
31. תוה"ק - תורתנו הקדושה
32. שהדר"ג - שהדרת גאונו
33. לאה"ק - לארץ הקודש
34. ולע"ק - ולעיר קודשנו
35. ותוה"ק - ותורתנו הקדושה
36. בעזה"י - בעזרת השם יתברך
37. באה"ק - בארץ הקודש
38. שיהי' - שיהיה
39. יהי' - יהיה
40. בא"י - בארץ ישראל
41. בעה"ק - בעיר הקודש
42. שכת"ר - שכבוד תורתו
43. והי' - והיה
44. כנה"י - כנפשו היקרה
45. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
46. וא"י - וארץ ישראל
47. וק"ו - וקל וחומר

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת א (אלף)

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה כסלו תר"פ **נמען:** הרב מנדל יצחק בעהרמאן וחברי 'דגל ירושלים' במנצ'סטר

תודה על הניחומים על 'שברנו הגדול'. על שאלתם בעניין היחס לאגודות אחרות: כל אגודה קשורה למטרותיה ויש לחזקה, אבל החילונים מאורגנים במרכז מדיני, ואילו כוחות הקודש מפוזרים. הציונות מבוססת על החול, וגם 'המזרחי' אינו מספיק כי אצלה החול עיקר והקודש טפל. ב'אגודת ישראל' ארץ ישראל היא רק חלק מעבודתה ולא יסוד מגמתה. לכן 'ירושלים' תשחרר את הקודש בארץ מעול חילוני, תייסד מוסדות תורה, ותבסס גם את המהלכים הפוליטיים על הקודש.

עיקרי הדברים

- תודה על ניחומים.
- החילונים מאורגנים, הקודש מפוזר.
- המזרחי ואגודת ישראל אינם מספיקים.
- שחרור הקודש.

נוסח האגרת

ב"ה[1] כ"ה כסליו תר"פ[2]

כבוד ידי"נ[3] הרב המאוה"ג[4] אוצר נחמד בתו"י[5] מו"ה[6] מענדעל יצחק בעהרמאן שליט"א[7]

וכל חביריו הנכבדים יראי ד' וחושבי שמו חברי הסתדרותינו הקדושה הנושאים בימין ד' רוממה את דגלינו הקדוש דגל ירושלים בעי"ת[8] מאנשעסטער יצ"ו[9]. שלו'[10] שלו' עד העולם מהר הקודש מירושלים. אחי האהובים, דברי תנחומותיכם היקרים על שברנו הגדול, אשר הואיל הצור תמים ב"ה בצדקת משפטיו ליסרנו בו בזמן הקרוב לבואנו אל חצרות ד' ועיר קדשו, הגיעוני, והיו כצרי על פצעי לבבנו. אהבתכם הנאמנה היא יקרה לי מכל הון, ונקוה בעזה"י[11] שקשרי הידידות שבינינו ילכו הלוך וגבור, לכבוד שם ד' שוכן ציון ובוחר בירושלים ב"ה, ולכבוד עמו וחבל נחלתו, קדושת תורתו ואור זיו אמונתו הקדושה, חיי עולם אשר נטע בתוכנו עדי עד. ובישועתו יראנו אור חדש אשר יאיר על עם ממושך וממורט. ומציון מכלל יופי, ומירושלים מכון קודש יופיע בהדרת קרני גאולה ופורקן על צאן ידו ועם מרעיתו, וישלם לנו בכלל ובפרט נחומים, לחבוש לכל שבורי לב בזריחת אור קדושתו, לחן ולכבוד ולצבי תפארה, לעיני כל אפסי ארץ.

וע"ד[12] שאלת כת"ר[13] חביבי בענין הסתדרותינו הק'[14] ודגל קדשו "ירושלים", בחושו ליתר ההתאגדיות וההסתדרויות הבאות מכחם של שלמי אמוני ישראל, ידע אהובי שלא ככל אגודה וחברה שבעולם היא תנועתינו הקדושה "ירושלים", שעל פיה נוסדה הסתדרותינו הקדושה הסתדרות "ירושלים", ודגלנו הקדוש "דגל ירושלים". כל אגודה היא מקושרת לחוגה ולמטרותיה המיוחדות, שכל אחת מהנה טובות וקדושות הן, ואנו צריכים לחזקן ולאמצן, אבל לא בזה בלבד אנו יוצאים ידי חובתינו לעבודת ד' ועם קדשו, קדושת יפעת ארץ חמדתו ועיר קדשינו ותפארתנו אשר שמו הגדול ב"ה

נקרא עליה לעולמי עולמים, ביחוד בעת כזאת, שמצד אחינו העובדים בתכונה של חול, הכחות מסודרים ומאוגדים בתכונה מדינית ומרכזית, ואם כוחותינו אנו הדוגלים בקודש, יהיו רק מפוזרים ונטויים לצדדים שונים ביחש ליחושנו לארצינו הקדושה, אז הננו נתונים במצב נורא מאד. הצד החילוני פועל את פעולותיו ברוח אמיץ, הוא יודע את רצונו לבנות את הארץ בדרך חיים של חול, ורוח הקדושה של תורה ומצוה ואמונה הנה הוא מפורד לפרודים שונים.

על כן שמה הסתדרותינו הקדושה ירושלים, את מגמתה לשאת את הדגל הקדוש ברמה, להודיע לעולם כולו, כי אמנם עושה היא התנועה הציונית את המפעל של תחית האומה מצדה החילוני, אבל הצד של החול לבדו לא יוכל להיות לישועה לישראל, ואע"פ[15] שהמזרחי שואף להכניס בהציוניות איזה רגשי קודש, אין הדבר מספיק. כי הלא היסוד של הציוניות הוא נוסד על החול, ויהיה אצלה החול עיקר והקודש טפל, וזה לא יוכל לפעול את הרוממות הנדרשה לקדושת ישראל, וקדושת ארץ ישראל, וקדושת ירושלים עיה"ק[16] ת"ו[17]. "שלמי אמוני ישראל" או "אגודת ישראל" חפצים לחזק את יסוד הקדושה בכלל, אבל בהיות אצלם "ארץ ישראל" רק חלק מעבודתם ולא יסוד מגמתם, אינם יכולים להכריע את הכף על מהלך החיים בארץ הקודש.

על כן באה הסתדרותינו הק' "ירושלים" להודיע לעולם כולו, שכל אגודה ואגודה שהיא שואפת לטובת התורה והקדושה בישראל, חייבים אנו לחזק אותן, אבל עיקר מגמתינו ביחש לבנין האומה בא"י[18] צריך להיות מצוין בשם "ירושלים", והחפץ של שלמי אמוני ישראל, לראות את כנסת ישראל בארץ ישראל, מפוארת בהדרת קודש יבוטא ע"י[19] דגל קדשינו "ירושלים", שהוא ישאף לשחרר את הקודש בא"י מכל עול זר חילוני, והוא ייסד מכונות ומוסדות לתורה ולקדושה, בגודל רוח באה"ק[20] ובעה"ק[21], והוא יגלה לעין כל... המפעלים של ארחות הפוליטיקה שלנו בא"י, גם הם צריכים להיות בנויים על יסוד הקודש, כי רק על ידי זכות של דבר ד', ושל קדושת תוה"ק[22] הנודעת לכבוד ולתפארת בעמים, יש לנו יחש וזכות לא"י[23]. וכל העבודות הללו שהן רבות מאד, ודורשות כחות רבים חמריים ורוחניים, צריכות הן להיות מתכוננות ע"י הסתדרותינו הק' "ירושלים"- בצירוף וקשר של ידידות עם כל מה שפועל לטובה לישראל ולא"י[24], וביחוד עם כל אגודות המיחסות לשם יראי ד' וחושבי שמו. וממוצא דבר תלמדו אחי היקרים שבשביל שום אגודה שבעולם אינה מתעכבת הסתדרותינו הקדושה מעבודתה, ומקדושת מטרתה העליונה, והיא צריכה להיות משתמרת בצביונה ולא להיות נטפלת לשום חברה אחרת, כי כל האגודות הנן ממלאות תפקידים אחרים, ואין גם אחת מהן שתמלא את תפקידה של הסתדרותינו הקדושה "להיות נושאת ברמה את דגל התחיה של האומה בארצה ובעיר קדשה, על יסוד הקודש, במעמד בלתי משועבד לשום כח חלוני".

ועם זה כל חבר וחבר בפני עצמו יוכל ג"כ[25] להיות חבר לאיזה אגודה מהאגודות העוזרות לטובת מצב האומה והיהדות, כאשר תהיה נטית לבבו לשם שמים, אבל ה"דגל" וה"הסתדרות" בכללה מוכרחים הם לשאת עליהם את השם הנכבד והמקודש, שם העיר אשר ד' שמה, את שם ירושלים מקום בית חיינו עיר קדשינו ותפארתנו, מכון כסא מרום מראשון מקום מקדשנו, להודיע לכל כי לא בכח החלוני תוכל התחלת צמיחת ישועה לישראל להתבסס, בהיותו לבדו הפועל בעבודת התחיה ובנין האומה, כי אם

כאשר זה הכח החלוני יהיה כח מכשיר ומבסס לכח הקודש, שהוא הכח היותר עליון והיותר נצחי, הכח אשר אור ד' יגלה על ידו בישראל ובעולם, וזה יתגלה בהודו ע"י רוממות קרן צדיקים ות"ח[26], וכל שלמי אמוני ישראל באה"ק ובעה"ק, כשיראו המפעלים הטובים של הסתדרותינו הקדושה "ירושלים", להאיר את אור תחית האומה באור ד' וקדושתו בעולם.

והנני מצפה לחסדי השי"ת[27] ורחמיו, שיאיר לנו באור ישועתו, וישגבנו חיל ואומץ לעבודת קדשו, ומעברים וממדינות שונות ילוו אלינו כל חרד לדבר ד', הרוצה בכבוד אה"ק[28] ובכבוד של יראי ד' ואוהבי שמו, לחוק ולאמץ את ידינו בעבודת הקודש של הסתדרותנו הקדושה העולמית הכללית, הסתדרות "ירושלים".

ונקוה שחבור תדירי במכתבים בכתב ובדפוס יהיו מתמידים ביניינו, לעורר את האהבה לקדושת עם ד' על אדמת הקודש, מהר הקודש מירושלים, ויתברכו בכט"ס[29] כנה"י[30] ונפש ידי"ע[31] דוש"ת[32] באהבה רבה

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

עבד לעם קדוש על אדמת הקודש ועובד עבוה"ק[33] בעיה"ק[34] ירושלים תובב-א

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
3. ידי"נ - ידיד נפשי
4. המאוה"ג - המאור הגדול
5. בתו"י - בתורה ויראה
6. מו"ה - מורנו הרב
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. בעי"ת - בעיר תהילה
9. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
10. שלו' - שלום
11. בעזה"י - בעזרת השם יתברך
12. וע"ד - ועל דבר
13. כת"ר - כבוד תורתו
14. הק' - הקטן
15. ואע"פ - ואף על פי
16. עיה"ק - עיר הקודש
17. ת"ו - תבנה ותכונן
18. בא"י - בארץ ישראל
19. ע"י - על ידי
20. באה"ק - בארץ הקודש
21. ובעה"ק - ובעיר הקודש
22. תוה"ק - תורתנו הקדושה
23. לא"י - לארץ ישראל
24. ולא"י - ולארץ ישראל
25. ג"כ - גם כן
26. ות"ח - ותלמידי חכמים

27. השי"ת - השם יתברך
28. אה"ק - ארץ הקודש
29. בכט"ס - בכל טוב סלה
30. כנה"י - כנפשו היקרה
31. ידי"ע - ידידו עוז
32. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
33. עבוה"ק - עבודת הקודש
34. בעיה"ק - בעיר הקודש

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת איא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' שבט תר"פ - ירושלים **נמען:** הרב זאב יעבץ

'ירושלים' אינה מפלגה או כת, ואינה מבטלת שום התאגדות. בא הזמן שהתחייה הלאומית תתבלט מצד הקודש כמו מצד החול. מי שעוזר לבניין החול עשה דבר נשגב, אבל לא יצא ידי חובתו עד שיעבוד גם בבניין הקודש. בכללותן שתי העבודות קודש, אבל בפרטן מתחלקות לפי אופי המנהיגים. בנו הרצי"ה בפתח תקוה, ומשתתף בבית הספר למורים של 'נצח ישראל' שמנהל ד"ר לוין.

עיקרי הדברים

- לא מפלגה.
- קודש כמו חול.
- שתי עבודות לכל יהודי.
- הבן בפתח תקוה.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלם ת"ו[2], יום ה' לחדש שבט תר"פ[3]

כי[4] ידי"נ[5] הרב המאוה"ג[6] לתורה ולתעודה בישראל מוהר"ר[7] זאב יעבץ שליט"א[8]. שלו'[9] וברכה באהבה נאמנה.

מכתבו המלא חבת אמת וחכמת לב הגיעני, ומה יקרו לי אמריו המסולאים בפז. אמנם בעיקר הענין רחוק מאד הוא הרעיון שאנו מבטאים ע"י[10] שם "ירושלים" מלהיות איזה ענין למפלגה או כתה בישראל. אין אנו דורשים סוג אנשים מיוחד ולא שום ביטול לכל איזה התאגדות קיימת באומה. רק שהננו אומרים כי בא מועד שתחייתנו הלאומית, תהיה מתבלטת ג"כ[11] מצד הקודש שבה. לא פחות, באותה המדה שהיא מתבלטת מצד החול שלה. ולהחיות את התחיה הלאומית מצד ערך הקודש, צריכים אנחנו בעל כרחנו להרים איזה דגל, ולסדר איזה הסתדרות. אבל מה הדגל הזה מרמז ומה ההסתדרות הזאת שואפת רק חיזוק ידים לכל מה שהולך ונעשה בישראל, לשם תקומת תחייתנו הכללית על אדמת הקודש. הננו מכריזים ואומרים, שכל-זמן שאדם מישראל נתן את ידו לעזור לעבודת החול של בנין האומה על אדמתה, עשה אמנם דבר נשגב ונעלה.

אבל לא יצא עדיין ידי חובתו בשלמות, עד שיעשה גם כן כל מה שיש בכחו לעשות לשם עבודת הקודש של בנין האומה בארצה, על פי הערך של תחיית הקודש שלה. שהיא מוכרחת להעשות לתנועה מוכרת ומתפשטת, וזאת היא התנועה הירושלמית, דגל ירושלים, או הסתדרות ירושלים. ומחשבה כזאת רחוקה היא מלהיות מוגבלת בשום סיעה או מפלגה פרטית. מפני שהיא אומרת שאין לנו אדם מישראל שלא יצטרך לעבוד את ט"ו ב', ד"ה[12] מי. קו"א[13], עמ' פט', ד"ה וכן משמע. מצוה שכטי (עמ' שתי העבודות, עבודת החול ועבודת הקודש לשם תחיית עמו. ובכללותן הלא שתיהן קודש הן, אבל

בפרטיותן הן מתחלקות לקודש ולחול, כדי שיהיה אפשר לציין את האופי של המנהיגים והפועלים על אלה שני חוגי העבודה, כל חד וחד לפי הלך נפשו וכשרונותיו.

הנני מנוע כעת מפני טרדות שונות מלהאריך כראוי לכבוד רב חביבי שליט"א. בני שי'[14] הוא כעת בפתח תקוה, נוטל הוא חלק בבית ספר למורים מטעם נצח ישראל, לידידינו ד"ר[15] לוין שהוא כעת מנהלו, כל משך הזמן שד"ר[16] אויערבאך נ"י[17] הוא שרוי בחו"ל[18]. והנני מקצר ואומר שלו', כנה"ר[19] ונפש ידידו עז. קשור באהבתו וצמא לדבריו המלאים אור ויושר לבב.

המצפה לתשועת ד' על עם קרובו וחבל נחלתו, במהרה בימינו בקרוב

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. ת"ו - תבנה ותכונן
3. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
4. כ' - כבוד
5. ידי"נ - ידיד נפשי
6. המאוה"ג - המאור הגדול
7. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. שלו' - שלום
10. ע"י - על ידי
11. ג"כ - גם כן
12. ד"ה - דיבור המתחיל
13. קו"א - קונטרס אחרון
14. שי' - שיחיה
15. ד"ר - דוקטור
16. שד"ר - שדוקטור
17. נ"י - נרו יאיר
18. בחו"ל - בחוץ לארץ
19. כנה"ר - כנפשו הרמה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אנד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ב' אלול תר"פ - ירושלים **נמען:** תעודת שליחות לבנו הרצי"ה

הרב קוק מסמיך את בנו הרצי"ה לעסוק בענייני התנועה 'ירושלים', ומבקש מגדולי ישראל לקבל אותו בחיבה.

עיקרי הדברים

- שליחות לתנועה 'ירושלים'.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלם ת"ו[2]. יום ב' לחדש אלול תר"פ[3]

הנני בזה ממלא את ידי בני, הרב החו"ב[4] וי"א[5] מרבים, מו"ה[6] צבי יהודה הכהן קוק נ"י[7],

לעסוק בענייני התנועה הקדושה ירושלים, אשר הרימונו ע"י[8] התאגדות הסתדרות ירושלים ודגל ירושלים, שיש בה אור וחיים לעם ד' הגוי כולו, לכונן את יסודי תחיית עמנו ואה"ק[9], על יסוד הקודש המרומם והנעלה באור ד' וזיו תוה"ק[10], ברוח חכמה ואהבת שלו'[11] ואחוה לכלל ישראל בכל פנותיו, לבנין האומה והארץ, לעדן ולקדש את כל תנועת התחיה, התחיה הלאומית, לכל צעדיה וענפיה. אקוה שכל גדולי עמנו, בכל מקום באו של הציר הנאמן בני הרב המוכ"ז[12] שי'[13], יקדמו פניו בחבת קודש כראוי לו ולמשלחתו הגדולה והרוממה, העומדת ברום עולמנו בעת כזאת עת צמיחת קרן ישועה, וזהרי גאולה מהר הקודש מציון ומירושלים על כל נאות יעקב.

והנני בזה חותם בברכה נאמנה, וצפיית ישועה קרובה, לעם ד' לארצו ונחלתו, במהרה בימינו בקרב

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. ת"ו - תבנה ותכונן
3. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
4. החו"ב - החריף ובקי
5. וי"א - וירא אלקים
6. מו"ה - מורנו הרב
7. נ"י - נרו יאיר
8. ע"י - על ידי
9. ואה"ק - וארץ הקודש
10. תוה"ק - תורתנו הקדושה
11. שלו' - שלום
12. המוכ"ז - המוסר כתב זה
13. שי' - שיחיה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אסה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ח תשרי תרפ"א **נמען:** הרב יעקב חי זריהן, טבריה

הרב קוק מתנצל על עיכוב ההסכמה לספר הרב י' בירדוגו. הרב קוק מודה על דבריו לחיזוק 'אורות', לרומם את 'דגל ירושלים' ולהצמיח גאולה 'בתשובה עילאה'.

עיקרי הדברים

- הסכמה לספר.
- תודה על חיזוק 'אורות'.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. יום ל"ח לחדש תשרי תרפ"א[2]

לכבוד ידי"נ[3], הרב הגאון המפורסם, אוצר נחמד מלא תו"י[4] טהורה. מוה-ר יעקב חי זריהן שליט"א[5],

רב בעה"ק[6] טבריא תובב"א[7] אחדשה"ט[8] באה"ר[9] יסלח כתר"ה[10] חביבי שליט"א על עכוב דברי על מכתבו הנחמד והיקר, וע"ד[11] ההסכמה של הספר מהגר"י[12] בירדוגו זצ"ל[13], כי רבו הטרדות והמניעות שגרמנו ככה עכובא, וכעת ג"כ[14] לקצר אני צריך, ותודתי נתונה לכת"ר[15] חביבי ע"ד[16] היקרים והקדושים באמוץ דברי-קדש, אשר עם הספר אורות. לרומם את דגל הקדש דגל ירושלים, בעם ה' הגוי כלו, להצמיח קרן וקרבת גאולה, ברוח ה' על עמו ונחלתו, בתשובה עילאה, מיראת-הרוממות, רוממות צור ישענו, ב"ה, ואהבת עולם אהבת-אמת אשר בלב עם סגולה למקור-חייו, עזרו ומגינו, בורא קצות הארץ, ונוטה שמים לבדו, אוזר ישראל בגבורה ועוטרו בתפארה.

והי'[17] זה שלו'[18] כנה"ר[19] ונפש ידי"ע[20] דוש"ת[21] באה"ר

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"א - השנה תרפ"א (1920/1921)
3. ידי"נ - ידיד נפשי
4. תו"י - תורה ויראה
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. בעה"ק - בעיר הקודש
7. תובב"א - תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
8. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9. באה"ר - באהבה רבה
10. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
11. וע"ד - ועל דבר
12. מהגר"י - מ + הגר"י: הגאון רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
13. זצ"ל - זכר צדיק לברכה

14. ג"כ - גם כן
15. לכת"ר - לכבוד תורתו
16. ע"ד - על דבר
17. והי' - והיה
18. שלו' - שלום
19. כנה"ר - כנפשו הרמה
20. ידי"ע - ידידו עוז
21. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אעב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ט מרחשון תרפ"א **נמען:** אל כל בית ישראל ובייחוד לאיכרים ולכורמים

'דגל ירושלים' הורם בשעת הצהרת בלפור: יש כוח כביר בתחייה החילונית של 'ציון', שמטרתה המדינה, אבל בלי אור הקודש לא תגיע לתעודתה, ומגמת הקודש אינה רק המדינה אלא 'כסא ה' אשר בירושלים'. עכשיו העולים הצעירים, שאין להם כלום מלבד אהבת הארץ וכוח שריריהם, צריכים עבודה: 'וחי אחיך עמך'. האיכרים חייבים לקבלם כפועלים קבועים, 'בלא אמתלאות'. עם העין הטובה לשכנינו הערבים, 'שלא להתעלם מבשרנו', בפרט מפליטי חרב.

עיקרי הדברים

- ציון וירושלים.
- קליטת העולים.
- עבודה עברית במושבות.
- עין טובה לערבים ואחריות לאחים.

נוסח האגרת

ב"ה[1] י"ט חשון תרפ"א[2].

אחינו היקרים, כל בית ישראל הגוי כלו. דגל ירושלים הורם באותה שעה, אשר המטרה המדינית של ציון הגיעה כמעט להמדרגה החשובה שהיא עומדת בה עכשו. באותו הפרק של מתן הדקלרציה על ידי הממשלה הבריטית, ראינו אז עין בעין שהתכונה החלונית של בנין האמה ותחיתה בארצה כובשת לה את דרכה בחיים, התעמולה רבה וגדולה, והאידיאלים החלונים מקסימים, וטבעו של עולם צריך להם, וכל לב רגש מוכרח הוא להודות שכח כביר ורב טוב צפון בהתחיה החלונית שלנו הדוגלת בשם "ציון" שמטרתה הוא: המדינה היהודית בארץ האבות. אבל מעבר מזה, נוכחנו לראות שכמה שיצליח החול במצעדיו איננו כלל עלול לבוא לתעודתו, אם לא יופיע אור הקדש בתכונה רוממה ויאיר את כל מחשביו. ואור הקדש הוא בא מתוך הכרת הקדש שלנו, מתוך התביעה האלהית הפנימית אשר בנשמת ישראל, מתוך אור ישראל וקדושו שהוא אור העולם ומלואו. והמגמה האחרונה של הקדש, אינה רק המדינה!, כי"א[3] כסא ה' אשר בירושלים, "כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו" ובעת אשר על נהרות בבל ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון כאשר לבנו נשבר.

ועתה השעה באה, ואנו, כלומר, יושבי הארץ מלפנים, הננו קרואים למעשה. לעזרת אחים שהיא עזרתנו, עזרת הגוי כלו בסוס חסננו כבודנו בארץ ובעולם. והנה המהגרים הללו, רובם צעירים אשר אין להם כל, כי אם נפשם הנלהבה באהבת ארץ אבות וכח שריריהם המוצקים, הנכונים לעבודה. ועתה כמה חובה כפולה ומכופלת היא על ישובנו כלו, וביחוד עליכם אחינו האכרים והכורמים אשר על אדמת הקדש, אשר התאזרחתם בארץ ונוטעתם עליה. עכשיו הגיע הזמן להחלץ חושים כלנו, בעד העבודה העברית, עתה בא התור של "וחי אחיך עמך", ביחש לנתינת עבודה בכל מקצעות המשק שלנו

בישובנו כולו בכל מלא רחבו והקיפו. אורות קס'. קולי אליכם, אחים חביבים אכרינו וכורמינו! ממעמקי לבבי אקרא אליכם: התרוממו בנפש נדיבה ברוח מתנה, לקראת אחינו אלה. לעומת אורחינו החביבים, כחות החיים הרבים, שבהם אוצר חיים גנוז לבנין עמנו וארצנו לקוממיותנו העתידה בארץ אבות, עת לעשות הוא לנו השעה הגדולה הזאת. נקדם נא באהבה את אחינו החלוצים, קחו נא אחים, את אחינו הבאים מחדש, את הצעירים וגם את הבאים בימים העומדים הכן לעבודה, לפועלים קבועים במושבות. העבודה הישראלית, מכרחת היא להיות עכשיו עולה כפורחת בארצנו הקדושה.

כל מניעה שבעולם אסור לה, להיות חוצצת בינינו ובין חובת הקודש הזאת. עלינו לזכור מה היא חובתנו הכוללת לעמנו ולארצנו בעת חיה. עלינו לזכור כמה אוצרות סגולה ישנם בין צעירי אחינו הללו, שיהיו לברכה ולתהלה בארץ. עלינו לחזק ולאמץ את כחם ואת רוחם של המהגרים הללו, בכל קרוב ובכל אמוץ. וההתקרבות היותר גדולה, והיותר כשרה, ויותר מועלת ומביאה למטרה הרצויה היא רק זאת: נתינת עבודה בעין-יפה, בלא אמתלאות בלא השתמטות. שאלת היום היא לנו עכשיו, שאלת העבודה העברית ועם כל העין הטובה שאנו נוהגים בה ביחש לבני גזענו ושכנינו יושבי הארץ הערבים, עלינו לזכור שלא להתעלם מבשרנו, במדה כפולה, של חובת אחים, ושל חובת בנין העם על אדמתנו, של חובת אהבת גרים, פליטי-חרב, הבאים אל חק אמם לציון, להסתר מחמת פראים, וקנאת אויבים, אכזרים כחיתו טרף. שאו ידיכם קדש, אחים יקרים, אכרינו וכורמינו. אשר על אדמת קדשנו. החיו את נפשות מהגרינו היקרים, הבאים להאחז בארץ חמדה. הרימו נס של עבודת-אחים, עבודת ישראל, על אדמת ישראל. וצור ישראל, ירים מהרה נס לגוים, ונדחי ישראל יכנס מארבע כנפות הארץ. וירום קרן לעמו על אדמת קדשו וחבל נחלתו לעולמים.

כנפשכם היקרה, ונפש אחיכם, ועבדכם הנאמן

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"א - השנה תרפ"א (1920/1921)
3. כ"א - כי אם

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אפג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: שבט תרפ"א **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

תוספת קצרה למכתב הקודם, בעניין ר' שמעון גליצנשטיין, ותקווה לרומם את 'דגל ירושלים'.

עיקרי הדברים

- תוספת בעניין גליצנשטיין.

נוסח האגרת

ב"ה. שבט תרפ"א[1]

[בני יקירי שליט"א[2]] בעה"י[3] אף שכתבתי לך מכתב מפורט קצת יום ו' עש"ק[4] העבר, הנני מוסיף בזה בקצרה ע"ד[5] ידידינו הרש"ג[6] שי'[7], והננו אסירי תקוה שחפץ ד' בידינו יצלח לרומם את דגל קדשנו, דגל ירושלים עיר בית חיינו לשם ולתפארת להחיות את נשמת תחיית עם ד', על אדמת קדשו.

ברוממות הדרת קודש, והי'[8] זה שלו'[9] וברכה כנה"י[10] ונפש אביך מצפה אשרך כה"י[11]

אברהם יצחק ה"ק

---

1. תרפ"א - השנה תרפ"א (1920/1921)
2. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
3. בעה"י - בעזרת השם יתברך
4. עש"ק - ערב שבת קודש
5. ע"ד - על דבר
6. הרש"ג - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ש, ג (למשל: שמואל + גרשון) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
7. שי' - שיחיה
8. והי' - והיה
9. שלו' - שלום
10. כנה"י - כנפשו היקרה
11. כה"י - כנפשו היפה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקטז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (תרפ"א) **נמען:** הרב ר"י קאמיעטהאר

דבריו על 'תחיית הקודש' ערבו לו, והרב קוק מציע שיעסוק בתעמולה כבא כוח המרכז הירושלמי. הרב קוק היה שמח שיעלה, אבל המעכב הוא חוסר אמצעים, כי תלמידי חכמים רבים מתפרנסים בצער. אם יבינו הכשרים את חשיבות 'דגל ירושלים', יהיה אפשר להעסיק תלמידי חכמים רבים.

עיקרי הדברים

- תעמולה כבא כוח.
- עלייה ואמצעים.
- עבודה לתלמידי חכמים.

נוסח האגרת

לכבוד ידידי הרב המאוה"ג[1] אוצר תו"י[2] מוהרר"י[3] [קאמיעטהאר] שליט"א[4]

שוי"ר[5] מכתבו היקר הגיעני, כמה סבות וטרדות רבות מנעוני מהשיב עד כה ואתך הסליחה. ערבו לי מאד דבריו היקרים, ע"ד[6] המכתב תחיית הקודש, ומי יתן ויהי'[7] כת"ר[8] ומכיריו ומוקיריו הרבים מחזקים את יסוד הקדוש של דגל ירושלים ולחזק את התנועה הירושלמית הקדושה בעולם, שהיא תנועת הקודש שבתחיה הלאומית שלנו ההולכת ומתפתחת בעולם ופעלה והדרה נראה בבליטה יפה על אדמת הקדש. ומה טוב אם יעסוק כת"ר בכשרונו בתעמולה קדושה זו בתור בא כח המרכז הירושלמי שלנו. וע"ד[9] באו אל הקדש, מה נעים הי'[10] לי שיהי'[11] כת"ר סמוך ונראה לנו, ונוכל בעז"ה[12] לעסוק ביחד בדברים העומדים ברומו של עולם, בבנין עמנו וארצנו הקדושה ברוח ה' אשר על עמו.

אבל הדבר המעכב כעת הוא החסרון של האמצעים החמריים. כי נפישי בני חילא, ורבו העוסקים בתורה ות"ח[13] מצויינים המתפרנסים בצמצום וצער גדול, ה' ירחם. אולי תבא רוח והצלה מרוממות דגל ירושלים. שידעו אחינו הכשרים. שלפחות בעד כל המכשירים של צד המקודש של בנין האומה בארה"ק[14], צריכים אנו לעבוד בכל מאדנו וכחנו, וממילא יהי'[15] אפשר להמציא עבודה בענין הגדול הזה וסעיפיו לת"ח[16] רבים בעלי כשרון, טהורי רוח וישרי לב אשר יראת ה' טהורה וכבוד שמים וכבודן של ישראל וא"י[17] היא כל מגמתם. והנני מוכרח לקצר משום הטרדא שלנו כנה"ר[18] ונפש ידי"ע[19] דוש"ת[20] באה"ר[21]

1. המאוה"ג – המאור הגדול
2. תו"י – תורה ויראה
3. מוהרר"י – מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) – הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
4. שליט"א – שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. שוי"ר – שלום וישע רב
6. ע"ד – על דבר
7. ויהי' – ויהיה

8. כת"ר - כבוד תורתו
9. וע"ד - ועל דבר
10. הי' - היה
11. שיהי' - שיהיה
12. בעז"ה - בעזרת השם
13. ות"ח - ותלמידי חכמים
14. בארה"ק - בארץ הקודש
15. יהי' - יהיה
16. לת"ח - לתלמידי חכמים
17. וא"י - וארץ ישראל
18. כנה"ר - כנפשו הרמה
19. ידי"ע - ידידו עוז
20. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
21. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקל

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ' שבט תרפ"ב **נמען:** ר' א' אייזנברג

תודה על הסיוע במידע על מצב הישוב. העיתון 'דגל ירושלים' עדיין לא יצא מסיבות טכניות. מצורפים עשרה עותקים של הקול הקורא 'עת לטעת' לנוטעים ולכורמים, לנטיעת אתרוג כשר בארץ, והרב קוק מבקש להפיץ את הרעיון.

עיקרי הדברים

- תודה על המידע.
- עיכוב העיתון.
- 'עת לטעת' - אתרוג כשר.

נוסח האגרת

יום כ' לחודש שבט תרפ"ב[1] למע"כ[2]

ידידי הרה"ח[3], רב הפעלים לתחית עמנו וארצנו, מוהר"א[4] אייזנברג, שלו'[5] וברכה מקדש מירושלים. את תודתי הרבה, על מכתבו וברכותיו הידידותיים אלי, הנני מוסר אליו בזה וגם הנני להודות לו על הסיוע שהוא מסייע לנו, ושהבטיח לסייע לנו בעתיד, בעניני הישוב, בהמציאו לידינו את הידיעות הנחוצות לעניני מצב הישוב. ואשר על כל אלה הנני להכיר לו את תודתי, בזה. והנני מקוה כי גם לימים הבאים לא יופסק הקשר הידידותי אשר בינינו, בנוגע לעבודת בנין ותחית ישראל בארצו. במה שנוגע להופעת העתון "דגל ירושלים" מסיבות טכניות לא יכולנו עוד להוציא את הדבר לפועל. נקוה כי בקרוב יסורו המכשולים, אי"ה[6]. גם הנני לשלוח אליו, עתה, עשרה אכזמפלרים מהקול הקורא "עת לטעת" שהוצאתי אל אחינו הנכבדים העוסקים במטע ארצנו הקדושה, והכורמים והנוטעים שבמושבותינו, לנטיעת אתרוג כשר בארץ ישראל. ואבקשהו להשתדל אודות הפצת הרעיון הזה.

ולעשות ע"ד[7] הרחבת הפעולה הזאת, כיד ד' הטובה עליו, והי'[8] זה שלו' וברכה באה"ר[9] כנה"י[10] ונפש ידי"ע[11] דושה"ט[12] בכל לב ונפש.

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. תרפ"ב - השנה תרפ"ב (1921/1922)
2. למע"כ - למעלת כבוד
3. הרה"ח - הרב החסיד
4. מוהר"א - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
5. שלו' - שלום
6. אי"ה - אם ירצה השם
7. ע"ד - על דבר
8. והי' - והיה
9. באה"ר - באהבה רבה
10. כנה"י - כנפשו היקרה

11. ידי"ע - ידידו עוז
12. דושה"ט - דורש שלומו הטוב

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקלז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה סיון תרפ"ב - ירושלים **נמען:** ר' מרדכי הכהן (ד"ר כהן)

התנצלות על עיכוב התשובה, ומזל טוב לחתונת אחיו. הזמן מוכיח כמה נחוצה התאמצות 'דגל ירושלים' בספרות ובמפעל; בנו הרצי"ה יבאר פרטים.

עיקרי הדברים

- מזל טוב.
- חשיבות דגל ירושלים.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלם כ"ה סיון תרפ"ב

אהובי הנעלה הרה"ח[2] מר מרדכי הכהן שליט"א[3].

ד"ר[4] כהן, שלו'[5] וברכה באה"ר[6]. זמן רב עבר מאת שמחתני יקירי בדבריך, ואנכי עמוס התלאות והטרדות הרבות לא השיבותיך במועדו, אקוה שתדוניני לכף זכות, כעת אברכך גם אותך לשמחת חתוני אחיך יקירי הרב שליט"א, יהיה לסימן טוב, ולמז"ט[7] לכולכם יקירי, כל בית אביך חביבי הרה"ג[8] שליט"א. ולעניני עבודתנו הקדושה בדגל ירושלים, והסתדרותה, אשר כל זמן עובר, יוכיח לנו יותר ויותר כמה נחוצה לנו התאמצותה בלא הרף, בין בספרות, בין בחיים ובמפעל, אקוה, שתחזק ותתחזק בע"ה[9], ובני שי'[10] יבאר לך פרטי דברים. ובודאי מסר חביבינו מר באדענהיים ג"כ[11] את רשמיו.

יהי נועם ד' עלינו לכונן את מעשי ידינו, ולהופיע באור קדשו על תחיית עמנו ואה"ק[12], ידידך הנאמן

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. הרה"ח - הרב החסיד
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. ד"ר - דוקטור
5. שלו' - שלום
6. באה"ר - באהבה רבה
7. ולמז"ט - ולמזל טוב
8. הרה"ג - הרב הגאון
9. בע"ה - בעזרת השם
10. שי' - שיחיה
11. ג"כ - גם כן
12. ואה"ק - וארץ הקודש

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקמג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: אלול תרפ"ב **נמען:** קריאת הקודש ליסוד הישיבה המרכזית העולמית

יש כוח כביר שבונה את הארץ גם ברוח - חינוך וספרות - אבל 'מעשי חול המה', ובחיי הקודש 'אין קול התחיה מפעם'; המוסדות הקיימים רק מחזיקים מעמד. לשם כך הרים את 'דגל ירושלים', בלי לפגוע בציונות, במזרחי או באגודת ישראל. התוצאות היו פחות מזהירות מהמקווה, בגלל צרות העם. הרב קוק קורא להכין יסוד גדול לישיבה הכללית ולהרחיב את 'המרכז' שהחל בצורה קטנה.

עיקרי הדברים

- חיי הקודש בלי תחייה.
- דגל ירושלים בלי לפגוע באחרים.
- הישיבה הכללית.
- הרחבת המרכז.

נוסח האגרת

אלול תרפ"ב[1]

קריאת הקודש ליסוד הישיבה המרכזית העולמית בירושלים לכבוד רבותינו שבגולה הרבנים והצדיקים רועי ישראל ואחינו בשרינו אוהבי ציון ומקראיה הקשורים בקשרי קדש לארץ חמדה ולבנין עם ה' עליה, בכל לבם ונפשם. שלום וברכה ממכון בית חיינו, אחי ורבותי, שנים עברו, אחרי מלחמת העולם אשר שקטה כמעט, ותוצאותיה של המלחמה המרגיזה, על חובת עבודתנו על אדמת הקדש להרים בה קרן לבית ישראל, הולכות ונראות עין בעין, מתוך כל מהלכי החיים התלוים ושאינם תלוים בנו. עת בנות הגיע, ואנחנו חייבים לעשות לד' כל אחד ואחד לפי כחו, לבנות את הנהרסות, ולנטע את הנשמות אשר בנחלת אבותנו מעולם.

והנה יש בתוכנו כח כביר המשתדל לבנות את ארצנו הקדושה, ולא רק בענינים החומריים לבדם, ביסוד מושבות, ובנות בתים, ערים וכפרים, כי אם גם ברוח, נושאים הם עין על החנוך ועל הספרות ועל כל הענינים הרוחניים שבחיים בצורה אנושית, אבל כל המעשים הללו, מעשי חול המה, וברוח חול הנם נעשים ומסתדרים, ובתוך חיי הקדש שלנו, אין קול התחיה מפעם לצערנו. אכן יש לנו שרידים אוצרות קדש רבים בארץ-ישראל בכלל, ובירושלים עה"ק[2] בפרט, חדרים וישיבות, חשובים וקדושים מאד, כדרך שהיה לנו בימי קדם, לפני ההתעוררות הגדולה של רוח התחיה אשר לאומה, וחפץ בנין העם המחודש, המפעם בחזקה במחנה ישראל.

אבל הרוח החדש, חפץ התחדשות החיים לתחית העם, הולך הוא במסילותיו הכל בדרך חול, ודרך הקדש היא נעזבת להרגל והתרשלות ולפעולות כאלה, אשר רק ברב אומץ אמנם הנם עמלים להחזיק את הקיים מאז, אבל אין לנו, עדין כח מחודש, שיהיה נכר בו אומץ היצירה בדרך הקדש, אשר יתעלה לבנות לנו, לצרכי הקודש הגדולים בנינים חדשים ויצירות חדשות ע"פ[3] ההתעוררות החיה של חפץ

התחיה, והתנערות החיים אשר לאומה. למלאות את החסרון הזה. שכל זמן שהוא שורר, אי אפשר שתהיה לנו תחיה שלמה, ולא מעמד הגון וחשוב בצביון החיים החדשים. של ארץ-ישראל המתחדשת. הרימותי זה שנים את דגל ירושלים, אשר התניתי בו מפורש, שאין אנחנו באים, לפגום עי"ז[4] את שום כח מכחות האומה, המתאמץ לעשות איזה דבר לטובה ולבנין, בין בארץ בין בגולה. אין אנחנו פוגמים את התחיה החלונית ואת הציוניות שהיא נושאת את דגלה, כי חיי חול הם חיים אנושיים שהננו זקוקים להם בבנין הצבור הישראלי בארץ, וקל וחומר שאין אנו פוגמים את תעמולתו של המזרחי בתוך הציוניות, שכונתו היא לשם שמים, ולביצור הדת והיהדות. וכמו כן פשוט הדבר ומבורר שאין אנו פוגמים ביסודה של אגודת ישראל, המתאמצת לקשר את כל כחות החרדים.

ולפתור את שאלת החיים בארץ ובגולה ע"פ התורה והמצוה. כל אלה יחד הם דברים הראויים לחזוק, ולסדור כזה, שלא יפגעו ג"כ[5] איש בנחלת רעהו, בשאיפותיו הטובות ובכבודו. אבל על כל אלה. צריכים אנחנו לרומם בעצם התחיה, דגל של קדש. רוח מלא, ששאיפת החיים המתחדשים באומה ובארץ בהבנותה, תהיה נכונה לבצר בתוכו, את כל סגולות קדשנו, את הקודש העליון, את אור ד' וכבודו על עמו ונחלתו, במצעדים של חדוש ושל תחיה, ובאופנים ההולמים והמתאימים לתבונתה של התחיה הלאומית ההולכת ופועמת בחיינו בארץ ישראל. ואשר הדי קולותיה, מוכרחים הם להיות תמיד הולכים ונשמעים, בכל ארצות פזורנו בכל קצות הגולה. אמת הדבר שמעת אשר החלותי לקרא ע"ד[6] תחית הקדש, ע"ד דגל ירושלים והסתדרותה, היה ראוי לי לקוות לתוצאות יותר מזהירות, והכרה יותר רחבה, מאת קהלנו הגדול יברכהו ד'.

אבל הלא יודעים אנחנו, את ים התלאות שאנו טבועים בו, ואת נהרי נחלי הדמים השוטפים את אחינו האומללים, ואת הצרות הגשמיות והרוחניות העוברות בהמון גלים על ראשינו תמיד, עד אשר אין פלא כי קול כזה שיסודתו בחיי הרוחניות והאצילות הנפשיות לא נשמע כל כך, בחזקה, אבל בכל זה לא רפו ידי, וחזקה היא תקותי, שקול הצדק והאמת הקדש, והחיים האמתיים ישמע בעולמנו, ואור ד' יופיע על מהלכי החיים אשר לתחיתנו הלאומית על אדמת הקדש. ועל כן, הנני עוד הפעם שולח את דברי אליכם אחים חביבים: הרימו את דגל ירושלים בעולם היו כולכם כאיש אחד חברים, להסתדרות ירושלם. פעלו כולכם ברוח התנועה הירושלמית, האומרת לרומם את הערך אשר לתחיה הלאומית שלנו, בערך הכפול אשר להקדש היסודי, אשר לדבר ד', החי בקרבנו נצח. ואשר רק מברק הודו והדרו, מקדושת אמונתו הגדולה, מושפעים אנחנו, ומושפעים הם הכחות הטובים אשר בעמים ובממלכות הנוטים לנו צדק, ועוזרים אותנו להכיר את זכות ביתנו הלאומי בארץ ישראל.

אמנם כעת באתי ביחוד לדבר, לא רק על הערך הכללי של תחית הקדש שלנו, ולא על הערך הכללי של הסתדרות ירושלם ודגל ירושלם בכללותם, אלא על ענין אחד פרטי שהוא נתון בתוך הכלל הגדול הזה. קשור ודבוק עמו, ועם זה הרי הוא חטיבה חשובה שכדאי ליחד עליו הדבור בפני עצמו, הפרט הגדול הזה הוא, דבר יסוד "ישיבה גדולה ומרכזית", בעד כל האומה בירושלים. הרעיון הזה כשיצא אל הפועל הרי הוא מוכרח להעשות בסיס ועמוד חזק לתחית הקדש שלנו, וערובה נאמנה לבצורה וחזוקה וגם לעדונה ורוממות כבודה של תחיתנו החלונית. ירושלים עיר קדשנו ותפארתנו מוכרחת היא

להעשות האכסניא של תורה היחידה בגולה, והמציינת באיכותה בכל העולם כולו. זאת היא דרישה פשוטה שכל אחד מישראל יכול להבין אותה. החיים הולכים במסילתם הכבושה, החיים החלתים שוטפים אותנו מסביב, בתי ספר גימנסיות, וגם אניברסיטאות, למדעי החול וגם למדעים הלאומיים הישראליים לכל ענפיהם, בצורה חלונית, עומדים הם להוסד במוקדם או באיחור של זמן, שטף של מתלמדים מכל קצוי הגולה, שאינם מצטיינים ביחש טוב לחיי הקודש, להכרתם ולהוקרתם, יבאו אלינו מכל הצדדים. ואנחנו, אין אנחנו מוכנים כלל, איך לקדם את פני הזמן, איך להעמיד לנו "כח קדוש" איתן ורב, שישמש לנו תריס בפני החלונית המתגברת ומסתעפת, ושיגביר על ידי האישיות המצויינת של הנקבצים אליו לשם התורה, לשם כבודה ותחיתה, לשם הגדלתה והאדרתה, את השפעת הקודש בחיים, ושיוכל על ידי זה להביא זרם חדש בכל ההליכות של תחית האומה בארץ, לצד הטוב והנעלה, באופן שנוכל להיות בטוחים, ששם ד' אשר על עמו ואור תורת חיים אשר בקרבו, ילך הלוך וגדול בארץ התחיה, במהלך צמיחתה של ראשית ישועתנו.

הישיבה האחת המרכזית והכללית, שתוסד בירושלים בתור הישיבה העליונה והגדולה המיוחדת במכון קדשנו, בעד האומה כולה לכל ארצות פזוריה, זאת היא נקודת ההצלה למצבה של התחיה הלאומית שלנו. שלא תבלע בגלי החלוניות המקיפים אותה מסביב. והנקודה הזאת היה תהיה גם נקודת הזוהר לחיי הרוח הקודש, ודת האמת, לכל אחינו כולם בארצות הגולה. הישיבה הזאת תקבל אל תוכה צעירים מבני שש עשרה שנה עד עשרים ושתים שנה. התכנית של הלמודים, תהיה כה קצובה ואיתנה, למודי התורה, למקצועותיה: תורה שבכתב ותורה שבע"פ[7], המשנה, התוספתא, ואגדה. התלמודים, הבבלי והירושלמי, מדרשי ההלכה, פוסקים הראשונים וגדולי האחרונים, חכמת ישראל העיונית והמחקרית, חכמת המוסר והמדות, וכל המקצעות הנוגעים להרחבתה של תורה, והגדלת ידיעתה, בהכשרה של טפול בחינוך התלמידים במדות טובות, והדרכה גופנית ונפשית בריאה. ביראת שמים תמימה וטהורה. וחלק עליון מהישיבה, יהיה מיוחד למגודלי הישיבה - תלמידי חכמים שגמרו חק למודם והם ראויים להיות עוסקים ביצירות תורניות. שהם יעבדו במחלקה מיוחדת ליצירה, של ספרים וחבורים, הנחוצים לדור, בכל מקצעותיה של תורה.

מגמתה של הישיבה היא, שיהיה שם שמים, שם התורה, שם ישראל ושם ארץ-ישראל מתקדש על ידה בעולם. ושאיפת הקמתה היא, שיתפרסם במשך הזמן במלא התבל, שהמכון המיוחד והעליון, לחכמת התורה חכמת הדת וחכמת ישראל, במובן הגדול שלהם, הוא, מרוכז בהישיבה העולמית הגדולה הזאת שבירושלים. הזרם של כחות צעירים, המיוחדים לתלמוד תורה ולהדרת קודש, בחיל וערננות יביא עמו מרפא לרוח העם, ההולך ומתפתח בארץ, בדרך תחיה והתעוררות לאומית, שיהיה הולך ומתעלה, בתכונה של קודש. וצדדי הקודש שבתחיה הלאומית, שהם נגוזים בה, ואינם נראים כראוי בפועל עדיין, ילכו ויתגלו בחיים, עד אותה המדה שיהיה בידם, למלא את החלל הריק שבחיים הלאומיים שלנו, שעל ידי חוסר ההשפעה של צדדי הקודש שבתחיה הלאומית, עלולים הם להיות הולכים ומתחשכים בחשכת החלוניות והגסות החומריות, הבינו נא אחי האהובים, את עמקה של השאיפה הקדושה הזאת, והרימו כולכם יד בכבוד והדר, בנדיבות רוח והכרה פנימית לבנין המוסד

העליון הגדול והקדוש הזה, ליסודה וקיומה, של הישיבה העולמית הכללית שבירושלים. כל ה אשר בעיר הקודש, שהן מגדלות את החלק הצעיר שבבני תורה שבירושלים, לתלמוד תורה, ושיחד עם זה הן מחזיקות בתוכן את החלק החשוב של תלמידי חכמים שבירושלים, שתורתן אומנתן, הן מוכרחות להתחזק להתקיים ולהתפתח, ודוקא עם זה אנחנו חייבים ליסד את הישיבה האחת, בתור בית גדול כללי, שיקלוט אל תוכו לא רק את בני התורה הצעירים שבא"י[8], כ"א[9] להרים בעולם את הדגל של תחית הקדש בארץ-ישראל, עד אשר אותו החלק הצעיר והרענן המוכן להיות משתלם בגדולתה של תורה, ידע, שצריך הוא לבא בירושלים להיכלה של הישיבה הכללית, לשאוב מתוכה את תלמוד תורתו, בכלילת יופי ותפארת קדושה, וקדושה עליונה.

וגם אם רק משך שנים ישב הצעיר בעיר הקודש, עד שיגמר את חק למודו. וגם אם אחר כך יצטרך לשוב אל עירו אל מקומו בחוץ-לארץ, גם אז, ידע, כי התורה אשר יצאה מציון ודבר ד' אשר מירושלים, היא היא אשר פעלה על רוחו, ועל כל הויתו הרוחנית,, שהביאה אותו להיות שלם באותו הצביון המשוכלל אשר הטביעה הישיבה עליו את חותמה, והיו עיניו ולבו, פעולתו והשפעתו, נתונים נתונים תמיד, לבנין הארץ ולתחית האומה, בדרך החיים, שהיא דרך הקודש. והיה לנו גדוד שלם, לגיון חי, ופועל, מלא עז ועצמה, הכרה עצמית וידענות פנימית, העומד הכן על בסיסה של תורה ויסודה של קדושת ישראל הנאצלת, מוכן למלא את אוירה של עיר הקודש, בתור העיר האחת, שהיא לבן של ישראל, הוד-רוממות קודש, ותפארתה ועוזה של תורת חיינו. הרעיון הזה של יסוד הישיבה הכללית, מרומם ונשגב הוא. ולגשת אליו, צריכים אנחנו יסוד גדול חמרי, כדי שהכנות החצוניות יהיו גם הן, נאותות, להיות לבוש להאור הגדול הזה אשר יצא מציון, ע"י[10] כח התורה של הישיבה הכללית שבירושלים, שלשם עמדתה וקיומה, מוכרחת הן יתר הישיבות הממלאות את עיר הקדש בתורה ויראת שמים, להיות מתקיימות ומתחזקות.

בתור הכנה זעירא, לגשום הדבר הגדול הזה, יצרתי את "המרכז", שמספר מצומצם של תלמידי חכמים, מלומדי הישיבות המצוינים, נכנסו בו, והננו עסוקים בשיעורים קבועים למקצעות ההלכה וההגדה, כלומר: בלמוד המעשי של תלמוד ופוסקים בגמרא סברא ופלפול, ובלמוד העיוני של הלכות אמונות ודעות שבתורה. שהנני שואף להרחיבו בכמות ובאיכות, כדי שיהיה משמש לקצת התחלה ליצירתה של הישיבה הגדולה, שצריכה להקיף בתכונתה. את התוכן הרב של מקצעותיה של תורה השונות, ולהיות בסיס ונושא הדגל של תחית הקודש בארץ-ישראל ובישראל. והנני מצרף לדרשתי הגדולה, של העזרה הטפוסית האדירה ליסודה של הישיבה הכללית ואת בקשתי לחזק את "המרכז" המיוסד כעת בתור הכנה זעירה, שיש לו יחס עם הפתוח של הרעיון הגדול של יסוד הישיבה הכללית, בכל הקיפה וגדלה, המעורר בקרבנו תקוות גדולות, ושאיפות אדירות לתחית עם ד' על נחלתו, ולרומם את דגל ציון וירושלים, את דגל תחית הקודש, ע"י התנועה הירושלמית, המיועדת להשלים את מה שחסר מן יסוד הקודש, ואור ד', בהתנועה הציונית. כדי שיהיה מעשה הצדקה, צדקת ד' עם ישראל ועם ארצו שלם, בכל כליל הדרו, שלם בתכונתו החלונית, ושלם בתכונתו הקדושה.

שיצא ע"י אור הקודש אשר להתנועה הירושלמית, שההסתדרות "ירושלים" משתדלת לעוררה על ידי הרמתו של דגל הקודש "דגל ירושלים". הכינו יסוד גדול לכוונתה של "הישיבה הכללית" היחידה המרכזית בירושלים. ותמכו בידי להרחיב את "המרכז" אשר החלותי ליסד בצורה קטנה, להגדיל ולהאדיר אותו. כדי שיהיה גם הוא מצטרף למעשה הגדול ורב הערך של יסוד הישיבה הכללית הגדולה, בכל תכניתה העשירה והמקיפה. נעשה נא כל מה שבידינו לעשות. ושוכן ציון ישלח לנו מקדש את עזרו, למלא את דברו, אשר דבר על עמו ונחלתו: כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים בב"א[11].

אחיהם ועבדכם הנאמן השולח לכם את ברכתו הנאמנה מהר הקודש מירושלים

אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. תרפ"ב - השנה תרפ"ב (1921/1922)
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ע"פ - על פי
4. ע"ז - על ידי זה
5. ג"כ - גם כן
6. ע"ד - על דבר
7. שבע"פ - שבעל פה
8. שבא"י - שבארץ ישראל
9. כ"א - כי אם
10. ע"י - על ידי
11. בב"א - במהרה בימינו אמן

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקמה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"א תשרי תרפ"ג **נמען:** הרב זלמן פינס וחברי ההסתדרות בשווייץ

תודה על נאמנותו לתעמולת 'הסתדרות ירושלים'. מצורפת 'קריאת הקודש'. הרב קוק מציע שהאגודה השווייצית תיקח על עצמה אחד מסעיפי העבודה: יסוד כספי לעיתון 'דגל ירושלים'; הוצאת ספרות רעיונית; מימון נסיעות תכופות שלו ושל רבנים למושבות, לקבוצות ולחוות, 'לקרב לב הבנים הבונים את הבנין החלוני'; מכונית; מקוואות; תנורי שבת בקבוצות; מטיפים קבועים; תמיכה בתלמידים מחוץ לארץ לישיבה; ותרגום 'קריאת הקודש' לגרמנית.

עיקרי הדברים

- קריאת הקודש.
- תשעה סעיפים מעשיים.
- קירוב הקבוצות.

נוסח האגרת

ב"ה. י"א תשרי ג,

שלו'[1] וברכת עולמים גמח"ט[2] ושמחת יו"ט[3] לכ'[4] ידי"נ[5] הרב המאוה"ג[6] חכם לבב וגדול דעה מוהר"ז[7] פינס שליט-א וכא"ל[8] וכל חברינו היקרים במדינה. ברכת ד' מהר קדשו. אחדשה"ט[9]

באה"ר[10], מה יקרו לי אמרי נועמו וברכת אוהב טהר לב אשר הגיעוני. תודות מאליפות לכת"ר[11] על נאמנות רוחו לתעמולת הקודש של הסתדרות קדשנו ירושלים. ואף כי בכבדות רבה ובמניעות שונות הולכים ענינינו הקדושים, בכ"ז[12] חזקה היא תקותי שמתוך הענינים המעיבים יזרח אור לישרי לב והרעיון של תחית הקודש בתור נשמתה של התחיה הלאומית שלנו בתור השקפת עולם שלמה, והמפעלים שהם קשורים לו יתחילו להתגלות בחיים. יקבל רצו"פ[13] את קריאתי בשם קריאת הקודש. נפלו אמנם שבושים קטנים בדפוס, אבל הכונה ברורה היא לכל דורש צדק. מה טוב יהיה אם האגודה השויצית שלנו תקבל עליה איזה סעיף מסעיפי עבודתנו הקדושה להוציאם מן הכח אל הפועל. למשל אחת מאלה, או, א) את העתון דגל ירושלים, להניח "יסוד פיננסי" עליו לפחות על השנה הראשונה.

ב) להוי"ל[14] איזה חלקים מספרות תיאורית המבררים את הרעיון הירושלמי, אם בצורה עיונית מעומקת ע"י[15] כתבי יד משלי, או בצורה פפולרית שיוכלו להוצר.

ג) לתן לי ולסיעה של רבנים ומשפיעים שילוו עמי, אפשרות כספית לנסיעות תכופות בכל מרחבי הישוב, במושבות, בקבוצות ובחוות, כדי לקרב לב הבנים הבונים את הבנין החלוני. לתכונת הקודש, לאביהם שבשמים.

ד) לעזור לקניית אוטומוביל אחד או שנים בשביל המטרה הנ"ל[16].

ה) לעזור לבניני מקואות במקומות הישוב החדשים, במקום שישנן קבוצות משפחתיות.

ו) להקים תנורים של שבת בקבוצות, למנוע עי"ז[17] מחלול ש"ק[18] של הבשול.

ז) לעזרנו להקים מטיפים מיוחדים קבועים, יראי ד' ובעלי שכל ורגש, להיות מסבבים את כל חלקי הישוב החדשים ולבא עי"ז עמם בקשורים קבועים בדרכי אחוה ושלו'[19] להטבת מצב היהדות.

ח) בשביל הישיבה, לקבל עזרה ליסוד איזה הספקה למספר מסוים של תלמידים שיוכלו לבא מחו"ל[20] להמשיך את למודיהם.

ט) להו"ל את "קריאת הקודש" בגרמנית ולהתענין בתעמולה הקשורה עס'זה. ישנם ודאי עוד פרטים כהנה וכהנה, לרשום. אבל הצגתי בזה מה שעלה על רעיוני כעת, שכולם הם דברים שצריכים להסמיכם למעשים. כמה שתוכל אגודתנו השויצית לקבל על עצמה תבא עליה ברכה. מרב עבודה וטרדא הנני מוכרח לקצר.

ואחתום בכל חותמי ברכות באה"ר[21] כנפשו הרוממה ונפש ידי"ע[22] קשור באהבתו, המצפה לתשועת ד' על עמו ונחלתו באמת

הק' אברהם יצחק ה"ק

מה שלו' חתנו יקירי מוהר"א[23] שט"ב[24] שליט"א[25] ומשפחת אביו היקרים. זה זמן גדול שלא קבלנו מהם שום מכתב, שהוא דבר המפליא אותנו. יחננו השי"ת[26] לבשר ולהתבשר כל טוב ושמחה בכלל ובפרט, ידי"ע הנ"ל

---

1. שלו' - שלום
2. גמח"ט - גמר חתימה טובה
3. יו"ט - יום טוב
4. לכ' - לכבוד
5. ידי"נ - ידיד נפשי
6. המאוה"ג - המאור הגדול
7. מוהר"ז - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות ז (כגון זאב / זלמן / זכריה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
8. וכא"ל - וכל אשר לו
9. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
10. באה"ר - באהבה רבה
11. לכת"ר - לכבוד תורתו
12. בכ"ז - בכל זאת
13. רצו"פ - רצוף / רצופה (מצורף למכתב)
14. להו"ל - להוציא לאור
15. ע"י - על ידי
16. הנ"ל - הנזכר לעיל
17. עי"ז - על ידי זה
18. ש"ק - שבת קודש
19. ושלו' - ושלום
20. מחו"ל - מחוץ לארץ
21. באה"ר - באהבה רבה
22. ידי"ע - ידידו עוז
23. מוהר"א - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם

24. שט"ב - שם אדם - דורש פענוח
25. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
26. השי"ת - השם יתברך

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקמט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ג תשרי תרפ"ג **נמען:** חברי 'הסתדרות ירושלים' בבאזל (הרב א"מ כהן ואחרים)

קריאת הקודש מצורפת; יש להוציא לאור את יסוד הקודש הגנוז בתחייה הלאומית. הצעד הראשון: הישיבה העולמית. ואותם תשעה סעיפים כמו במכתב לרב פינס: עיתון, ספרות, נסיעות להשפעה על המתיישבים, מכונית, מקוואות, תנורי שבת, מטיפים, סניף לישיבה ותרגום לגרמנית.

עיקרי הדברים

- יסוד הקודש בתחייה.
- הישיבה העולמית.
- סעיפי עבודה מעשיים.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. י"ג תשרי ג'

שלו'[2] וברכת עולמים לכבוד ידידינו היקרים כ'[3] הרב המאוה"ג[4] מוהרא"מ[5] ד"ר[6] כהן שליט"א[7]

האבד"ק[8] בול יצ"ו והרה"ג סוע"ה[9] מוהרר"ם[10] שווארץ והר' הנכבד מו"ה[11] י' ראקאווסקי נשיא הסתדרות ירושלים שם והרה"ח[12] מו"ה מרדכי ד"ר כהן שליט"א, וכל חברינו הנכבדים יתברכו בכט"ס[13] בגמח"ט[14] וכט"ס[15]. אחי ואהובי היקרים. הנני מתכבד בזה לשלח לכבודם את קול קריאתנו להתעוררות עבודת הקודש בתנועת הקודש אשר לתחיתנו הלאומית, שאנחנו הננו אסירי התקוה להוציא לאור עולם בע"ה[16] את יסוד הקודש הגנוז בתוכיותה של התחיה הלאומית, המתגלה כעת בערכיה החלונים ע"י[17] הציונים, וכל ערך התיקון של כלליות האומה ושל מצב היהדות ושל קדושת א"י[18] תלוי הוא בהשבת הערכים הקדושים שבתחיתנו הללו, למכון כבודם ע"י התנועה הירושלמית שלנו, המתברכת ע"י נשיאתו של דגלנו הקדוש דגל ירושלים, המתנשא ברמה ע"י הסתדרות קדשנו ההסתדרות ירושלים. ובמה שנוגע לצעדים המעשיים, הנה תהי'[19] פעולת יסוד הישיבה, העולמית המרכזית בעקו"ת[20], - התוכן היותר נכון עכ"פ[21] לצעדי ההתחלה, ועם זה יש ויש דברים רבים גדולים בערכם מאד, שאנו חייבים להתחיל בהם. ומה טוב יהיה אם הסתדרותנו השויצית תקח על עצמה איזה חלק מיוחד מסעיפיה הרבים של עבודת קדשנו. למשל עלינו לעסוק בהתחלת התרחבותה של תנועתנו ע"י פעולות שונות, שמהם:

א. הוצאת העתון דגל ירושלים, אם יהי'[22] אפשר להניח יסוד פיננסי עליו. לפחות על משך שנה. ב. להו"ל[23] חלקים של ספרות תיאורית, המאירה את האופק של תחית הקודש, אם בצורה עיונית מעומקת ע"י כת"י משלי, והעתקתם לשפות מורגלות בעמנו בשדרות ובמדינות שונות, או ע"י דברים פפולריים ע"פ[24] יסודות הקדושים [...] של קדושת התנועה הירושלמית, שרוח ד' נוסשה בה, גם מעבודתם של אחים בדעה שונים. ג. לתן אפשרות, לי ולסיעה רבנית משפעת, של אמצעיים חמריים בשביל נסיעות תכופות בכל מרחבי ישובנו באי"י[25], במושבות, בקבוצות ובחוות, לקרב, לב בנים בוני

הבנין בצורתו החלונית, לאור הקודש שבתחיתנו הלאומית, בנועם ד' אשר עליה, הגנוז בקרבה והעלול להתגלות לעין כל ע"י תנועת הקודש שלנו, בין בחיי הרוח בין בחיי המעשה. ד. לעזור לקניית אוטומוביל אחד או שנים בשביל המטרה הסיורית הנ"ל[26]. ה. לעזרנו לבנין מקואות במקומות הישוב המשפחתי החדש. ו. להקים תנורים לצורך שבת בהטמנה, כדי שלא יכשלו בבישול בש"ק[27] ע"י מניעה זו בקבוצות הרבות. ז. לעזרנו להקמת מטיפים קבועים בעלי שפה ורעיון ובעלי מרץ ביראת ד', המוכנים להשפיע על הישוב המחודש מאור תחית הקודש להשיב לב בנים לאביהם שבשמים ולאור תורתו.

ח. לקומם לפחות בתחילה, סניף אחד להישיבה העולמית, בתקציב על איזה מספר של תלמידים שיהיה אפשר לקחת במוקדם היותר אפשרי. ט. להו"ל את קריאות הקדש בגרמנית, ולהתעסק בתעמולה נאותה לזה בכל חוט לב קדוש הראוי לאנשי בינה יראי ד' מלאי חכמה ודעת קדושים שכמותם ירבו בישראל. ודאי ישנם פרטים, ואפילו כללים רבים וגדולים במרחבה של תנועתנו הקדושה אבל פרטתי בזה דברים מצומצמים, שאקוה שהסתדרותנו השויצית תוכל להתעסק בקרוב בע"ה בהתגשמותם של חלקים מהם, ומרוב טרדא הנני מוכרח לקצר כעת ואומר שלו' וברכת ד' מקודש כנה"י[28] ונפש ידי"ע[29] דוש"ת[30] מהר הקודש מירושלים באה"ר[31]

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. שלו' - שלום
3. כ' - כבוד
4. המאוה"ג - המאור הגדול
5. מוהרא"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות א, מ (למשל: אברהם + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
6. ד"ר - דוקטור
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. האבד"ק - האב בית דין קהילת
9. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
10. מוהרר"ם - מורנו הרב רבי מ'
11. מו"ה - מורנו הרב
12. והרה"ח - והרב החסיד
13. בכט"ס - בכל טוב סלה
14. בגמח"ט - בגמר חתימה טובה
15. וכט"ס - וכל טוב סלה
16. בע"ה - בעזרת השם
17. ע"י - על ידי
18. א"י - ארץ ישראל
19. תהי' - תהיה
20. בעקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
21. עכ"פ - על כל פנים
22. יהי' - יהיה
23. להו"ל - להוציא לאור
24. ע"פ - על פי

25. באי"י - בארץ ישראל
26. הני"ל - הנזכר לעיל
27. בש"ק - בשבת קודש
28. כנה"י - כנפשו היקרה
29. ידי"ע - ידידו עוז
30. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
31. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקצ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ח תמוז תרפ"ג **נמען:** הרב בן ציון הלוי ברמן

הפרסומים שהרב קוק מתנגד לענייני 'אגודת ישראל' החיוביים הם שקר, שמפיצים מי שרוצים ליצור תחרות בינו לבין גדולי ישראל. דעתו כפי שכתב לפני המלחמה, אלא שנתברר שצריך גם הסתדרות כללית בשם 'ירושלים', כדי לגלות את התוכן הקדוש של התחייה הלאומית.

עיקרי הדברים

- אין התנגדות לאגודה.
- צורך ב'ירושלים'.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. כ"ח תמוז ג'.

ידידי היקר הרב המאוה"ג[2] זך הרעיון מו"ה[3] בנציון הלוי ברמן שליט"א[4] שלו'[5] וברכה באה"ר[6].

הגיע לידי כרטיסך וראיתי מתוכה שהנך סובר שאני מתנגד לעניני אגודת ישראל החיוביים, ודעה זו כנראה נתפרסה ע"י[7] אנשים כאלה, שהם חפצים לעשות איזו תחרות ביני ובין הרבה מגדולי ישראל שהנני מקושר עמם בקשרי ידידות מאז. ע"כ[8] מצאתי לנחוץ להודיעך שכל הדברים שמפרסמים מאיזו סיעה שהיא, בדבר יחוסי לאגודת ישראל בשלילה, שקר הם, והנני עומד ביחש לאגו"י[9] כדעתי הראשונה שכתבתי במכתב הנדפס בקובץ שלפני המלחמה, אלא שנתברר לי כעת שאנו צריכים ג"כ[10] להסתדרות כללית בשם ירושלים או דגל ירושלים, כדי למצא את התוכן הקדוש אשר לתחיה הלאומית בכללה, שהוא ענין קדוש ספון וגנוז במעבה מושגים חלונים המכהים את אור קדושתו.

והנני בזה ידידך הנאמן מצפה לאור ד' וישועתו מבין המצרים

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. המאוה"ג - המאור הגדול
3. מו"ה - מורנו הרב
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. שלו' - שלום
6. באה"ר - באהבה רבה
7. ע"י - על ידי
8. ע"כ - על כן
9. לאגו"י - לאגודת ישראל
10. ג"כ - גם כן

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארס

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ' מרחשון תרפ"ה - על האונייה 'מאוריטניה'

נמען: אגודת 'צעירי ישראל' בניו יורק, נושאי 'דגל ירושלים'

הרב קוק שמח בהם כ'חלוצים הראשונים' שהכירו את החובה לרומם את 'דגל ירושלים' ולנצח על ידו על שכרות התחיה הלאומית'. הרב קוק מחזק את החלטתם לרכוש את המגרש לבניין 'הישיבה המרכזית'. הרב טייטלבוים הוא יושב ראש הוועד בארצות הברית וקנדה.

עיקרי הדברים

- צעירי ישראל.
- רכישת המגרש.
- הרב טייטלבוים.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. כ' מ"ח[2] פ"ה מוריטניא

אחים אהובים נושאי דגל הקודש דגל ירושלם אגודת צעירי ישראל בנוירק יצ"ו[3]

ולנשיאם הנכבד מר היימאן גולדשטיין נ"י[4] שלו[5] וברכת עולמים אהובי לבי, רשמי שמחה עמוקים נשארו בלבבי מאז הכרתי אתכם ומאז נודע לי השאיפה הקדושה המאחדת אתכם, שהיא שאיפת קודש קדשים לשם ד' ותורתו, לשם היהדות הנאמנה במלואה, הממלאה בטהרתה את רוחכם הנכון. ומשנה שמחה אשמח בכם יקירי, על אשר הנכם מהחלוצים הראשונים אשר הכרתם את החובה הקדושה לרומם את דגל ירושלם ולנצח על ידו על שכרות התחיה הלאומית שלנו, הקשורה לארצנו הקדושה שתהיה מלאה עוז חיים של קודש כאשר יאתה לישראל להיות גוי קדוש על אדמת הקודש, ויחד עם זה הנני מחזק את ידיכם על נדבת רוחכם בדבר המפעל הגדול אשר הסכמתם לעשות להיות קנין המגרש שעליו יבנה בע"ה[6] ההיכל הגדול של "הישיבה המרכזית לישראל בירושלים", שהוא מפעל כביר מלא חזון קודש וממולא טל חיים להחיות על ידו את נשמת ישראל ולהאיר אור בהיר.על ארחות חייו הכלליים. חזקו ואמצו בנים ואחים יקרים, קבלו נא באהבה את ברכתי אשר הנני שולח לכם מלב ים בדרך מסעי, וצור ישראל יהא בעזרכם ובעזרנו, ונזכה לכונן את מעשי ידינו בקודש לפאר ולתהלה לשם ד' ולשם עם קדשו אור תורתו וחבל נחלתו עדי עד.

התברכו בכל טוב כברכת אחיכם הנאמן

אברהם יצחק הכהן קוק

נ. ב. הנה עמכם ידידי היקר הרה"ג[7] מו"ה[8] אהרן טייטלבוים שליט"א[9] איש אשר רוח בו, וכל עניני הישיבה הקדושה בארצות הברית וקנדה, הנה הוא המוציא והמביא בתור יושב ראש של ועד הפועל המצומצם שלנו בעז"ה[10]. הנ"ל[11]

1. ב"ה - ברוך השם
2. מ"ח - מרחשון
3. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
4. נ"י - נרו יאיר
5. שלו' - שלום
6. בע"ה - בעזרת השם
7. הרה"ג - הרב הגאון
8. מו"ה - מורנו הרב
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. בעז"ה - בעזרת השם
11. הנ"ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארסא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ז מרחשון תרפ"ה - לונדון **נמען:** הרב משה יצחק סגל, מנצ'סטר

הרב קוק היה שמח לפגוש את ידידיו, אבל קשה לו להתעכב בגולה. בהלכה: על סברת 'יחצי דברו' - אם מועיל כשהעדים יודעים שאחרים ישלימו, היה צריך להועיל גם בחצי עדות, ולכן צריך לומר שזו גזירת הכתוב. ועוד: דבר המשלים עניין שלם נחשב שלם (כמו שיורי טהרה בנטילת ידיים), וכך בעדות על חזקה לדעת הרי"ף.

עיקרי הדברים

- אין אפשרות להתעכב.
- הלכה: חצי דבר בעדות.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. כ"ז מ"ח[2] פ"ה לונדון

שלו[3] וברכה באה"ר[4] לכ'[5] ידי"נ[6] הרב המאוה"ג[7] אוצר תו"י[8] סוע"ה[9] זוכה ומזכה מוהר"ר[10] משה יצחק סג"ל[11] שליט"א[12]

ר"מ[13] דק' מנשסטר יצ"ו[14] וכא"ל[15] והמסתופפים בצלתי', שלום וברכת עולמים אחדשה"ט[16] באה"ר. בשמחה קראתי נועם דברי קדשו ותודה רבה על ברכתו הנאמנה ורגשי ידידות אמת אשר הביע בדבריו היקרים, ולי מה יקר היה אם יכולתי להתראות עם בחירי אהובי מידי עברי ונודי בגולה, וביחוד כאשר עיני ולבי הוא לבצר את יסוד הקודש של דגל ירושלם ורוממות קדושת ארצנו הקדושה בלב בני עמנו עם קדוש, וקביעות יסוד לבנין הישיבה המרכזית לישראל בירושלם אשר החלה העבודה בע"ה[17] להעשות, אבל אין דנים אפשר משא"א[18], כי קשה עלי מאד להתעכב בגולה, מפני כמה ענינים נכבדים וגדולים באה"ק[19] ובעקו"ת[20] תובב"א[21], והנני בזה חותם בברכה נאמנה ואה"ר[22] כנה"י[23] ונפש ידי"ע[24] דוש"ת[25] מלונ"ח[26], אברהם יצחק הכהן קוק ובמה שהעיר כת"ר[27] בסברא של דבר ולא ח"ד[28]. כעין טעד"קנ[29] משום שאין העדים אם עדותם מועילה אינם מדקדקים בה, הדבר קשה קצת, דא"ה[30] גם בחצי דבר ממש משכח"ל[31] שיודעים שאחרים מוכנים להעיד על חצי הדבר השני, והי'[32] צריך להועיל וגם בחצי דבר וחצי עדות, כאחד אומר אחת בגבה ואחד אומר אחת בכרסה', היה ג"כ[33] ראוי להיות הדין נותן שאם אחד יודע שיש שני שמשלים עדותו היה צריך להיות עדותם כשרה, ולא מצינו שום חילוק בזה א"כ[34] ע"כ[35] צריכים אנו לומר דגזה"כ[36] היא.

והסבר של עדי מכירה דצריכין לעדי גניבה, שמועיל לכ"ע[37] משום דעדי גניבה ל"צ[38] לעד מכירה', י"ל[39] דכלל גדול הוא שכל דבר הבא להשלים איזה ענין שלם נחשב ג"כ לענין שלם ויש משל ע"ז[40] בנטילת ידים דבתחילה צריך רביעית שלם, ומאחר שהי'[41] כבר השיעור, שיורי טהרה ג"כ חצי שיעור ג"כ די, ע"כ י"ל דכ"ע[42] ס"ל[43] דמה שמצטרף לדבר שלם לא נחשב כבר חצי דבר מצד מדת התורה, בנלע"ד[44] בחפזי והדבר צריך תלמוד. נ.ב. ומצאנו דסברת ברירה לשלמות הענין מהניא לד' הרי"ף[45], דמשו"ה[46]

מועילה עדות של שנים מיוחדות בחזקה, משום דהוי דבר שלם לגבי פירות, הוי ג"כ דבר שלם לגבי חזקה, וזהו דומה קצת לצירוף הנ"ל[47]

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מ"ח - מרחשון
3. שלו' - שלום
4. באה"ר - באהבה רבה
5. לכ' - לכבוד
6. ידי"נ - ידיד נפשי
7. המאוה"ג - המאור הגדול
8. תו"י - תורה ויראה
9. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
10. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
11. סג"ל - סגן לויה (כינוי משפחה ללויים)
12. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
13. ר"מ - ראש מתיבתא
14. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
15. וכא"ל - וכל אשר לו
16. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
17. בע"ה - בעזרת השם
18. משא"א - משאי אפשר
19. באה"ק - בארץ הקודש
20. ובעקו"ת - ובעיר קודשנו ותפארתנו
21. תובב"א - תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
22. ואה"ר - ואהבה רבה
23. כנה"י - כנפשו היקרה
24. ידי"ע - ידידו עוז
25. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
26. מלונ"ח - מצפה לנחמת ציון
27. כת"ר - כבוד תורתו
28. ח"די - דורש פענוח
29. טעד"קנ - דורש פענוח
30. דא"ה - דברי אלקים הם ("אלו ואלו"); אחרת: דאי הכי
31. משכח"ל - משכחת לה (מוצאים מצב כזה)
32. והי' - והיה
33. ג"כ - גם כן
34. א"כ - אם כן
35. ע"כ - על כן
36. דגזה"כ - דגזירת הכתוב
37. לכ"ע - לכולי עלמא
38. ל"צ - לא צריך
39. י"ל - יש לומר
40. ע"ז - על זה
41. שהי' - שהיה
42. דכ"ע - דכולי עלמא
43. ס"ל - סבירא ליה

44. בנלע"ד - בנראה לעניות דעתי
45. הרי"ף - רבי יצחק אלפסי
46. דמשו"ה - דמשום הכי
47. הנ"ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארסג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' חנוכה תרפ"ה **נמען:** ועד 'הסתדרות ירושלים' בשווייץ

הרב קוק הגיע לירושלים ונתקבל באהבה. נוספו תלמידים למרכז, יסוד לישיבה המרכזית. הרב קוק מבקש שיתאגדו עם 'צעירי ישראל' בניו יורק, כשנים עשר אלף איש. ברכת רפואה לרב העיר.

עיקרי הדברים

- השיבה לירושלים.
- תלמידים חדשים.
- קשר עם צעירי ישראל.

נוסח האגרת

ה' חנוכה ה'

לכבוד ועד הסתדרותנו הקדושה ירושלים בשויץ וביחוד לכבוד ידידינו הרה"ח[1] המרומם מו"ה[2] מרדכי ד"ר[3] כהן שליט"א[4]

ומשפחתו היקרה, והיו"ר[5] היקר והנכבד מר ראקאווסקי שליט"א, שלו'[6] וברכה מקודש. אחדשה"ט[7] באה"ר[8] אתכבד בזה להודיע לאהובינו היקרים מבואנו ב"ה[9] שלם לעה"ק[10], ומצאתי את אהובינו כולם שמחים לקבל פני באהבה והדרת קודש. ותל"י[11] תלמידי מרכזנו החדשים ואשר נתוספו עליהם במשך זמן נדודי בגולה ברוכי ד' וראוים להיות לאבן הפנה ומוסד יקר בבנין הישיבה המרכזית לישראל בירושלים, שהננו הולכים לעסוק בחסדי ד' בבנינה והקמתה. ואתם אחי היקרים התחזקו נא בעבודת הקודש והרימו בכבוד את דגל ירושלים ברב עז והדר, והשתדלו להתאגד ביחד עם נאמני דגלנו אשר בנויארק, הם אגודת "צעירי ישראל", צעירים נחמדים שלמי אמונים, שמספרם בכללות יעלה בערך שנים עשר אלף כן ירבו, הנתונים באהבה והכרה חודרת בקדושת דגלנו הקדוש ירושלים וערכו הגדול, לבסס את כל תנועת התחיה הלאומית בבוסם קודש ואור יראת ד' ובינת קדש. מסרו נא ברכת שלומי ואהבתי הנאמנה לכבוד הרב המאוה"ג[12] לתורה ולתעודה, הגאבד"ק[13] שליט"א, השי"ת[14] ישלח לו מהרה רפואה שלמה בתוך שאר ח"י[15] ויאריך ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים, ויזכה לעלות לציון ברנה דשן ורענן עם הרבנית הכבודה היקרה תחי'[16] וכא"ל[17] יתברכו ברב טוב סלה, כעתירת אוהבם הנאמן לעד חותם בברכה מהר הקודש מירושלים.

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. הרה"ח – הרב החסיד
2. מו"ה – מורנו הרב
3. ד"ר – דוקטור
4. שליט"א – שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. והיו"ר – והיושב ראש

6. שלו' - שלום
7. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
8. באה"ר - באהבה רבה
9. ב"ה - ברוך השם
10. לעה"ק - לעיר הקודש
11. ותל"י - ותודה לא-ל יתברך
12. המאוה"ג - המאור הגדול
13. הגאבד"ק - הגאון אב בית דין קהילת
14. השי"ת - השם יתברך
15. ח"י - שמונה עשרה (18)
16. תחי' - תחיה
17. וכא"ל - וכל אשר לו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארסד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ד' טבת תרפ"ה **נמען:** אגודת הרבנים בארצות הברית וקנדה

הרב קוק מודיע על שובו, ומבקש לחזק את עבודת הריליף ולשלוח את כספי התמיכה מדי חודש, וכן לפעול לישיבה המרכזית. הם עומדים לגמור את קניית המגרש הגדול על הר גבוה, וגם לבנות אולם לרבנות הראשית.

עיקרי הדברים

- שיבה לארץ.
- תמיכה חודשית.
- המגרש לישיבה.
- בית הרבנות.

נוסח האגרת

ד' טבת ה'

הדרת כבוד אלופי ומיודעי ידידי נפשי ולבבי הרבנים הגאונים המפורסמים רבי הפעלים לתורה ולתעודה חברי אגודת הרבנים בארצוה"ב[1] וקנדה יצ"ו[2].

וביחוד לכבוד רב חביבי גאוני הפריזידיום נשיאי התורה שליט"א[3], - יהי נעם ד' עליהם לכונן מעשי ידיהם סלה, אחדשה"ט[4] דהדר"ג[5] באה"ר[6] ואהבת עולם. מצאתי לעצמי חובה חביבה להודיע לכבוד אהובי הדר"ג[7] שליט"א מדבר באי לשלו'[8] בחסדי השי"ת[9] לאה"ק[10] ולעיר קדשנו ת"ו[11], באהבה רבה ובשמחה גדולה נפגשנו אחרי הפרידה הארוכה והנדודים בגולה עם יראי ד' ישרי לב וכל יקירי הרוח אשר במקום מכון בית חיינו. - וברכה מיוחדת הנני מברך בזה לכתר"ה[12] על ברכתם התלגרפית המלאה אהבה וכן, ישלם ד' פעלם. ועל של עתה באתי, להעיר ולעורר את האהבה להתחזק ולהתאמץ בעז"ה[13] למען ציון ומקראיה בכל העניינים הקדושים אשר זכיתי להציע אותם לפני כ"ג[14] שליט"א, וביחוד בעד חזוק עבודת הרעליף ושמירת מועדיו בשלוח כספי התמיכה מדי חדש בחדשו. כי אין לשער את הצורך והנחיצות לחזק ידים רפות של המוני ת"ח[15] וגדולי ישראל העוסקים בתו"ע[16] בקודש, וכל מוסדי הקודש מכונות התורה באה"ק[17], וגם לעסוק בחכמת לבבם ובקדושת נפשם הטהורה בעד יסודה של הישיבה המרכזית לישראל בירושלים, שהננו עוסקים בעז"ה בעבודתם לרומם קרן תוה"ק[18] בהר הקודש ולהמשיך כחות נהדרים וטובים מטובי תלמידי תרביצאי שבחו"ל[19] לירושלים עיקו"ת[20], כאשר תה"ל[21] כבר התרחב הקבוץ הקדוש שלנו, ונתוספו ספסלי צעירים מצוינים ונעלים נחמדים להפליא ושקדנים גדולים בסדר נכון ומפואר לשם ולתפארת בעה"י[22].

והננו נגשים בעה"י בקרוב לגמור את קנית המגרש הגדול במסבי ירושלים בהר גבוה ותלול, לבנינה של הישיבה הנהדרה בעה"י, וגם לכונן את עבודתם הקדושה בשביל בנין האולם של הרבנות הראשית לארץ ישראל, באופן מפואר. אקוה שנעם ד' יהי'[23] עליהם ומעשי ידיהם לכונן לשם עולם, ודגל

ירושלים באור קדש ד' על עמו ונחלתו יתנוסס לכבוד ועז על מרומי הררי ציון, ונזכה לראות בבנין אפריון וישועת ד' על עם קדשו וחבל נחלתו במהרה בימינו בקרוב.

ידי"ע[24] דוש"ת[25] באה"ר

אברהם יצחק ה"ק

---

1. בארצוה"ב - בארצות הברית
2. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
5. דהדר"ג - דהדרת גאונו
6. באה"ר - באהבה רבה
7. הדר"ג - הדרת גאונו
8. לשלו' - לשלום
9. השי"ת - השם יתברך
10. לאה"ק - לארץ הקודש
11. ת"ו - תבנה ותכונן
12. לכתר"ה - לכבוד תורתו רום הדרתו
13. בעז"ה - בעזרת השם
14. כ"ג - כבוד גאונו
15. ת"ח - תלמידי חכמים
16. בתו"ע - בתורה ועבודה
17. באה"ק - בארץ הקודש
18. תוה"ק - תורתנו הקדושה
19. שבחו"ל - שבחוץ לארץ
20. עיקו"ת - עיר קודשנו ותפארתנו
21. תה"ל - תהלה לא-ל
22. בעה"י - בעזרת השם יתברך
23. יהי' - יהיה
24. ידי"ע - ידידו עוז
25. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארסט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז טבת תרפ"ה - ירושלים **נמען:** יהודי אמריקה, אוהבי ציון

נוסדה 'קרן בנין ירושלים', של סוחרים, עובדים וגדולי תורה, לקנות בתים ושכונות בירושלים ובכל הארץ. בזה 'דגל ירושלים' מתנוסס גם על בניין מעשי, והרב קוק קורא להצטרף.

עיקרי הדברים

- קרן בנין ירושלים.
- דגל ירושלים במעשה.
- קריאה להצטרף.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלים ט"ז טבת תרפ"ה[2]

אחינו ב"י[3] אוהבי ציון וירושלים הצמאים לחצרות ד', ושואפים לבנין הקודש של עם ד' על אדמת קדשו, שלום וברכה מקודש. אחים יקרים - מאז אשר בדרך נחני ד' להתודע עמכם בקירוב מקום, ודיבור של חבה היה מצוי ביניכו לרומם את דגל הקודש דגל ירושלים, להשלים על ידו בקדושה ובטהרה את כל תנועת החיים, אשר מאת ה' היתה זאת בימינו לרומם קרן ישראל, ולהרחיב את גבולו על אדמת הקודש, מהעת ההיא כאשר עזרנו ד' לשוב אל הקודש, הנני עסוק בע"ה[4], למצא מפעלי קודש, אשר יעזרו להגשים בחיים יותר ויותר את עומק המהלך אשר לתחיית הקודש, ולהרים נס ודגל לבנין ארצנו ועיר קדשינו, ברוח אמונים, וברעיון קדוש מלא אמונת אומן. ועם זה חמוש ואזור בכח מפעל ובנין ממשי.

והנה מצאתי את שאהבה נפשי, אשר נוסדו יחד יחידי סגולה אנשי שם, אנשי מעשה ואנשי רוח, סוחרים מצויינים ועובדים חרוצים ועליהם גדולי תורה וגאוני עה"ק[5] ואה"ק[6] ת"ו[7], לכונן "קרן בנין ירושלים" להחל בעיר הקודש לבנית בתים רבים ושכונות קטנות עם גדולות, ולהרחיב את המפעל הקדוש על כל מלא רוחב ארצנו הקדושה, שמח לבי כי התנוצץ האור, ודגל ירושלים שכבר הוא מתנוסס בכמה מקצעות רוחניים לחידוש החיים והמפעל הבונה בתחיית האומה והארץ, הנה הוא כעת מתנוסס גם כן על היסוד המעשי של בנין חרבות עיר אבותינו, ונשמות אה"ק[8] ע"פ[9] התקנות המבוארות בחוברות קרן בנין ירושלים הנ"ל[10]. בטוח אני בלב הטהור המלא רגש קודש וצפיית ישועה, שתכנסו כולכם לאגודת קודש הזאת.

לרומם את דגל ירושלים ואת תחיית הקודש אשר לעם ה בכל מלא הדרם, ומהרה יראו עינינו וישמח לבנו בבנין שלם כנה"י[11] ונפש אחיכם הנאמן המצפה לתשועת חומות וחיל במהרה בימינו אמן

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם

2. תרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)
3. ב"י - בני ישראל
4. בע"ה - בעזרת השם
5. עה"ק - עיר הקודש
6. ואה"ק - וארץ הקודש
7. ת"ו - תבנה ותכונן
8. אה"ק - ארץ הקודש
9. ע"פ - על פי
10. הנ"ל - הנזכר לעיל
11. כנה"י - כנפשו היקרה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארפג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' שבט תרפ"ה - ירושלים **נמען:** יהודי ארצות הברית וקנדה

אחד מסעיפי 'דגל ירושלים' הוא בניין העיר והרחבתה בבתים ושכונות. לשם כך נוסדה 'קרן בנין ירושלים', והשד"ר הרב מרדכי דוד סגל לוי נוסע אליהם; הרב קוק מבקש לתמוך.

עיקרי הדברים

- קרן בנין ירושלים.
- השד"ר.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלם ה' שבט תרפ"ה[2]

אחינו היקרים, פארי גולת אריאל, בארצות הברית וקנדה יראו מהרה באורן ישועה לעם ד' הגוי כלו על אדמת קדשו. אחים חביבים, זה לי שנות מספר אשר הרימותי בעה"י[3] את דגל הקודש "דגל ירושלים", להאיר את קודש על דרכי התחיה הלאומית ובנין הארץ, כדי לרומם על ידו את כל הערך כולו של מפעלות ישובנו בארץ ישראל, לעיני כל ישראל ולעיני כל העמים, שטוביהם מביטים בהדרת קודש והתפלאות אמונים על הצעדים של ראשית צמיחת קרן ישועה לבית ישראל, ההולכת ומורגשת לעינינו על אדמת הקודש. ובתור אחד מהסעיפים הרבים אשר לרעיון הגדול של תחיית הקודש. האוצר בתוכן של התנועה הירושלמית, אשר דגל ירושלים מכריז עליה, הוא יסוד בנין עיר הקודש והרחבת פרבריה, ע"י[4] הוספת בתים רבים ושכונות חדשות, והסתעפות בנין פרברים במקומות שונים באה"ק[5], ע"י כחות נאמנים לקדושת ישראל במילואה. ולשם כך נוסד המוסד קרן בנין ירושלים והשד"ר[6] הרב ר'[7] מרדכי דוד סגל לוי נסע בשביל מטרה קדושה זו למחניכם קודש, הבו נא אחים טהורי לב, שאו ידיכם קודש, לקחת חלק ממשי בבנין עיר הקודש והמחוזות לשם ד' וקדושת תוה"ק[8], ומהר יגלה ויראה אור חדש על ציון ונזכה כולנו מהרה לאורו, כנה"י[9] ונפש יקירכם מקודש.

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)
3. בעה"י - בעזרת השם יתברך
4. ע"י - על ידי
5. באה"ק - בארץ הקודש
6. והשד"ר - ו + השד"ר: השד"ר - שלוחא דרבנן (שליח לאסוף כספים)
7. ר' - רבי
8. תוה"ק - תורתנו הקדושה
9. כנה"י - כנפשו היקרה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארפה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"א שבט תרפ"ה - ירושלים **נמען:** ר' מרדכי הכהן (ד"ר כהן)

תודה על 18 לירה. הישיבה המרכזית יוצאת מהחוג המצומצם של 'מרכז' אל רוחב של ישיבה מרכזית לישראל; נוספו תלמידים מצויינים, השיעורים משתכללים, והם עומדים לקנות את המגרש. הרב קוק מבקש להוסיף תקציב חודשי לרב דוד כהן, מגיד שיעור בכללי תורה. ברכת רפואה לאביו, ומזל טוב.

עיקרי הדברים

- תודה על התרומה.
- התפתחות הישיבה.
- תקציב לרב דוד כהן.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלם י"א שבט תרפ"ה[2]

שלו'[3] וברכה לכבוד ידי"נ[4] הרה"ח[5] המרומם אוצר חמדה מו"ה[6] מרדכי הכהן ד"ר[7] כהן שליט"א[8],

ולרעיתו הכבודה אשה יראת ד' ולבתו היקרה ועדינה שיחיו לאוי"ט[9]. ברכת ד' מציון בכל טוב סלה. מכתביו היקרים, הראשון וגם השני בצירוף המשלח לח"י[10] לירה, הגיעוני, ורב ת"ח[11] לכבודו, וכל אוהבינו הנכבדים אחינו לדעת תורה ויראה טהורה, המלאים באהבה את דגל קדשנו דגל ירושלים, לשם ד' עמו ונחלתו, כולם יעמדו על הברכה. ברב חן וחסד וחיים טובים ונעימים, ויזכו יחד כולם עמנו ועכ"י[12] לראות בתשועת ד' על עם קרובו, בציון הר קדשו, ובירושלים מכון בית חיינו לעדי עד, סלה. אקוה לקבל מכה"ר[13] מכתבים תמידים כסדרן ע"ד[14] פעולות ממשיות בענין הרחבת דגלנו בקודש, ובדבר מפעלים טובים ובסיסיים לטובת ישיבתנו הקדושה. הישיבה המרכזית, שהיא ב"ה הולכת ומקבלת את צורתה לצאת מתוך החוג המצומצם של מרכז מוגבל. לבא לידי רוחב של אותה הישיבה המרכזית לישראל בירושלים, שעיני כל ישראל אליה.

אמנם רב עוד הדרך עד אשר נגיע אל המטרה ברוחב גדלה. אבל ב"ה כל צעד וצעד אשר אנחנו עושים בהרחבת הגדרים הוא מקרב אותנו לידי המצב האידיאלי, שהוא חמדת ישראל.ות"ל[15] מצאתי שנתוספו תלמידים מצויינים, שיהיו לברכה והשיעורים הולכים ומשתכללים, ונכונים אנחנו גם לגשת אל קנין המגרש, המביא להתחלת הבנין בע"ה[16]. ועם זה רבה התכונה של ההוצאה התדירית. אקוה שאנשי לב שכמותם ירבו בישראל, ידעו איך לעורר את הלבבות לבנין קדשנו, והרמת דגלנו בעז ד' בחסדו ית"ש[17], והנני בזה ברב תודה לכה"ר[18] על הבשורה הטובה, של הטבת מצב הבריאות של כבוד מר אביו הגאב"ד[19] שליט"א, יחזק ד' חילו. וירפאהו מהרה רפו"ש[20] בתוך שח"י[21] והי'[22] דשן ורענן לאוי"ט, ויזכה לעלות לציון בשמחה, ולראות בטוב ד' בארץ חיים בבנין שלם, לעבוד עבודת הקודש, בהיכל ד', המקדש וההראל בגילת קודש, ושמחת צדיקים ואורך ימים ושנות חיים. ושלו'[23] יוסיפו לו, אמן. ויבורך נא כמ"א הג"מ[24] וכת"ה[25] וכב"ב[26] שי'[27] בברכת מז"ט[28]. בכלל משפחתם הכבודה, על

הולדת הנפש היקרה, ירבו בישראל שמחות, וקו"ר[29] וישועה תמיד ישמע באהלי צדיקים וישרי לב. נזכרתי לדבר ע"ד מצבו של חביבינו הרב הג'[30] הצדיק ר'[31] דוד כהן שליט"א שאמנם הוא מקבל פרס חדשי בתור מגיד שיעור בכללי תורה.

אבל לפי מצב קופתנו אין הסכום האפשרי לנו מספיק לפי הנדרש. וכבר דברנו. שמצדם יהי'[32] מקום לקבע בעדו איזה תקציב חדשי בתור הוספה לתקציבו וקול רנה. הקבוע מאתנו, למען יוכל לשקוד על דלתי תוה"ק[33] ללמוד וללמד בלב נכון, בלא דאגות מפריעות. והנה דרשני כת"ה לכתב לו מנאומי בעדת קדש, אמנם קשה לי לזכור את שטפי הרגשות והמחשבות העוברות בעת הדיבור והטרדות מרובות, בכ"ז[34] אקוה למצא מועד בל"נ[35] לרשום קצת. וכת"ר[36] כיד חכמתו וזכרונו הטוב יוכל לשפר את הדברים להיות לברכה להתעוררות הקודש למשאת נפשנו, שהיא תחיית הקודש לעם ד' גוי קדוש על אדמת קדשו.

והי' זה שלו' וברכה באה"ר[37] מהר הקודש מירושלים, ידי"ע[38] דוש"ת[39] מלונ"ח[40]

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)
3. שלו' - שלום
4. ידי"נ - ידיד נפשי
5. הרה"ח - הרב החסיד
6. מו"ה - מורנו הרב
7. ד"ר - דוקטור
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
10. לח"י - לחיים
11. ת"ח - תלמידי חכמים
12. ועכ"י - ועל כל ישראל
13. מכה"ר - מכבוד הרב
14. ע"ד - על דבר
15. ות"ל - ותודה לא-ל
16. בע"ה - בעזרת השם
17. ית"ש - יתברך שמו
18. לכה"ר - לכבוד הרב
19. הגאב"ד - הגאון אב בית דין
20. רפו"ש - רפואה שלמה
21. שח"י - שאר חולי ישראל
22. והי' - והיה
23. ושלו' - ושלום
24. הג"מ - הגהות מיימוניות
25. וכת"ה - וכבוד תורתו הרמה
26. וכב"ב - וכל בני ביתו
27. שי' - שיחיה
28. מז"ט - מזל טוב

29. וקו"ר - וקול רנה
30. הג' - הגאון
31. ר' - רבי
32. יהי' - יהיה
33. תוה"ק - תורתנו הקדושה
34. בכ"ז - בכל זאת
35. בל"נ - בלי נדר
36. וכת"ר - וכבוד תורתו
37. באה"ר - באהבה רבה
38. ידי"ע - ידידו עוז
39. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
40. מלונ"ח - מצפה לנחמת ציון

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארצב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ט שבט תרפ"ה **נמען:** מר יהושע גרוספוגל, עורך עיתון

תודה על העיתון, שהצליח למסור את עיקרי השאיפה. 'דגל ירושלים' הולך בהתאמה עם 'דגל ציון', אבל שומר על צביונו; ההשפעה על האנושות תבוא כששני הזרמים, הקודש והחול, יהיו באחדות. הישיבה העולמית היא אחד מיסודות התרבות, והרב קוק מבקש עזרה.

עיקרי הדברים

- תודה לעיתון.
- ציון וירושלים.
- הישיבה העולמית.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. כ"ט שבט פ"ה

ידידי היקר החכם הנעלה מר יהושע גרוספוגל שליט"א[2] שלו'[3] וברכה מקודש.

בתודה רבה קבלתי את הגליונות של עתונך הנכבד, ותודה רבה לך ע"ו יקירי. הצלחת מאד ביחוד במסירות עיקרי הרעיונות ע"ד[4] תכניתה של שאיפתנו הכללית לתחית עמנו וארצנו. ברוך אתה וברוך טעמך הטוב, מאד אשמח אם לפעמים תדירות תואיל בטובך לכתוב ע"ד משאת נפשנו הקדושה, שהיא תחית הקודש לישראל על אדמת הקודש, להשלים על ידה את התחיה החלונית לכל ערכיה, לשפרה ולעדנה ולהוסיף לה פאר ועצמה גם בדברים המעשיים התלויים בה: הרמת יסוד דגל ירושלים, ההולך יחד בהתאמה עם דגל ציון המורם מאז, ובכל זאת הוא שומר את צביונו ואת זרם מהלכו המיוחד, לשאוף להרמת קרן כל קדש בישראל, בתוכן התחיה הלאומית, ועיניו למרחוק יביטו על ההשפעה המוכרחת לצאת מתוצאות תחיתנו הנפלאה הלאומית, על האנושיות כולה, בזמן שהיא תשא בתוכה את שני הזרמים באחדות, זרם הקודש וזרם החול, ציון וירושלים. אחד מהיסודות המעשיים התרבותיים שלנו היא הקמתה של "הישיבה העולמית לישראל בירושלים", שהחלונו ליסדה בעז"ה[5], וב"ה הולכת היא ומתפתחת, וממנה תקוה רבה לאור גדול בתוך מערכי התחיה הלאומית. יעשה נא ידידי כל אשר תשיג ידו לטובת אידיאלינו, אידיאליו, ואידיאלי כל ישרי לב וצופי ישועה באמת, בישראל ובאדם.

אנו צריכים הרבה אמצעיים בעד הכלכלה, ההוראה, ועוד בעד הבנין הגדול שהננו מתכוננים לגשת אליו בעה"י[6]. חזק יקירי ואמץ למען ד' ועמו, רוחו אשר עלינו ואור תורת חיים אשר נטע בתוכנו, וארץ חמדתו אשר הואיל לתת לנו לנחלת עולמים. הרבה הרבה מאד אקוה לדבר אליך חביבי, אבל כעת הנני מוטרד מאד, ואסתפק בקוצר אמרים. שלו' שלו' לך ולעוזריך מארץ חיים מהר הקודש מירושלים.

נאמנך באהבה

אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
3. שלו' - שלום
4. ע"ד - על דבר
5. בעז"ה - בעזרת השם
6. בעה"י - בעזרת השם יתברך